

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**  
**ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**ESKİHİSAR KALESİ BİZANS SERAMİKLERİ**  
**(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**Kübranur ÇOMAK**

**KOCAELİ 2023**

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**  
**ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**ESKİHİSAR KALESİ BİZANS SERAMİKLERİ**  
**(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**Kübranur ÇOMAK**

**Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Üftade MUŞKARA**

**Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ve No:**

**10.05.2023/14**

**KOCAELİ 2023**



## ÖNSÖZ

Anadolu bulunduğu konum itibari ile pek çok kültüre ev sahipliği yapmış ve pek çok kültürün geçiş noktası olmuştur. Zaman içerisinde bu topraklarda yaşamış olan, göç eden, ya da hala varlığını sürdüren kültürlerin izleri Anadolu'nun mirası haline gelmiştir. Arkeoloji bilimi bu mirasın ve geçmişte yaşamış olan uygarlıklara, kültürlere ait öğelerin gün yüzüne çıkarılarak, toplum bilincine kazandırılmasını, tarihsel sürecin aydınlatılmasını sağlamaktadır.

Arkeolojik kazı, yüzey araştırması vb. çalışmalar sonucu ile elde edilen bulgu ve buluntular geçmişi anlamak ve geleceğe katkı sağlamak amacı ile değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yapılan bilimsel araştırma sanayi faktörü ile ön plana çıkan Kocaeli'nin Gebze ilçesindeki Eskihisar Kalesi'nde gerçekleştirilmiştir. Gebze konumu itibari ile geçiş noktası üzerinde yer alan bir yerleşkedir ve pek çok kültürün izlerini taşımaktadır. Eskihisar kalesi üzerine gerçekleştirilmiş olan çalışmalar incelendiğinde buradan elde edilen seramik malzeme verilerinin detaylı bir bilimsel çalışma kapsamında değerlendirilmemesi sebebiyle ele alınan bu çalışma eksik noktalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Kale'nin tarihçesine bakıldığında kim tarafından ve ne zaman yaptırılmış olduğu net olarak bilinmemesi sebebiyle yapılan seramik inceleme çalışması buradaki yaşam sürecinde hangi kültür ürünlerinin hangi zaman diliminde kullanılmış olabileceğini irdelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Seramik ürünler insanın geçmişten günümüze dek süregelen zaman dilimi boyunca pek çok alanda kullandığı malzemelerdir ve araştırmacılara pek çok veri sağlamaktadır. Var olan topluluğun kültürünü, etkileşimlerini, ticaretini, ekonomisini vb. faaliyetlerini anlamamızı sağlar. Çalışma konusu olan Eskihisar Kalesi Bizans Dönemi seramikleri burada Bizans Dönemi'nde varlığını sürdürmüş olan toplumların kültürünü ortaya çıkarmak ve kale tarihçesine katkı sağlamak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma, buradan elde edilen verileri değerlendirmek, daha önce gerçekleştirilmiş olan bilimsel araştırmalara katkı sağlamak ve buradaki tarihsel sürecin belli bir dönemine ışık tutmak amacı ile hazırlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ile Gebze'nin sanayinin yanı sıra kültürel açıdan da değerinin ön plana çıkarılması ve burada gerçekleştirilmesi gereken bilimsel çalışmalara referans olunması hedeflenmektedir.

Yüksek lisans eğitimim boyunca edindiğim pek çok bilginin kaynağı ve aktarıcısı olan saygı değer Kocaeli Üniversitesi Arkeoloji bölümü hocalarıma, çalışmam süresince her konuda destek olan, ilerlememe katkı sağlayan, her zaman özverili bir şekilde yardımda bulunan, ilgili ve alakalı tutumu ile beni çalışmaya her daim teşvik eden sayın tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Üftade Muşkara'ya teşekkür ederim.

Çalışmış olduğum konu kapsamında Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nde yer alan eserleri ortaya çıkaran kurtarma kazısından sorumlu uzman arkeologlara, malzemelere erişimimi sağlayan müzede sorumlu Arkeolog Özgül Çinkılıç ve Semra Bilgin'e, seramik ürünlerin onarımını sağlayan Restoratör Onur Çoban'a, diğer tüm müze çalışanlarına ve Kocaeli Arkeoloji Müzesi'ndeki bilimsel çalışmalarını her zaman destekleyen, yardımcı olan Müze Müdürü Sayın Serkan Gedük'e teşekkür ederim.

Görev aldığım Eskihisar Kale Çevresi Rekreasyon Alanı Projesi çalışmalarım süresince her zaman destek olan Proje Amiri Yüksek Mimar Abdullah Gedil ve Kontrol Mühendisi Peyzaj Mimarı Akın Armağan'a ve proje sorumlusu tüm kontrol mühendisi arkadaşlarıma, Müdürlerime, Sayın Müdüremiz Gökçe Berçinli'ye, Gebze Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü çalışanlarına, Gebze Belediyesi'nde yardımlarını esirgemeyen tüm çalışanlara teşekkürü bir borç bilirim.

Tez içeriğimde çizim çalışmalarına destek veren meslektaşım Gizem Erden'e, tecrübelerini bizimle paylaşan, çalışmamıza destek olan sevgili hocamız Tulu Çiftçi Gökkadar'a, eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve beni maddi manevi her koşulda destekleyen annem, babam ve kardeşime çok teşekkür ederim.

Lisans, Yüksek Lisans eğitimim ve tez sürecimde her zaman birlikte çalışmalar yaptığımız, beni her konuda, işimde ve çalışmamda destekleyen, bilgi birikimini her zaman benimle paylaşan, yol gösteren ve yanımda olan meslektaşım ve pek sevgili eşim Ali Aytaç Çomak'a ve ailemize verdikleri desteklerden dolayı çok teşekkür ederim.

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ .....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET .....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
HARİTALAR LİSTESİ .....	viii
GÖRSELLER LİSTESİ .....	viii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ .....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ .....	x
GİRİŞ.....	1

### BİRİNCİ BÖLÜM

AMAÇ .....	3
KAPSAM.....	3
METOD .....	4

### İKİNCİ BÖLÜM

2. GEBZE VE ESKİHİSAR.....	5
2.1. Gebze ve Eskişehir Tarihçesi.....	5
2.2. Gebze ve Eskişehir Jeopolitik Konumu.....	8
2.3. Eskişehir Kalesi.....	10
2.3.1 Eskişehir Kalesi Tarihçesi ve Konumu.....	10
2.3.2. Eskişehir Kalesi Mimarisi.....	13

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SERAMİĞİN TANIMI VE BİZANS DÖNEMİNDE SERAMİK.....	16
3.1. Yapım Teknikleri.....	17
3.2. Bizans Kap Formları ve Terminoloji.....	25
3.3. Bizans Süsleme Teknikleri.....	26
3.4. Bizans Seramik Sınıflandırması.....	28
3.4.1. 7- 11. Yüzyıl Seramikleri.....	28
3.4.1.1 Konstantinopolis Beyaz Seramikleri (Constantinopolitan Whitewares) ..	29
3.4.1.2 Baskı Bezekli Seramikler (Impressed Ware).....	29
3.4.1.3 Taç Yaprığı Dekorlu Seramikler (Petal Ware).....	29
3.4.1.4 Polikrom Seramikler (Polychrome Ware).....	30
3.4.2. 12. Yüzyıl Seramikleri.....	30

3.4.2.1 Kırmızı Benek Boyalı Seramikler (Measles Ware ) .....	30
3.4.2.2 Sıçratma Bezekli Seramikler (Spatter Painted Ware).....	31
3.4.2.3 Parmak İzli Seramikler (Fingerprinted Ware) .....	31
3.4.2.4 Lüster Taklidi (Imitation Lustre Ware) .....	31
3.4.2.5 Bezemesiz Sırlı Seramikler (Plain Glazed Wares) .....	31
3.4.2.6 Yeşil ve Kahverengi Boyalı Seramikler (Green and Brown Painted Ware) .....	32
3.4.2.7 İnce Sgraffito Seramikler (Fine Sgraffito Ware) .....	32
3.4.2.8 Kazıma ve Yazıtlı Seramikler (Incised Sgraffito Ware).....	33
3.4.2.9 Ege Tipi Seramikler (Aegean Ware) .....	33
3.4.2.10 Derin Oyma Seramikler (Champleve Ware).....	33
3.4.3. 13.- 14. Yüzyıl seramikleri.....	34
3.4.3.1 Zeuksippus Seramikleri (Zeuxippus Ware).....	34

#### DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ESKİHİSAR KALESİ ÇALIŞMALARI VE SERAMİKLERİ .....	38
4.1. Kazı Çalışmaları.....	38
4.2. Seramik Buluntuların Değerlendirilmesi.....	39
4.2.1 Astar ve Sır Değerlendirmesi .....	39
4.2.2 Form ve Boyut Değerlendirmesi .....	40
4.2.3. Kazıma Bezeme Değerlendirmesi .....	41
4.2.3.1 Konsantrik Daire Kazıma Bezeme .....	42
4.2.3.2 Figür Kazıma Bezeme.....	42
4.2.3.3 Geometrik Kazıma Bezeme .....	43
4.2.4. Boya Bezemeli Seramikler.....	45
4.2.4.1. Yeşil ve Kahverengi Boyalı Seramikler.....	45
4.2.4.2. Yeşil Boyalı Seramikler .....	45
4.2.4.3 Mangan Lekeli Seramikler.....	46
4.3. Renk Ölçüm Değerlendirmesi.....	46
4.4. Seramik Mineralojik Analizi ve Değerlendirmesi.....	47
SONUÇ .....	56
HARİTALAR .....	60
GÖRSELLER.....	63
GRAFİKLER .....	69
KATALOG.....	80

## ÖZET

Eskihisar Kalesi Gebze İlçesi'nde yer almaktadır, günümüze dek Bizans Dönemi ve modern tarih süresince geçirmiş olduğu onarımlar sayesinde varlığını sürdürmektedir. Eskihisar Kalesi kaynaklarda Niketiaton Kalesi olarak geçmekte olup bu bilgi kesin verilere dayanmasa da genel bir kabul görmektedir. Eskihisar Kalesi Bizans Dönemi yapısıdır, kurtarma kazılarında ve kale çevresinden elde edilen veriler dönem özelliklerini yansıtmaktadır. Bu çalışma kapsamında kazı ve yüzey seramik buluntuları değerlendirilerek kalenin tarihi sürecinin aydınlatılmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Seramik ürünlerin sınıflandırılması ve değerlendirilmesinin sağlanabilmesi için analogik yöntem, mineralojik analiz ve RGB renk analizi yöntemleri kullanılmıştır. Sırlı Bizans seramikleri daha önce farklı araştırmalara konu olsa da Eskihisar Kalesi buluntuları üzerine seramik malzemeler ile ilgili çalışma gerçekleştirilmemiştir. Bu kapsamda söz konusu çalışma bu bölge adına ilk olma özelliğine sahiptir. Çalışmadan elde edilecek bilgiler sayesinde Bizans dönemi seramik araştırmalarında Gebze bölgesinden elde edilen bir grup seramik buluntusunun verileri de eklenmiş olacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Eskihisar Kalesi, Gebze, Bizans, Seramik.

## ABSTRACT

Eskihisar Castle is located in the district of Gebze and has survived to this day thanks to the repairs it underwent during the Byzantine and modern eras. Eskihisar Castle is also known as Niketiaton Castle in some sources, although this information is not based on certain data, it is generally accepted. Eskihisar Castle is a Byzantine period structure, and the data obtained from rescue excavations and the surroundings of the castle reflect the characteristics of the period. The aim of this study is to contribute to the elucidation of the historical process of the castle by evaluating the excavation and surface ceramic findings within the scope of the study. Analogous method, mineralogical analysis, and RGB color analysis methods were used to classify and evaluate ceramic products. Although glazed Byzantine ceramics have been the subject of various researches before, no study has been conducted on ceramic materials related to Eskihisar Castle findings. In this context, this study has the characteristic of being the first for this region. Thanks to the information obtained from the study, the data of a group of ceramic findings obtained from the Gebze region will also be added to the Byzantine period ceramic research.

**Keywords:** Eskihisar Castle, Gebze, Byzantium, Ceramics.

## KISALTMALAR LİSTESİ

- B:** Blue-Mavi  
**BS:** Bizans Seramiği  
**Cid:** Cidar  
**CM:** Santimetre  
**CWW:** Constantinople White Wares  
**Ç:** Çap  
**ESK:** Eskihisar  
**G:** Green-Yeşil  
**Graf.:** Grafik  
**K.Ç.:** Kaide Çapı  
**K.Y:** Kaide Yüksekliği  
**Kal.:** Kalınlık  
**MÖ:** Milattan Önce  
**MS:** Milattan Sonra  
**R:** Red-Kırmızı  
**Res.:** Resim  
**Tab:** Tablo  
**XRD:** X-Işını Difraktometresi  
**Y:** Yükseklik  
**YY:** Yüzyıl

## HARİTALAR LİSTESİ

**Harita 1:** Gebze İlçesi Konumu

**Harita 2:** Gebze İlçesi'nde yer alan Eskihisar Mahallesi Konumu

**Harita 3:** Antik yerleşme adlarına dair harita

**Harita 4:** Eskihisar Mahallesi'nde yer alan Eskihisar Kalesi Konumu

**Harita 5:** B.Böhlendorf Arslan - Zeuksippus Ware Seramik Dağılımı

**Harita 6:** İstanbul, Yalova, Bursa İlleri ve Gebze İlçesi'nden incelenen Zeuksippus Buluntu Alanları

## GÖRSELLER LİSTESİ

**Görsel 1:** Peyssonel Eskihisar Kalesi Plan

**Görsel 2:** Eskihisar Kalesi'nin Denize Konumu

**Görsel 3:** Eskihisar Kalesi Konut Yapısı

**Görsel 4:** Eskihisar Kalesi 1994 Kurtarma Kazısı Planı

**Görsel 5:** Clive Foss Eskihisar Kalesi Plan

**Görsel 6:** Eskihisar Kalesi Kuş Bakışı Plan

**Görsel 7:** Eskihisar Kalesi Sarnıç

**Görsel 8:** Bizans Dönemi Seramik Kap Formları (Dark, 2001, Byzantine Pottery'den düzenlenmiştir.)

**Görsel 9:** Yüksek Halka Kaideli Seramik Grubu

**Görsel 10:** Alçak Halka Kaideli Seramik Grubu

**Görsel 11:** RGB renk analizi Photoshop Uygulaması renk seçimi

**Görsel 22:** RGB renk analizi Photoshop Uygulaması renk seçimi - 2

**Görsel 13:** Fotoğraf kabini seramik çekimi

**Görsel 14:** RGB renk analizi

## GRAFİKLER LİSTESİ

**Grafik 1:** İncelenen seramiklerin yüzdesel dağılımı

**Grafik 2:** İncelenen yüksek halka kaideli seramiklerin kaide çap ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.

**Grafik 3:** İncelenen yüksek halka kaideli seramiklerin kaide yükseklik ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.

**Grafik 4:** İncelenen alçak halka kaideli seramiklerin kaide çap ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.

**Grafik 5:** İncelenen alçak halka kaideli seramiklerin kaide yükseklik ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.

**Grafik 6:** İncelenen derin kase seramiklerin ağız çap ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.

**Grafik 7:** İncelenen tüm seramiklerin sır renklerine göre yüzdelik dağılımı.

## TABLolar LİSTESİ

**Tablo 1:** İncelenen seramiklerin genel toplamı

**Tablo 2:** İncelenen yüksek halka kaideli seramik ölçüleri

**Tablo 3:** İncelenen alçak halka kaideli seramik ölçüleri

**Tablo 4:** İncelenen derin kase kaideli seramik ölçüleri

## ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** ESK-BS 020 örneğine ait XRD paterni
- Şekil 2:** ESK-BS 078 örneğine ait XRD paterni
- Şekil 3:** ESK-BS 074 örneğine ait XRD paterni
- Şekil 4:** ESK-BS 020 örneğine ait n XRD paterni
- Şekil 5:** ESK-BS 020 örneğine ait eg XRD paterni
- Şekil 6:** ESK-BS 020 örneğine ait 350 XRD paterni
- Şekil 7:** ESK-BS 020 örneğine ait 550 XRD paterni
- Şekil 8:** ESK-BS 074 örneğine ait n XRD paterni
- Şekil 9:** ESK-BS 074 örneğine ait eg XRD paterni
- Şekil 10:** ESK-BS 074 örneğine ait 350 XRD paterni
- Şekil 11:** ESK-BS 074 örneğine ait 550 XRD paterni
- Şekil 12:** ESK-BS 078 örneğine ait n XRD paterni
- Şekil 13:** ESK-BS 078 örneğine ait eg XRD paterni
- Şekil 14:** ESK-BS 078 örneğine ait 350 XRD paterni
- Şekil 15:** ESK-BS 078 örneğine ait 550 XRD paterni

## GİRİŞ

Gebze İlçesi'nin İstanbul iline yakınlığı ve geçiş noktası üzerinde yer alması bu bölgeyi önemli kılan etmenlerdendir. Bölge, yerleşmiş ya da geçiş noktası olarak kullanılmış olan pek çok uygarlığın izlerini barındırmaktadır. Günümüzde gelişmiş sanayi faktörü ile ön planda olan bu yerleşke tarihi araştırmaların derinleştirilmesi gereken bir noktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan Eskihisar Kalesi Gebze'nin Eskihisar Mahallesi'nde kıyı kesimde yer almaktadır. Bizans Dönemin'de ve günümüzde pek çok onarım geçirmiş olan kale civarında bulunan diğer kale örneklerine nazaran daha sağlıklı veri sağlayabilecek niteliktedir. Burada gerçekleştirilen kurtarma kazılarının tamamlanamamış olması sebebi ile Eskihisar Kalesi'nin barındırdığı tarihi potansiyeli hakkında net yorum yapılamamaktadır. Kale'de yapılan kurtarma kazıları ve yüzey araştırmaları sonucunda elde edilen verilerin araştırılması tarihsel sürecin aydınlatılmasına katkı sağlayacaktır. Daha önceki yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda ve 2021 yılında başlamış olan, bizzat görev aldığım Eskihisar Kale Çevresi Rekreasyon Alanı Projesi kapsamında elde edilmiş olan seramik buluntular bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Eskihisar Kalesi Bizans Dönemi Seramikleri daha önce kurtarma kazısı sonuçları dışında değinilmemiş bir konu olması sebebiyle bölge açısından önem arz etmektedir. Seramik buluntuların yapılan kazı çalışmaları haricinde bitki temizliği ve yüzey taraması çalışmaları ile de bulunuyor olması bu bölgedeki etkin yaşamı kanıtlar niteliktedir.

Seramik tarih öncesi dönemlerden bu yana insanoğlunun pek çok alanda kullandığı ve ihtiyaç duyduğu bir ürün olmuştur. Arkeolojik alanlarda sık görülen bu malzemeler işlevselliğinden ötürü yorumlanabilmesinin haricinde üzerinde bulunan renk, desen, işleme, bezeme gibi faktörler ile de pek çok veri sağlamaktadır.

Çalışma malzemeleri değerlendirilirken ilk bölümde çalışmanın ele alınmasındaki amaç, kullanılmış olan yöntemler ve çalışmanın kapsamında yer alanlar aktarılmıştır. İkinci bölümde çalışılan bölgelerin önemini ve özelliklerini aktarabilmek için Gebze ve Eskihisar Mahallesi konum ve tarihçeleri ele alınmış ardından Kale için de aynı çalışma yapılarak ayrıca kalenin mimari açıdan yapısal özelliklerine de

değinilmiştir. Üçüncü bölümde seramik teknolojisi irdelenerek Bizans Dönemi'nde seramik üretim anlayışı ve özellikleri, dönemsel olarak görülen farklılıklar üzerinde durularak bir sonraki bölüm için gerekli araştırma alt yapısı oluşturulmuştur. Dördüncü bölümde çalışılan alanda daha önce gerçekleştirilmiş olan bilimsel kazı çalışmaları ve 2021 yılında başlamış olan Rekreasyon alanı projesine değinilmiş tez konusunun asıl amacı olan Eskihisar Kale çevresinde görülen seramik buluntulardan tez çalışması kapsamında seçilmiş olan grup bir önceki bölümde aktarılan ölçütler doğrultusunda değerlendirilerek katalog halinde aktarılmıştır. Seramik çalışmalarında yüzeysel tasnif çalışmaları haricinde mineralojik analiz çalışmaları da büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda belirlenen seramik malzemelerden örnek alınarak XRD (X-ışını difraktometresi) analizi gerçekleştirilmiştir.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### AMAÇ

Eskihisar Kalesi Bizans Seramikleri adlı tez çalışmasının amacı Eskihisar’da kurtarma kazıları ve yüzey araştırmaları esnasında bulunan kazı ve yüzey buluntu seramik malzemelerinin tasnif, tipolojik sınıflandırma ve XRD uygulamaları kullanılarak analiz çalışmaları ile değerlendirilmesini yapmak ve elde edilen sonuç ile Eskihisar Kalesi tarihi çalışmalarına katkı sağlamaktır. Eskihisar Kalesi günümüzde olduğu gibi Antik Dönem’de de geçiş güzergahı olan önemli bir konumda yer almaktadır, 1994 ve 2001 yıllarında yapılmış olan çalışmalar kale tarihçesinin ele alınması açısından yeterli olmamakla beraber gerçekleştirilen bu kazılar tamamlanamamış ve Eskihisar Kalesi buluntuları üzerine kapsamlı bilimsel çalışma gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmada seramik malzemelerin çalışılmasının yanı sıra kalenin ve Gebze İlçesi’nin tarihi sürecine ve kültürel varlıklarına değinerek bu bölgede gerçekleştirilmesi gereken bilimsel çalışmaların önemini ortaya çıkartmak hedeflenmiştir.

### KAPSAM

Çalışma kapsamında Kocaeli Arkeoloji Müzesi’nde 1994 ve 2001 yılları kurtarma kazılarından, yüzey araştırmalarından ve son olarak 2021-23 yılı Eskihisar Kale Çevresi Rekreasyon Alanı Projesi kapsamında elde edilen yüzey seramik buluntuları incelenmiş ve bu buluntular içerisinde 80 adet sırlı seramik buluntu seçilerek belirlenen çalışma yöntemleri ile incelenmiştir.

Çalışmada kısmi bir buluntu grubu değerlendirilmeye alınmış fakat elde edilen veriler ortak özelliklere sahip belli bir sınıf oluşturması sebebiyle önem arz etmektedir. Ayrıca belli bir gruba dahil edilemeyen azınlıktaki parçalar da Eskihisar’da bulunan seramik çeşitliliğini göstermek amacı ile seçilmiştir. Seçilen seramik malzemeler Bizans dönemi sırlı seramikleridir ve bu dönem içerisinde gelişen seramik teknolojisi baz alınarak form, bezeme stili ve sır uygulaması açısından değerlendirilmiştir. Eskihisar Kalesi İstanbul, Hereke, Darıca, Yalova ve İzmit bölgelerine yakın bir konumda olması sebebi ile bu il ve ilçelerde bulunan kale ve arkeolojik alanlardaki çalışmalardan elde edilen seramik buluntular ile karşılaştırılarak var oldukları dönem içerisindeki etkileşim faktörü de incelenmiştir.

## METOD

Eskihisar Kalesi Bizans Seramikleri çalışması kapsamında Eskihisar Kalesi içinde ve çevresinde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda elde edilmiş olan seramik buluntular arasından bir grup oluşturabileceği düşünülen 80 adet sırlı seramik parça seçilmiştir. Seçilen seramik parçaların öncelikle teknik daha sonrasında da dijital çizimleri yapılarak kaydedilmiştir. Seramiklerin kırık ve hasarlı parçalardan oluşması sebebi ile görülen genişlik, çap, yükseklik kalınlık ölçüleri alınmıştır. Seramik malzemelerin detaylı bilgileri fotoğraf ve çizimleri ile katalog çalışması halinde aktarılmıştır.

Geleneksel sınıflandırma ve tasnif yönteminin yanı sıra hamur rengi incelemesi ve renk kodunun belirlenmesi için tüm seramik parçalar aynı ışık altında ve fotoğraf kabini içerisinde çekilerek dijital ortama aktarılmış ve burada Adobe Photoshop 2021 uygulamasına aktarılarak renk bulucu/damlalık aracı ile RGB (Red/Kırmızı–Green/Yeşil–Blue/Mavi) renk kodları alınmıştır. Bu yöntem ile renk kataloğu kullanılmaksızın seramiklerde hamur, boya, sır renklerinin kodu elde edilebilmekte ve baskı halindeki renk kataloğundan örnek alma yönteminde kişisel gözlem esnasındaki farklı ışık yansımaları sonucu farklı renk kodu değerlendirmesi ihtimalini minimuma indirmektedir. Elde edilen RGB renk kodları listelenerek renk yoğunlukları değerlendirilmiş ve en farklı renk ölçümüne sahip seramikler belirlenmiştir.

Bu seramiklerin hamurunun mineralojik incelemesinin yapılması için seramik parçalardan örnek alınmıştır. Sır tabakasından kazınarak alınan toz örnekler Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA) laboratuvarında incelenmiştir. Rigaku marka X-ışını difraktometre ile Cu K $\alpha$  tüple örneklerinin standart (2°-70° arası) çekimleri yapılmıştır. Kil minerallerinin tespiti için de normal (2°-30° arası), etilen glikol (2°-30° arası), 300 °C ısı (2°-30° arası) ve 550 °C ısı (2°-30° arası) işlem çekimleri yapılmıştır (anot: CuK $\alpha$ =1.541871 Å, gerilim: 35 kV, akım: 15 mA). Elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Seramik parçalar ayrıca form, sır renkleri ve bezeme anlayışı açısından gruplara ayrılarak, adet ve yoğunluk oranları grafik halinde sunulmuştur. Elde edilen veriler ve gruplar karşılaştırılarak değerlendirme sonuçları oluşturulmuştur.

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. GEBZE VE ESKİHISAR

#### 2.1. Gebze ve Eskihisar Tarihçesi

Gebze, Marmara Bölgesi'nin doğusunda, İzmit Körfezi'nin kuzey kesiminde yer alan ve günümüzde Kocaeli iline bağlı bir ilçedir (**Har.1**). Yerleşik nüfusu 400 bin olmasına rağmen gün içi hareketli nüfusu 1 milyonu aşmaktadır. Gebze ilçesi Türkiye'nin önemli sanayi şehirleri arasında yer almaktadır. Toplum tarafından daha çok bu yönü ile bilinen ilçenin tarihsel anlamdaki önemi de büyüktür. İstanbul ili ile İzmit İlçesi arasında yer alan Gebze bulunduğu konum itibari ile uğrak bir geçiş noktası niteliğindedir. Bu durum Antik Dönem'de de geçerliydi Konstantinopolis (İstanbul) ve Nikomedia (İzmit) kentleri arasında yer alması, sahip olduğu jeopolitik konum sayesinde tarih boyunca önemli geçiş güzergahları üzerinde yer almıştır. Gebze tarihi süreç içerisinde pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan bir yerleşim alanıdır. Gebze Anadolu'nun İstanbul'a açılan kapısı niteliğinde olması sebebiyle İstanbul'a karşı gerçekleşen tüm sivil ve askeri faaliyetlerin etkisine de maruz kalmıştır.

Eskihisar Mahallesi Gebze ilçe merkezine 6 km uzaklıkta bulunan ve İzmit Körfezi'ne kıyısı olan bir sahil yerleşkesidir. Gebze tarihçesi üzerine yapılan araştırmalarda Eskihisar Bölgesi bazı kaynaklarda Gebze'den farklı bir isim ile farklı bir yerleşim alanı olarak aktarılmıştır (**Har. 2**).

Gebze üzerine yapılan tarihi araştırmalarda bu bölgenin daha çok Hannibal ile özdeşleştirildiği görülür. Kartacalı Hannibal çağının en önemli askeri liderlerindendir ve aynı zamanda Roma'nın en zorlu düşmanı olarak bilinir. Hannibal Romalılar ile bu çekişmeli mücadelesinde I. Prusias'ın himayesinde olduğu dönemde Roma'ya teslim edileceğini farketmesi ile Libyssa'da (Gebze) intihar eder. Araştırmacılar Hannibal'ın mezarının Libyssa'da olduğunu düşünmeleri sebebi ile mezarın yeri üzerine pek çok araştırma yapmış fakat net bir sonuca varılamamıştır. Mustafa Kemal Atatürk'de bu konu ile ilgilenerek ve araştırma yapılmasını sağlamıştır, Atatürk'ün isteği mezarın bulunarak anıt dikilmesi ve çevre düzenlemesinin yapılmasıdır fakat bu istek ancak hayata gelişinin 100.yılı olan 1981 tarihinde Gebze'de bir anıt mezar ile gerçekleştirilmiştir (Mansel, 1968: 527-551; Orhun, 2020: 711-712).

Antik Dönem araştırmalarında Gebze'nin Libyssa (**Har. 3**) ve Dakibyza isimleri ile anıldığı görölmektedir ve bu isimlendirmeler konusunda net bir tabir yapılamamaktadır. C. Texier bölgenin eski isminin “*Libyssa*” olduğunu aktarıırken (Texier, 1339:132), P. Giles'in “*Dacibysa*” olarak kabul ettiği ve Kibert'in de ismi bu şekilde haritaya işlediği kaydedilmiştir (Yücel, Soydan: 1976). Viladimir Mirmiroğlu ise *Dakiviza*'nın bugünkü Gebze olduğu, yerleşke adının Bithynia Krallığı döneminde *Livissa* olarak kullanıldığı ve Bizanslılar'ın “*Livissa*” ismini “*Dakiviza*” olarak çevirdiklerini aktarmaktadır (Mirmiroğlu, 1949:318).

Peyssonel 1745 yılında kaleme aldığı seyahatnamesinde Libyssa olduğu düşünölen Gebze'yi Tuzla Koyu'ndan sonra yükselen kırsal bir alanda ve körfezin kıyısında ağaçlar ile kaplı bir bölge olduğu şeklinde betimler ve Tavernier'nin “*Güveze*” yerine “*Gebize*” ifadesini kullanmasına değinerek, Rumca isimlerde *b* yerine *v* sesinin telaffuz edilmesi sebebiyle “*Gebize*” ile “*Lybissa*” adlarının birbirinden pek farkı olmadığını aktarır (Peyssonel, 1745:13).

Eskihisar'ı tanımlayan Peyssonel yine aynı seyahatnamesinde deniz kenarında gördüğu depo olarak kullanılan dükkanların hemen yanında sur harabelerinin üzerinde bir hisarın yükseldiğini aktarır ve yapının Cenevizlilere atfedildiğini, Türklerin buraya *Bozuk Hisar* dediklerini ekler, ayrıca duvarlarının sağlamlığından ve kaçak kazı yapanların sarnıca giden kanalları ortaya çıkarmasından da bahseden Peyssonel Eskihisar Kalesinin plan ve görsel çizimini de seyahatnamesine eklemiştir (Peyssonel, 1745:15) (**Gör. 1**).

Mansel Gebze'nin eski adının Dakibyza olduğunu ve zaman içerisinde; “*Gekbuze, Ghiviza, Gavize, Dschebse (Çebse), Dschebize (Çebize), Gebizeh*” şeklinde değişim gösterdiğini, bu varyasyonların Libyssa isminin değiştirilmesi ile oluşturulmuş olduğunu aktarır (Mansel, 1968:539).

Ramsay Dakibyza'nın Gevze olduğunu Leake'nin meydana çıkardığını ve (Da) kibyza ile Gevze'nin aynı isim olduğunu aktarır, Gebze isminin Kibyza'dan türemiş olduğu üzerinde durur (Ramsay, 1960: 200).

Umar'da aynı şekilde Ramsay'in aktarmış olduğu gibi Gebze adının Kibyza'dan türetildiğini ve bu kelimenin Helen dilinde anlam karşılığının olmadığını, Türkçe'ye de bu şekilde türemiş olabileceğini ifade eder (Umar, 2002: 32).

Gebze'nin diğer adlandırmaları; Haydar Çelebi - Kekboze, Matrakçı Nasuhi - Gegibize Geğbüze, Gabriel de Luetz - Lebisa, Gebizé, Jacques Gassot - Lybissa, Dernschwam - Gévisé, Charles de Peyssonel - Gevize, John Jackson – Gabaza, Albay William Martin Leake & General Koehler – Givyza, Kibiza olarak seyahatçıların aktarımlarından derlenmiştir (Ulugün, 2008: 22-126).

Procopius Antik Dönem'de de yoğun olarak kullanılmakta olan Dakibyza – Chalkedon yolunun Justinian tarafından bozdurulduğunu ve Nikaia'ya gidecek olan kişileri Constantinopolis'ten deniz yolu ile Helenopolis'e geçmek zorunda bıraktığını aktarır, bu durum oluşmadan önceki güzergah ise Dakibyza'ya kadar gelinip Aigialoi'den Kibitos'a geçtiği (Ramsay, 1960:201).

Haçlı Seferleri Dönemi'nde Gebze konumu itibarı ile seferlerin uğrak noktası ve konaklama alanı olmuştur, bu sebeple seyahatnamelerde, kaynaklarda güzergah noktalarından biri olarak yer almıştır. İstanbul'dan Ankara'ya gidiş için kullanılan yol güzergahları iki şekilde aktarılmaktadır; ilk yol Bizans Askeri yolu olarak adlandırılan İzmit-İznik-Eskişehir ardından Ankara şeklinde takip edilen güzergah, diğeri ise Hacılar yolu olarak tabir edilen İzmit- İznik- Osmaneli -Gölpazarı- Nallıhan- Ayaş ardından Ankara istikametli yol güzergahıdır (Yavuzyılmaz, 2008: 26).

Gebze'de taşınmaz kültür varlıklarının yanı sıra tarihi, doğal, kentsel sit alanları , külliye, çeşme, cami, köprü gibi kültürel alan ve yapılar da yer almaktadır, Sit Alanlarında; Arkeolojik Sit Alanları – Eskişehir (Niketiaton) Arkeolojik Sit Alanı, Doğal Sit Alanları – Eskişehir Doğal Sit Alanı, Ballıkayalar Doğal Sit Alanı, Kentsel Sit Alanları – Eskişehir Kentsel Sit Alanı, Sultan Orhan Camii Çevresi Kentsel Sit Alanı, Dini yapılarda Çoban Mustafa Paşa Külliyesi ve Camii, Sultan Orhan Camii, Malkoçoğlu Türbesi, Sosyal ve Kültürel Yapılarda Hünkar Çeşmesi (Fatih Sultan Mehmet'in Otağı, Çeşmesi ve Namazgah'ı), Manzilhane hamamı, Çifte Hamam, Fatih Sultan Mehmet'in Otağı Köprüsü, Endüstri Yapılarında Su Dolabı, Heykel ve Anıtlarda Hannibal Anıtı, Tescilli Sivil Mimarlık Örneklerinde Fatih Sultan

Mehmet'in Otağı Yeri ve Osman Hamdi Bey Evi sayılabilecek örneklerdir (Aksoy, 2011:436-461)

## 2.2. Gebze ve Eskihisar Jeopolitik Konumu

Libyssa – Dakibyza üzerine yapılan yerleşke tespiti araştırmaları farklı şekillerde yorumlanmaktadır. C. Texier Libyza'nın denize çok yakın bir şehir olduğunu ve Petrus Gyllius'dan aktarma ile bu bölgede deniz kenarında bulunan yeni köy yerleşimine *Dakibysa* isminin verildiğini ifade eder. Th Wiegand Eskihisar'ın Dakibyza olduğunu *Libyza'nın* Eskihisar'ın doğusunda ve 2 km kadar deniz kenarında olduğunu kabul eder. Feridun Dirimtekin'de kendisinden önceki tüm araştırmacıların yorumlarını ve beraberinde araştırma bölgelerindeki var olan kalıntıları değerlendirerek *Libyza'nın* Wiegand'ın aktardığı gibi Eskihisar'ın doğusunda kaldığını fakat daha sonrasında şehrin günümüzdeki Gebze konumuna inşa edildiğini ve Dakibyza'nın da iskele görevi görmesi, geçit güzergahının kontrolünün sağlanması için günümüz Eskihisar noktasında olduğunu söyler (Yücel, 1976:8-9).

Kocaeli Körfezi'nin kuzey kesiminde yer alan kale yapılarından günümüze dek en tanımlanabilir şekilde ulaşmış olanı Eskihisar Kalesi'dir. Diğer kale yapısı kalıntıları; Hereke (Charax), Darıca (Ritzion) ve Bayramoğlu (Phlikrone)'nda yer almaktadır. Eyice'de bu noktaya değinerek Eskihisar Kalesi'nden körfezdeki Bizans kalelerinin en önemlisi olarak bahsetmekte, kaleye Türk devrinde Eskihisar adının verildiğini, kalenin üzerinde yer alan Bizans'ın son dönemlerine tarihlendirilebilecek eklentilerin o dönemdeki Türk ilerleyişi hareketinde kalenin savunulması sırasında alınmış olan hasarlardan kaynaklı olduğunu ve Mikhael Palailogos'un 1261'de İstanbul'u Latinler'den geri almasının ardından İmparatorluğu geliştirdiğini, İznik Prensliğindeki son hükümdarın gözlerine mil çektirerek bu kaleye hapsedtiğini aktarır (Eyice, 2001: 71).

Gebze'nin Bizans Dönemi'nde küçük bir köy yerleşkesi olduğu ve Asya bölgesinden gelebilecek olan saldırılara karşı savunma oluşturması için Doğu Roma yönetimi döneminde bir kale inşa ettirildiği aktarılmaktadır. Kale'nin önemli bir konum teşkil etmesi üzerine ; İstanbul'u işgal etmek üzere Gebze'ye kadar gelen İslam ordularının kendi yurtlarındaki karışıklıklar sebebi ile geri dönmesinin ardından

Gebze tekrar Bizans'ın hakimiyetine geçmiş ve bu olay sonrasında Gebze Kalesi'nin öneminin farkına varan Bizanslıların Eskihisar ve Hereke kalelerini inşa ettikleri aktarılır (İlkkkan, 1996: 6).

M. Gedeon Tuzla'nın Antik Dönem'deki adını bulmak üzere yaptığı çalışmalarda Tuzla burnuna "Akritas" yerleşkenin olduğu yere ise "Niketiaton" der ve burada öncesinde bir kale olduğuna dair izler bulunduğuna, araştırmaları sırasında alanda mevcut bir kulenin var olduğuna değinir. Tuzla üzerine araştırma yapan J. Meliopoulos ise Niketiaton'un Kaleburnu bölgesinde bir tepenin üzerinde, Tuzla'nın günümüz mevcut konumunun biraz doğusunda olduğunu aktarır (Eyice,1973:27-78).

Clive Foss Ortaçağ Kaleleri araştırmasında Nikomedia'dan bahsederken batısında yer alan Kalkhedon (Kadıköy) ile komşu olduğunu, Libyssa (Dilskelesi)'nin Nikeomedia'nın sınır kenti olduğunu ve Gebze yani Dakibyza'nın Kalkhedon'a ait olduğunu aktarır (Foss,2002:10).

Evliya Çelebi'de seyahatnamelerinde Gebze ve Eskihisar Kalesi'nden bahseder.

*"Eski zamanda büyük şehir imiş... Gekbize (Gebze), "gel bize"den galattır... Yüksek bir dağın zirvesinde olmak ile denizden bir saat uzaklıkta bir susuz dağ başındadır. Toplam bin kadar bakımlı, bağlı ve bahçeli eski tarz evleri vardır."* şeklinde Gebze'yi ifade eder.

Eskihisar Kalesi'ni aktarırken ise;

*"Daha sonra zamanın geçmesiyle yine Kostantin kral büyük bir kale yapıp şehri imar eder. Daha sonra (...) tarihinde Çelebi Sultan Mehmed feth edip "Küffar gelip yerleşmesin" diye kalesini harap eder. Onun'da yapılarının kalıntıları bellidir."* ifadelerini kullanarak hem kalenin varlığından hem de o dönem içerisinde kalenin tahrip edildiğinden bahseder. (Kahraman, 2003:196-197)

Gebze'nin geçiş noktasında bir konuma sahip olması sebebiyle Evliya Çelebi'nin pek çok kez güzergahlarda Gebze ile ilgili notlar aktardığı görülür. Roma ve Bizans Dönemi'nde kullanılmış olan yol güzergahları üzerine yapılan araştırmalarda Bithynia Bölgesi'nde Bizans Dönemi'nde "Hacı Yolu" olarak adlandırılan ve askeri faaliyetler için de kullanılmış olan yol güzergahı ile

Konstantinopolis (İstanbul)'den başlayarak, Khalkedon (Kadıköy), Dakibyza (Gebze), Libyssa (Dildere), Nikomedeia (İzmit), Nikaia (İzmit), Ankyra, Tarsus, Antiocheia rotasını takip ederek sonrasında Jerusalem (Kudüs)'e varılmaktaydı (Varol,2020:25). Burada geçen güzergah noktalarında Libyssa'nın Gebze değil Dildere olarak kaydedildiği de görülmektedir.

Pers elçisi Konstantinopolis'e olan seyahatinde geçmiş olduğu noktaları Scrinium Barbarorum kayıtlarında aktarmış ve Bithynia Bölgesi'ndeki güzergahı için Hellenopolis'ten gemi ile Dakibyza'ya geçildiğini ve ardından Kalkhedon'a katırlar ile devam edildiğini kaydetmiştir (Elam, 2011:556).

### **2.3. Eskihisar Kalesi**

#### **2.3.1 Eskihisar Kalesi Tarihçesi ve Konumu**

Eskihisar Kalesi Gebze ilçesi Eskihisar Mahallesi'nde denize hakim bir konumda kayalık bir arazi üzerinde yer almaktadır (**Har.4**) (**Gör.2**). Eskihisar günümüzdeki adını Türk Dönemi'nde almıştır. Pek çok kaynakta Niketiaton olarak geçmekte olan Eskihisar Kalesi Ramsay'in de Niketiata olarak bahsetmiş olduğu gibi farklı adlandırmalar ile görülebilmektedir. Ramsay Niketiata için Kalos Argos ve Darkon bölgelerinin arasında Dakibyza (Gebze)'nin yanında Chalcedon (Kadıköy)'a yakın olduğunu kaydetmiştir (Ramsay, 1960:200).

Niketiaton kaynaklarda ilk olarak 9. yy da görülmektedir. Paplagonia Amastris yakınlarında Niketia doğumlu olan Magister Sergios'un kurduğu manastır ile Niketiaton adını görmekteyiz. İmparatoriçe Theodora'nın da akrabası olan Magister Sergios Kalos Argos Emporia'sı ve Dorkon arasında Theotokos'a manastır inşa ettirmesinin ardından Niketia kökenli olması sebebiyle manastır ve çevresi Niketiaton olarak anılmıştır (Bahar,2013:16).

Ramsay Niketiaton kalesi için George Acropolita ve Pachymeres'in savlarını derleyerek; *"... Sonraki Bizans müellifleri çok kere Nikomedeia ile Chalcedon yolu üzerindeki Dakibyza kalesinden bahsederler. George Acropolita bunun biraz batısındaki Niketiata kalesiyle, doğusuna düşen Kharax kalesinden başka olduğunu bilhassa kaydeder. Lakin Pachymeres'in çok kere bahsettiği «denize karşı olan Dakibyza'nın Niketiata kalesi»*

*tabirine bakılacak olursa bundan Niketiata isminde iki kale olduğu ve tefrik için doğudakine Dakibyza denildiği anlaşılmaktadır.”* aktarımında bulunmuştur (Ramsay, 1960:200), Eskihisar Kalesi için araştırmacıların ifadelerinde yine Niketiaton kalesinden bağımsız olarak Dakibyza Kalesi ifadesi geçmekte idi fakat günümüzde Gebze’de kalıntıları bulunan tek kale Eskihisar Kalesi’dir ve yine onun gibi bu çevrede yer alan denize hakim konumdaki diğer kale yapıları da Hereke ve Darıca kaleleridir, onların antik dönem isimleri de “Kharax” ve “Ritzion” olarak kabul edilmektedir.

İmparator Aleksios Komnenos ile imparatoriçe Eirene Komnenos’un kızları olan Anna Komnena 12.yy’da babasının yönetim süreci döneminde meydana gelen olayları “Alexiad” adlı eserinde ele almıştır. Limanlar üzerine yapılmış olan bir araştırmada bu esere değinilerek Bithynia Bölgesi’nin deniz rotalarından da bahsedilmiş ve Türklerin Nikomedia’yı işgal etmesi üzerine imparatorun bölgeyi savunmak adına Eskihisar Kalesi’nin (*Pelekanon Kalesi* ifadesi kullanılmıştır?) yapılmasına karar vermiş olduğu ve yapım esnasında deniz yolu kullanılarak gerekli malzemelerin mimarlar ile beraber gemi aracılığıyla bölgeye nakledilmiş olduğu aktarılmıştır (Yılmaz, 2017: 62).

Bizans Dönemi yerleşkelerinden bahseden Miliopoulos Gebze’de Eskihisar olarak bilinen bir köyden ve burada eskiden Bizans’a ait olan bir kale olduğundan, VIII. Mihail Paleologos’un, IV. Johannes Laskaris’i İznik’te tahttan indirerek gözlerine mil çektirip bu kaleye ebedi olarak hapsettirdiğinden bahseder. Kalenin ilk olarak Cenevizliler tarafından yapıldığını daha sonrasında ise Türk Dönemi’nde onarıldığını aktarır. Miliopoulos devamında Georgios Pachymeres’den alıntı yaparak IV. Johannes Laskaris’in Dakibyza’nın Niketiaton Kalesi’nde esir olduğunu ve VIII. Mihail’in oğlu II. Andronikos’un Niketiaton Kalesi’nde Johannes’i babasının yapmış olduğu hatayı telafi etmek için ziyaret ettiğini de aktarır (Milliopoulos, 1900:471).

Niketiaton Kalesi ile ilgili başka bir kaynakta ise; Nikomedia Körfezi’nin yanında ve stratejik bir kavşakta yer alan Eskihisar (Niketiaton) kalesinin iç alanında kule konut yer almakta ve muhtemelen Komnenos/Laskarid kökenli olduğu düşünülmektedir, günümüz kalıntılarında kalenin zaman içerisinde onarım gördüğü ve 13. yy’da da bazı kapsamlı savunma eklemeleri yapıldığı anlaşılmaktadır (**Gör. 3**). George Pachymeres’in Geç Bizans Dönemi’ne ait aktardığı bazı notlarda

Niketiaton/Eskihisar Kalesi'ne hapsedilen VI. İonnes Laskaris'in öncesinde Şile Kalesi'ne hapsedildiğini ve daha sonra Eskihisar Kalesi'ne getirildiğini aktarır;

*“Her şeyden önce, 1261'de Konstantinopolis'in Latinler'den geri alınmasının ardından, VIII. Mihail Paleologos (1258-1282), o yıl tahtın varisi olan IV. İoannis Laskaris'i kör etti. John IV ilk olarak Chele'de (Χηλή) hapsedildi. Daha sonra 1241 yılında III. İoannis Vatatzes tarafından Latinlerden ele geçirilen Dakibyze'deki (bugünkü Eskihisar, Gebze) Niketiaton kalesine gönderilmiştir.”* (Sağlam, 2021;189-191).

Kaynaklarda Niketiaton adının geçmekte olduğu başka bir konu ise Pelekanon Savaşıdır. Pelekanon Savaşı 1329 yılında Orhan Bey ile III. Andronikos arasında Pelekanon olarak adlandırılan bölgede gerçekleşmiştir ve adını da buradan almaktadır. Savaşta Orhan Bey'in III. Andronikos'un ordusunu mağlup etmesi üzerine ordu civarda bulunan Bizans Kaleleri'ne dağılmıştır. Dört gruba ayrıldığı belirtilen Bizans ordusunun Philokrene, Niketiaton, Dakibyza ve Ritzion'a çekildiği aktarılmaktadır (Mırmıroğlu, 1949: 316-318 ; Ramsay,1960 :202).

Pelekanon Savaşı sonrasında galip gelen Osmanlı ordusu Bithynia'daki Bizans direnişini sonlandırarak Samandıra, Aydos Kalesi Nicomedia ve Gebze gibi pek çok stratejik noktada hakimiyet kurmuştur (Gölcük, Kahraman, 2017: 324).

Kalenin günümüze dek ulaşan kalıntılarının, duvar yapı sisteminin değerlendirmesinde, iç kale alanında bulunan yapının imparatorluk konutu olup kalede İzmit Müzesi'nden arkeologlarca kısmi bölgelerde kazı çalışması yapıldığını ve bu çalışma sonucunda 13.yüzyıla tarihlendirilebilecek sırlı seramikler ve çok sayıda diğer Bizans ve Geç Roma Dönemleri'ne ait buluntular elde edildiğini, bu verilerin genel kapsamda değerlendirildiğinde ise yapının muhtemelen 13. yüzyıla ait bir yapı olduğunu aktarılmaktadır (Mitchell, 1998: 129).

Kalenin tescili 1969 yılında gerçekleştirilmiş olup onarım işlemleri de başlatılmış fakat tamamlanamamıştır, daha sonra 1989 yılında kalenin güney ve batı duvarlarında onarımlar yapılmıştır. 1994 yılında İzmit Arkeoloji Müzesi tarafından kurtarma kazısı çalışmaları yapılmış ve 1998 yılında da ana giriş inşa edilerek dış kale avlusuna seyir alanı inşa işlemleri yapılmıştır, 1999 yılındaki şiddetli Marmara depreminden etkilenen kale hasar görmüş ve 2001 yılında yoğunlukta kuzey bölgesi yapıları olmak üzere tekrar onarım çalışmaları yapılmıştır (Bahar, 2021: 179).

1994–95 yılı döneminde Eskişehir’de İzmit Arkeoloji Müzesi (Kocaeli Arkeoloji Müzesi) uzmanlarınca gerçekleştirilen kazı çalışmaları tamamlanamamış olsa da pek çok veri elde edilmiştir (**Gör. 4**). Beş ayrı noktada gerçekleştirilmiş olan kazı çalışması sonucunda sırlı, sırsız seramik parçaları, mimari parçalar, Osmanlı Dönemi’ne ait taş güller ve lüle, moloz taştan duvarlar ile çevrili mekanlar, kısmi olarak sağlam kalmış su künkü, Bizans Dönemi’ne tarihlendirilen sağlam sütunlar ve kırık sütun parçaları, sütun başları, ayak motifli rölyef, yazıtlı mimari parçalar, haç motifli mimari parça, düzensiz şekilde örülmüş ve geç dönemde kullanılmış olduğu düşünülen basit yerleşmelere ait depo yapıları, mermer plakalardan oluşan mezar olarak kullanılmış olabilecek fakat içerisinden midye, istiridye kabuklarının çıkması ve yanık izlerinin de görülmesi sebebiyle ikincil kullanımında ocak işlevi görmüş olabileceği düşünülen yapı, iç kaleden aşağıya doğru inen beş basamaklı merdiven, kırık cam koku şişeleri, tapınağa ait olduğu düşünülen mimari parçalar ve evsel kullanıma ait olduğu düşünülen kalıntılar gözlemlenmiştir (Avcı, Özbay, 1995: 415-420).

### **2.3.2. Eskişehir Kalesi Mimarisi**

Eskişehir Kalesi Türk halkının bu bölgeye yerleşmesinin ardından Eskişehir adını almıştır. Kale, civardaki diğer kale yapılarına oranla daha iyi korunmuş durumdadır. Bu durumun en önemli sebebi Antik Dönemde ve modern dönemde çeşitli onarımlar görmüş olmasıdır. Kale geçmişten günümüze dek pek çok seyyah ve araştırmacının eserlerine konu olmuştur. Eskişehir Kalesi’ni antik kaynaklarda “Niketiaton, Niketiata” gibi isimlerle görmekteyiz.

Eskişehir Mahallesi’nin doğusunda yer alan kale deniz kıyısında dik yamaçlı bir tepe üzerine konumlandırılmıştır. Deniz kalenin güneyinde kalmakta olup denize olan uzaklık 20-30 metre arasındadır. 1963 yılında kalenin doğusunda dere olduğu aktarılmış fakat günümüzde aktif bir akar kaynak yoktur (Yazgaç, 1963:7).

Foss kalenin yaklaşık 120x80 m ölçülerinde, iç kale (dış avlu) ve dış çember olmak üzere iki ana bölümden oluşmakta olduğunu, ayrıca dış surlar ve kalenin kuzey bölgesi boyunca uzanan bir hendek olduğunu aktarmaktadır. Ayrıca Foss iç kalede

bulunan yapının 4 katlı bir ikametgah ya da saray olabileceğini ve Niketiaton'a hapsedilen Ioannes Laskaris'in burada tutulmuş olduğunu ifade etmektedir (Foss,2002: 86) **(Gör.5)**.

Kalenin mimarisine yönelik daha modern çalışmalarda ise, dikdörtgen planlı iç kale, tepenin yamacına uygun olarak biçimlendirilmiş dış kale, hisarpeçe ve hendek bölümlerinden oluşmakta olduğu aktarılmaktadır (Bahar, 2021;179).

İç kale dört kule ile çevrelenmektedir ve dört katlı konut yapısına sahiptir, dış kale ise yedi kule ve kule bağlantı duvarları yani surlardan oluşmaktadır, kalenin bütün yapıları aynı döneme ait değildir farklı yapı evreleri görülmektedir. I. dönem 12. yüzyıla tarihlendirilmekte ve dönüşümlü taş ve tuğla duvar sistemi ve savunma alanını içermekte, II. dönem 13. yüzyıla tarihlendirilmekte ve genellikle çift sıra halindeki moloz ve ince tuğla örgülü duvarlar ve merdivenleri kapatan daha ayrıntılı işlenmiş kuleler ile dış kale alanı duvarlarını içermekte son olarak ise III. dönem 14. yüzyıla tarihlendirilmekte olup tuğla parçaları ile birlikte kaba molozdan örülmüş olan dış duvar yapısını içermektedir. Yapılmakta olan tarihlendirme çalışması dönemin benzer yapıları ile karşılaştırılarak sağlanmıştır (French, Foss, Hall, vd., 1985: 7) **(Gör.6)**.

Eskihisar Kalesi inşasında kullanılan malzemeler taş, tuğla, harç ve devşirme sütun parçaları ile kesme taşlardır. Harç olarak horasan kullanılmıştır, tuğla tozu ve kireç karışımı ile oluşur harcın içerisinde ayrıca kum ve çakıl taşları da görülmektedir. Duvar örgü sisteminde genel olarak tek sıra tuğla, tek sıra taş kullanılmış olsa da bazı alanlarda iki-üç sıra tuğla dizisi ve tek sıra taş dizisi halinde kullanım da vardır ve kullanılan taşlar kesme taş olmayıp kabaca şekillendirilmiştir. Palaeologoslar (1259-1453) döneminde görülen taş sırası aralarında dik olarak tuğla yerleştirilmesi ve üst-alt sırada da tuğla yer alması ile taşın tuğlalar ile çevrelenmiş olarak gözükmeleri de görülmektedir. Teknik açıdan değerlendirilen kalenin İstanbul'da bulunan Tekfur Sarayı ile benzerlik gösterdiği aktarılmaktadır (Yazgaç, 1963:16-18).

İç kale alanında konut yapısı olarak adlandırılan yapının bodrum katında sarnıç yapısı yer almaktadır. Sarnıç 2000 yılında Kocaeli Arkeoloji Müzesi tarafından kazı çalışması gerçekleştirilmesi ile ortaya çıkarılmıştır. Sarnıç 6 metre derinliğinde olup zemini harç ile kapalı olan, dörtlü iki sıra halinde sekiz sütunun taşımakta olduğu

tonozlar ile örtülüdür. Günümüzde sarnıcın üzeri beton ile kapatılmış vaziyettedir (Aksoy, 2001: 1-2; Bahar, 2013: 27) **(Gör.7)**.

Kale'nin kule yapılarında ve konut yapısı duvarında bazı motif detayları da yer almaktadır. Konut yapısının batı cephesinde birinci kat pencerelerinin kuzeyinde düzensiz biçimde daire içerisinde radyal olarak işlenmiş olan tuğlalardan elde edilen motif görülmektedir (Bahar, 2013: 28). Bu motifin dönemin başkenti Konstantinopolis örnekleri ile paralellik göstermekte olup, merkezinde haç ve etrafında dikey tuğla dizilerinden oluşan bir şeritle bezendiği ifade edilmiştir (Fındık, 2021:50). İkinci katta ve konut cephesinin güneyinde de motifler yer almaktadır, ikinci kattaki motifin gamalı haç olduğu, konut yapısının güney cephesindeki motifin ise balıksırtı motifi olduğu görülmektedir (Bahar, 2013:28). Konut yapısı haricinde de geometrik olarak işlenmiş tuğla dizileri görülmektedir. Kalenin giriş kapısında yer alan iki kulede ve dış kale alanında güneybatı uç noktada yer alan kulede ters üçgen detayı mevcuttur. Bir diğer dikkat çeken geometrik işleme detayı ise 5 numaralı, yani kalenin güneydoğu köşe noktasında kalan kule de yer alan dairesel motiftir.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. SERAMİĞİN TANIMI VE BİZANS DÖNEMİNDE SERAMİK

Tarih boyunca kullanılmış olan araç gereçler dönemin şartlarına, ulaşılabilen kaynaklara, ekonomik koşullara ve bunlara benzer pek çok faktöre göre şekillenmiştir. Seramik de bu araç gereçler arasında geniş bir üretim ve tüketim yelpazesine sahiptir. Yapısal olarak incelediğimizde seramik kilin biçimlendirilmesi ve daha sonrasında fırınlanması ile elde edilmektedir. Seramik kelimesi terim olarak incelendiğinde kökeninin Yunanca “*keramos*” (κέραμος) kelimesinden geldiği (Hacızade, 2016:44), seramik üreticilerine de “*kerameus/ κεραμέυς*” denildiği aktarılmaktadır (Arcasoy, 1983:2). Seramik günümüz tanımlamalarında “kil, killi toprak, çömlekçi toprağı ve topraktan yapılmış kap” (Ökse, 1999:12) anlamlarını ifade eden bir terimdir, Fransızcada “*ceramique*” olarak kullanılmakta olduğu ve Türkçe’ye de Fransızca’dan “seramik” şeklinde geçtiği aktarılmaktadır. Seramik bazı kaynaklarda ise “Keramik” şeklinde anılmakta olup yine aynı anlamı ifade eder ve “pişirilmiş kil mamülü” şeklinde tanımlanır (Turani, 1975:65-66).

Seramik kelimesi genellikle günlük kullanım kaplarını ifade etmek için kullanılmakta, kilin pişirilmesi ile elde edilmekte olması sebebiyle de tanımsal olarak “pişmiş toprak” ifadesi de kullanılmaktadır ve ham maddesi kil olan tuğla, kiremit, figürin, kandil, lahit, künk vb. ürünler için bu ifade tercih edilmektedir (Öztaşkın, 2013:5455).

Seramikler arkeolojik alanda yapılan çalışmalarda sıklıkla karşılaşılan bir ürün grubudur. Seramik ürünler buldukları alan ve ait olduğu kültür ile ilgili ekonomik, sosyal, siyasi vb. pek çok konu hakkında çeşitli bilgiler elde etmemizi sağlamaktadır. Seramik malzemelerin günlük kullanımda bu denli önemli oluşu seramik malzeme üretimini de arttırmıştır, üretimin sürekli olarak devam edebilmesi hammaddenin kolay elde edilebilir ve işlenebilir olması ile doğrudan bağlantılıdır.

### 3.1. Yapım Teknikleri

Seramik ürünlerin ham maddesi doğada bulunabilen balçık, çamur ve su geçirmez killi topraktır, bu maddeler tarihi süreç içerisinde teknolojik gelişim ile beraber çeşitlendirilmiş, katkı maddeleri ile içerik bakımından zenginleştirilmiştir.

Seramiğin üretilmesi için ateşin varlığı en önemli etkenlerdendir. Seramik öncesinde sepetlere kil sıvanarak güneşte kurutulması ile elde edilen ürünler seramik oluşum aşamasının ilk adımları olarak görülmektedir. Ateş ile pişirme aşamasına geçildiğinde daha verimli kullanılacak ürünler elde edilmeye başlanmıştır ve zaman içerisinde öğrenimlerin artması, deneme adımlarının gelişmesi ile seramik teknolojisi de gelişim göstermiştir.

Seramiğin ana hammaddesi kildir, doğada saf ya da katkılı halde balçık ve kil yataklarında, akarsu mil birikintilerinde bulunmaktadır, akarsudaki kil sürüklenme esnasında kayaç aşınımı oluşturması ile içerisinde kireç(kalker), maden oksit ve mika barındırır. Katkısız saf kil yani kaolin beyaz renktedir, içerisinde maden oksit bulunan killerde ise demir oksit sarımsı, kırmızımsı, limonitli kil kahverengi, bakır oksitli kil yeşilimsi, manganez bioksitli kil ise siyah renktedir (Ökse, 2012:17).

Kil yatağından kazıma ile çıkarılan kilin tane olarak ebatı daha iridir ve nehir çevresinde görülen killere kıyasla renkleri daha açıktır. Seramik yapımında kullanılacak olan kil her hali ile uygunluk teşkil etmez, tanelerinin kullanışlı olabilmesi için boyutunun 0,002 milimetreden küçük olması gerekmektedir. Saf kil fırınlama esnasında küçülmesi sebebiyle çok tercih edilmemiştir (Öztaşkın, 2013:54-55).

Seramik buluntular üzerinde yapılan araştırmalar kapsamında ilk örneklerin MÖ 10. ve 9. bin yıllarda üretilmiş olduğu ortaya çıkarılmış olup en eski buluntulara MÖ 8000'de Aşkava, MÖ 7000'de Jericho bölgelerinde, Anadolu'nun farklı bölgelerindeki höyüklerde (örn. MÖ 6000'de Hacılar Höyüğü) ve Dicle – Fırat nehirleri arasında yer alan Mezopotamya Bölgesi'nde rastlanmıştır (Arcasoy, 1983:1).

Kil içerisine pişme esnasında boyutun küçülmesini engellemek, dayanıklılığını ve kalitesini arttırmak, kolay şekil verebilmek, oluşabilecek kusurları indirmek amaçları ile katkı malzemeleri eklenmektedir (Biberoğlu, 2017:78). Katkı

malzemeleri; karbon bileşimli katkı maddeleri (bitkisel katkı ve kavkı) mineral katkı maddeleri, karbonat mineralleri (kalsit, kireç, taşçık, feldispat, bazalt, kuvars, kum), metamorfittlerdir (mika, seramik tozu) (Ökse, 2012:19-22).

Çömlek ustalarının katkı maddeleri içerisinde en yaygın olarak kullandıkları öğütülmüş pişmiş kil ya da seramik parçalarından oluşan şamottur (Vroom, 2019:14).

Kilin seramik hazırlanabilecek uygun formuna getirilebilmesi ve içeriğindeki yabancı maddelerden ayrıştırılması için Bizans döneminde dinlendirme havuzları kullanılmaktaydı, bu havuzlar eğimli bir yüzeye inşa edilmekte ve kil burada birkaç aşamadan geçirilmekteydi. Gerçekleştirilen bu işlem ile kil içerisindeki kaba maddeler yani taşçık, kum vb. dibe çökmesiyle kilin su yüzeyine çıkarak ayrışması sağlanmaktaydı (Öztaşkın, 2013:55)

Kilin kullanıma hazır hale getirilmesinin ardından su ile birleştirilerek kil hamuru elde edilir ve yapısı itibari ile kolay şekil alabilen bir malzemedir. Kil hamuru yüksek ısıya maruz kalması sonucunda şekil verilemeyecek katı bir form kazanır ve pişirme sonrasında tekrar eski halini alamaz.

Seramik hazırlamak için kullanılmış olan ilk çamur hazırlama teknikleri yoğurma, çiğneme ve dövmedir (Arcasoy, 1983:1).

Seramik hamurunun oluşturulmasının ardından kullanılacağı amaç doğrultusunda belli bir form verilmesi aşamasına geçilir, bu aşamada kullanılmakta olan farklı teknikler vardır. En ilkel olan teknik elle biçimlendirmedir daha sonra çarkta şekillendirme ve kalıp ile şekillendirme teknikleri ile üretimler gerçekleştirilmiştir.

Bizans döneminde kulp, tutamak veya kapak gibi küçük parçalar dışında elle biçimlendirme çok nadiren tercih edilmiştir. Kandil, matara, ampullae gibi ince süslemelere sahip, seri biçimde üretilen, küçük boyutlu seramikler için Bizans döneminde kalıp kullanılmıştır. Genellikle taş ya da kilden yapılan kalıplarda hamur iki parçalı kalıp arasında ezilerek biçimlendirilmiştir. Bizans döneminde kullanılan en yaygın biçimlendirme yöntemi çarkta çekmedir. Kaba görünümlü pişirme kapları üzerinde bile çark izine rastlanması bu kapların da seri biçimde çarkta çekildiğini

göstermektedir. Çömlekçi çarkının hızlı ve kaliteli seramik biçimlendirmeye olanak tanınması bu durumda etken olmuştur.

Seramik hamurunun oluşturulması ve form kazandırılması işlemlerinin ardından ihtiyaç halinde seramik ürünün iç, dış ya da her iki yüzeyine gözenekleri kapatmak ya da görüntüsünü değiştirmek için perdahlama, astarlama, tarakla bezeme, sulandırılmış astar kaplama ya da sırlama gibi işlemler de uygulanabilmektedir. Astar kilin sulandırılarak seramik kabın yüzeyini kaplamak ya da süslemek amacıyla kullanılmaktadır, astar kullanımında yaygın olarak krem ve beyaz renk görülmektedir (Vroom, 2019:15).

Yüzey işlemlerinde mekanik yöntemler olarak ıslak sıvazlama, tıraşlama, kendinden astar teknikleri görülür; *ıslak sıvazlama* yönteminde nemli kabın üzerindeki gözenekleri kapatmak, izleri silmek için nemli el ya da sert bir alet ile düzeltilir, *tıraşlama* yöntemi nemli kap yüzeyinin keskin bir alet yardımıyla sıyırılarak düzeltilmesidir, *perdahlama* sert bir alet ile kap yüzeyinin düzleştirilerek parlatılmasıdır ve bu işlem pişirme aşamasından sonra da yapılabilmektedir, *kendinden astar* yönteminde yarı kurumuş seramik kap sulu kile daldırılıp çıkarılır ve üzerinde kendi renginden çok farklı olmayacak şekilde ince bir tabaka oluşur. Kaplama yöntemlerinde ise; *astarlama*, kap yüzeyinin farklı ya da aynı fakat farklı dokuda başka bir kil hamuru ile kaplanmasıdır, *boya banyo* kabın tamamen ya da kısmen sulu bir astara batırılıp çıkarılması ya da akıtılmasıdır, *firnis* kap yüzeyine opak parlaklık veren renkli astar, *sırlama* metalik bir silikatın pişirilen kap üzerine astar gibi sürülerek tekrar fırınlanması ile elde edilen uygulamadır, sırlama yapılan seramik ürünlerin yüzeyinde camsı bir görünüm oluşur, *mine* de sıra benzeyen başka bir kaplama yöntemidir (Ökse, 2012:54-58).

Seramik kapların dış ya da iç yüzeylerindeki görünümü değiştirmek için bezeme teknikleri de kullanılmıştır bu işlem kullanılacak olan tekniğe bağlı olarak pişirmeden önce ya da sonra yapılabilmektedir.

Seramik yüzeylerde sırım tek başına kullanımı bezeme olarak ifade edilmez, kazıma, kabartma, baskı-mühür, boyama ve astar boyama teknikleri bezeme yöntemleridir (Vroom, 2019:15).

Şekillendirilen kil hamurunun pişirilmesi için seramik fırını kullanılır, ilk örneklerde doğal yöntemler ile açık havada kurutma şeklinde yapılmakta olan bu işlem zaman içerisinde teknolojinin gelişimi ile fırın kullanımına evrilmiştir. Üretilen seramik ürün fırınlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır, pişirilen ürünlerin oksijen ile teması hamurun rengini etkilemektedir. Elde edilen ürünlerde kilin kendi renginden ve katkı malzemelerinden dolayı renk farklılıkları oluşabilmektedir.

Bizans döneminde hamur katkısında kullanılan kuvars, taşçık, kum, şamot, kireç maddeleri üretilen kabın sağlamlık, ısı dayanıklılığı, boyutu, rengi gibi faktörleri etkilemesi sebebiyle kabın kullanım amacına yönelik olarak eklenmektedir.

Üretilen kabın ısı dayanıklılığını arttırmak amacı ile kuvars ve taşçık eklendiği bilinmektedir. Kuvarsın özellikle pişirme kaplarında sık kullanılmış olduğu görülmüştür, iri tanecikli yapıdaki kuvarsın erimesi için fırın ısısının 900-1000 °C'de olması gerekmektedir, ayrıca kuvars kabın çekme oranını azaltmak amacı ile de kullanılmaktadır. Taşçık seramik ürüne kaba bir görüntü vermekte ve ağırlığı arttırmaktadır bu sebeplerden dolayı servis kaplarından ziyade daha çok kaba kullanım ürünlerinde görülmektedir. Kum büyük boyutlu kaplarda kullanılmakta olup kabın içerisindeki ürünlerin serin kalmasını sağlamaktadır. Bizans Dönemi kaplarında görülen bir diğer katkı maddesi olan şamot ise pişmiş seramik malzemenin ufalanarak katkı malzemesi halinde kullanılabilir boyuta getirilmesi ile oluşturulur, şamot seramik ürünün küçülmesini önlemek amacı ile kullanılır ve hamur içerisinde farklı bir renk oluşturması sebebi ile tanecik olarak ayırt edilebilmektedir. Kuvars gibi kireç de seramik kabın küçülmesini önlemek amacıyla kullanılmaktadır (Öztaşkın, 2013:55-56).

Kilin içerisindeki demir miktarı ve fırının ısı değeri de fırınlanma ardından elde edilecek ürünün renginde etkili olmaktadır, düşük ısıda pembe tonlarında görülen seramik ısının yükselmesi ile kırmızı daha da yükselmesi ve fırında kalma süresinin uzaması ile renk kahverengimsi kırmızı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bizans Dönemi seramik üretimi buluntuları İmparatorluğun 4. yüzyıl ile 7. yüzyıl arasında Kuzey Afrika, İtalya, Mısır ve diğer önemli bölgelerde Roma Dönemi seramik stiline devam ettiğini gösterir. Devam eden bu stil anlayışına ek olarak

Kırmızı Astarlı Baskı Bezekli Kaplarda bezeme anlayışına yeni motifler eklenmiştir. Bu motifler tavus kuşu, güvercin, yunus, haç gibi dini temalı Hristiyan sembolizmini yansıtan öğelerdir (Doğer, 2007:710).

Seramiğin tarihsel sürecinde Roma'dan Bizans seramik kültürüne geçiş net çizgiler ile ayrılamamaktadır. Bizans'ın ilk dönemlerinde Roma'nın sınırsız amforaları, su testileri, pişirme kapları, kullanılmaya devam edilmiştir (Meguire, 1997:2).

Bizans Dönemi'nde seramik kullanımı yalnızca çanak çömlek üretimi ile sınırlı değildi. Bizanslılar mimaride de seramiği yoğun olarak kullanmaktaydılar. Evleri, ibadethaneleri kısmi olarak pişmiş toprak malzeme ile inşa edilmekteydi, kiliselerde ve manastırlarda seramik adak heykelleri bulunmaktaydı. Gündelik yaşamlarında seramiğin kullanım alanı oldukça geniş ve önemliydi. Yiyecek ve içecekleri taşımak, pişirmek, yiyecek ürünlerin sunulması, tabak, çanak, fincan gibi gereksinimleri karşılamak için pişmiş toprak ürünler kullanılırdı. Günümüzde plastik, metal, cam gibi malzemelerden üretilen gereçleri kullanmak için bu dönemde seramik kullanılmaktaydı (Dark, 2001:23).

John W. Hayes Roma stili etkisindeki Bizans seramik üretiminde, dini öğelerin işlenmesini form ile basit süsleme etkilerinin birleşiminden oluşan güzel bir sentez olduğunu, nadiren kişisel özellikler gösteren bir sanat olduğunu ifade eder (Hayes,1997:13).

Geç Roma dünyasının sınırsız amphoraları, tencereleri ve su testileri kullanılmaya devam edilirken, kırmızı astarlı Geç Roma sofrakapları yerini yavaş yavaş beyaz gövdeli, yeşil ve sarı-kahverengi sırlarla kaplı kaplara bırakmıştır.

7.-9. yüzyıllar arasında gerçekleşen Arap istilaları döneminde Bizans ticaret ağıda büyük oranda etkilenmiştir. Akdeniz'deki güç hakimiyetinin sona ermesi ile pek çok Geç Roma üretim merkezi önemini yitirir fakat bazı merkezler yeni yöntemler ile farklı bir seramik üretim anlayışı benimserler. Bu dönemde pişirme tekniği, astar yapısı, kili ve form yapıları ile Bizans seramiğinin asıl kimliğini oluşturan camsı özellikli kurşun sırlı üretiminin başlamış olduğu görülür. Kurşunlu sırlı dekorsuz

seramiklerin ilk olarak İstanbul'da ortaya çıkarak buradan Anadolu ve Yunanistan'a dağıldığı düşünülmektedir (Doğer, 2007:710).

Eski dönem araştırmalarında kaba versiyondan daha ince olana doğru basit bir kronolojik sıra olduğu düşünölmekteydi, ancak öncelikle kaba tipler görölse de, hem kaba hem de ince versiyon 9. yüzyıldan 11. yüzyıla kadar bir arada kullanılmaya devam edildi. Kaliteli Polikrom kapların, kronolojik bir ardıl olarak değil, hizmete uygun kapları tamamlayan bir zanaat ürünü olarak yorumlanması gerekmektedir (Maguire,1997:2).

Roma etkisinde üretilmeye devam edilen kaba seramik ürünleri şekil, bezeme ve dokuda çok farklı değişiklikler olmadan 12.yüzyıla kadar devam etmiştir. Üretilen seramiklerin Bizans Dönemi'ne ait olduğu belli kap formu ve bezeme detaylarından anlaşılmaktadır. Kaba seramik üretimi Bizans devresinin sonuna dek sürmemiş Orta Bizans Dönemi'ne dek yoğun sürekliliği devam etmiştir (Dark, 2001:52)

Bizans Dönemi seramik üretimlerinde dönemin asıl kimlik özelliğini oluşturmayı sağlayan en önemli etkenlerden biri sır kaplamalı beyaz ya da kırmızı hamurlu seramiklerdir. Sır seramik ürünlerin yüzeyine kaplanarak camsı, parlak bir görünüm oluşturur.

Sırın oluşumu ince kumun 725 °C'lik ısıda eritilmesi ile sağlanır. Sırın farklı renklerde üretilmesi MÖ 3000'de Mısır'da ve MÖ 2000'de Mezopotamya'da uygulanmıştır. Kullanılacak olan sır yarı saydam, saydam, mat, renkli ya da renksiz olarak üretilebilir. Sır içeriklerine göre farklı sağlamlık, parlaklık derecelerine sahiptir; feldspatlı sır saydam ve sert bir sırdır, tuzlu sır uygulandığı yüzeyde pütürlü, saydam ve camsı bir görünüm oluşturur, kurşunlu sır metalik bir parlaklık sağlar bu parlak sıra da lüster denilmektedir, kalaylı sır ise örtücü özelliğe sahip olup opak bir parlaklık sağlamaktadır. (Ökse,2012:56-57)

Farklı renklerde sır elde edebilmek için ana maddesi silisyum dioksit olan sıra demir oksit eklenerek türü ve yoğunluğuna bağlı olacak şekilde sarı, kahverengi, kırmızı ve siyaha yakın tonlar elde edilebilir, yeşil, kahverengi ve sarı renkler bakır ve

demir içerikleri ile elde edilir, mangan oksit ve kurşun ile kahverengi, mor tonlarına yakın renler oluşturulabilmektedir. (Öztaşkın, 2013:59)

Bizans Dönemi sırlı kapların ilk üretim ve kullanımını hakkında net bilgiler olmamakla beraber yapılan kazı çalışmaları ve araştırmalar benzer dönemde farklı bölgelerde sırlı kap kullanımının varlığını kanıtlamıştır. Örneğin İtalya Ravenna’da görülen ve en geç 7. yüzyıla tarihlendirilen sarı, yeşil renklerde kurşun sırlı seramikler bilinmektedir. Konstantinopolis’te de aynı dönemlerde benzer nitelikte görülen seramik ürünler dönem içerisinde bölgeler arasındaki etkileşimin sorgulanmasını sağlamaktadır. Buluntuları iyi tarihlenebilen ilk Bizans sırlı çanak çömlekleri Yassı Ada ve Saraçhane kazılarında Konstantinopolis’te (İstanbul) bulunmuştur ve sırlı beyaz hamurlu seramik buluntular 7. yüzyıla tarihlendirilmektedir, bu buluntu grubuna benzer Doğu Akdeniz Bölgesi’nde çıkan buluntular 8. ve 7. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. (Dark, 2001:58-61)

Hayes sırlı seramik üretimine ilişkin Part/Sasani İmparatorluğu’ndan yeterli veri sağlanamasa da Roma İmparatorluğu dışında burada sürekli olarak sırlı seramik üretiminin olduğunu aktarır, Mısır ve Suriye’ de Roma Dönemi seramik üretim geleneklerinin sürdürülmesinin ardından sırlı seramik üretimine geçilmesi sebebiyle bu bölgeleri etkileşim kapsamına dahil etmez, bunun yanı sıra Konstantinopolis’e 613-16 dolaylarında gerçekleştirilen Pers işgalleri döneminde olumlu bir etkileşim oluşmuş olabileceği üzerinde durur, sırlı seramik üretiminin cam teknolojisinden kaynaklanmış olması ihtimali düşünüldüğünde ise kullanılan seramik sırrında neden kurşunlu sır tercih edildiğini sorgular (Hayes, 1992:15).

Bizans Dönemi seramik üretim sürecinde Roma Dönemi seramik ürünlerinin devamı niteliğindeki ürünlerin ardından 7. yüzyılda görülmeye başlanılan beyaz hamurlu seramikler temelde iki ana gruba ayrılmaktadır: Polikrom ve sırlı/sırsız beyaz hamurlu seramikler. Bu iki gruptan en yaygın olarak kullanılanı kaba bir kil hamurundan elde edilen sırlı ya da sırsız olarak üretilen beyaz ürünlerdir. Üretilen ilk formlar genelde kapalı olmuştur. Görülen renk gri-beyaz soluk pembe tonlarında, polikrom ürünlerde ise kil daha arındırılmış bir şekilde parlak beyaz ya da soluk pembe renklerde üretilmektedir. Beyaz rengin oluşması içeriğinde yoğun kalsiyum içeriyor olmasından kaynaklanmaktadır. 8. yüzyılda basit kesik kenarlı süslemeli çanak

çömlekler, tabak, kase fincan, sürahiler 9. yüzyılda ortaya çıkmış ve 11. yüzyıl sonuna kadar kullanılmaya devam edilmiştir. Derin kase tabaklarda genelde bezeme görülmemekle beraber bezemeli kaselerde insan, hayvan, damga motifleri soyut, geometrik desenler işlenmiştir. Sırlı kaplarda görülen renkler yeşil, sarı, kahverengi tonlarında ve kalın, parlak bir görünüme sahiptir (Armstrong, 2008:4-5)

Konstantinopolis'te MS 6. yüzyıldan itibaren beyaz gövdeli seramiklerin en eski tipi olan renkli kaplamalı, gövdesi yivli, ağır kulplu, çoğunlukla sürahilerden oluşan grup görülmektedir. Bu formdaki ürünlerin 6. yüzyıl sonu ve 7. yüzyıla tarihlendirilen örnekleri Saraçhane kazılarında oldukça fazla görülmüştür (Hayes, 1992:11)

Beyaz hamurlu sırlı Bizans seramiklerinin 8 ve 12. yüzyıl aralığında ana üretim merkezinin Konstantinopolis (İstanbul) olduğu düşünülmektedir. Diğer üretim merkezleri olarak Nicaea (İznik), Batı Anadolu, Kıbrıs, Kırım, Balkanlar, Yunanistan (Korint) olarak bilinmektedir. (Kırmızı, 2012:15)

Genel hatları ile örnekler, Rusya'daki Kiev'e ve Güney İtalya'daki Otranto'ya kadar uzanan temel olarak, Ege Bölgesi'ndeki ve Karadeniz kıyılarındaki her büyük Bizans yerleşiminde bulunur (Hayes, 1992:12).

Beyaz hamurlu sırlı seramikler, 12. yüzyılda sgraffito türlerinin ortaya çıkmasından önce Bizans çanak çömlek kronolojisinin bel kemiğini oluşturmuştur (Hayes, 1992:12).

11. yüzyılda Bizans Dönemi seramik üretiminde daha karakteristik özellikler ortaya çıkmıştır. Merkezi üretimin farklı bölgelere dağılması ile farklı seramik örnekleri görülmeye başlamıştır (Korint, Selanik, Pergamon, Sparta). Beyaz hamurlu seramiklerin aksine yerel killerin kullanımı ile kırmızı hamurlu seramikler üretilmiş ve bu seramiklerin bezeme uygulanacak olan alanları beyaz astar ile kaplanmış, kaplar üzerinde kurşun sır kullanılmaya devam edilmiştir. 12. yüzyılda fırın kullanımındaki gelişmeler ve üç ayak kullanılarak fırına daha fazla seramik ürün koyulabilmesi üretimin artmasını sağlamıştır. Önceki dönemlerde sırlı kaplar günlük kullanım gereçleri içerisinde yoğunluk oluşturmazken Komnenos döneminde sırlı kap sayısı artışı ile köy topluluklarında dahi sırlı kap kullanımı görülmüştür (Armstrong,2008:7)

### 3.2. Bizans Kap Formları ve Terminoloji

Bizans Dönemi seramik anlayışında seramiklerin form, bezeme, boyama, sırlama, süsleme teknikleri bütünlük arz etmektedir. İşlevsel kullanıma yönelik sınıflandırmanın haricinde bu dönemde üretilen seramikler farklı renk ve stil anlayışı özelliklerine göre gruplandırılmaktadırlar.

İşlevsel anlamda Bizans kaplarını sınıflandıracak olduğumuzda kabaca beş grup sayılabilmektedir: Birinci grup pişirme kapları, ikinci grup saklama kapları, üçüncü grup amforalar, dördüncü grup sofrta kapları, beşinci grup ise mimari kaseler. Bu gruplardan ilk üçü sırsız çanak çömleklerdir, pişirme kapları yüksek ısıya maruz kalacak olması sebebiyle dayanıklı gövde yapısına sahip açık ya da kapalı formlardan oluşur. Saklama kapları da hem açık hem de kapalı olabilmekte ve buğday, yağ, şarap gibi ürünleri depolayarak muhafaza etmek için kullanılmaktadır, kapalı olan formlara da pithos denilmektedir (Kırmızı 2012:14).

Bizans seramiklerinde mutfak kaplarında görülen başlıca formlar; kadeh (kupellon, potirion) fincan (kupellon, koupaki), kupa (koupa), şişe (boukali, phiali), matara (flaskion, askodabla), testi (lagenos, oinoche), yonca ağızlı (mastrapas), kase (gavatha, skoutela), kap (pinakion) tabak (piato), mumluk, kandil, kahve fincanı ve tabağı (fyltzani), kahve kabı, kızartma kabı (tagenion), havan (olmos) süzgeç (ithmos), saklama kabı (kourellos). Sofra takımlarında görülen başlıca kap formları ise; kap/küp (tsoukalion, chytra, tsoukka), kızartma tavası (teganion), maltız/ısıtma kabı (saltsarion, gararion), küçük maltız/mangal (phouphou, eschara, phokion), kapak (kapaki, poma), tepsi fırın (klivanios, gastra), kazan, amfora (magarikon, amphoreas), saklama küpü/pithos (pitharion, cadus), tekne (lekane, tzanaka). Ticari kap formları; kouphon, unguanterium, ampulla, magarikon. (Vroom, 2019:21, Öztaşkın,2013) **(Gör.8)**

Seramik sofrta kaplarının sınıflandırılmasında kronolojik olarak dört evre görülmektedir. İlki Erken Bizans Dönemi, yani 4. yüzyıldan 8. yüzyıla kadar olan dönemdir ve bu süreçte eski klasik gelenekteki üretim sona ermiştir. İkincisi, sofrta takımlarının üretiminin Bizans'ın siyasi ve kültürel bağlantılarının olduğu bölgelere ihraç edildiği Konstantinopolis'in hakim olduğu 8. ve 11. yüzyıllar arasındır. Kabaca Komnenos imparatorlarının hakimiyet dönemine tekabül eden üçüncü evrede taşra merkezlerinde sırlı çanak çömlek üretimi yaygınlaşmıştır. Dördüncü aşama ise 12.

yüzyılın sonunda geç Bizans sofa kaplarının belirgin bölgesel tarzlar geliştirmesiyle başlamıştır (Armstrong, 2008: 1-2).

Açık formlar sofa ürünü grubundaki tabaklar, sırlı tabaklar ve kaseleri içermektedir. Kapalı formlarda ise sırlı ya da sırsız sürahiler, bardaklar sayılabilir. Bizans seramik çalışmalarında sofa kapları; tabaklar, kaseler vb. kaplar renkli, sırlı ve bezemeli olmaları sebebiyle araştırmacıların daha fazla ilgisini çeken ürünler olmuşlardır. Bizans çanak çömleklerinde en az görülen grup kiliselerin dış cephelerinde duvarın içerisine yerleştirilen kaselerdir ve bu kaselere “bacini” adı verilmektedir, en yaygın kullanılmakta olan bölgeler Yunanistan ve İtalya’dır (Kırmızı, 2012:14).

### **3.3. Bizans Süsleme Teknikleri**

Bizans seramiklerinde kapların işlevsel kullanımının haricinde süsleme teknikleri de tarihlendirme ve gruplandırma açısından önemli bir noktadır. Seramik tarihçesine bakıldığında dönemsel olarak kültürel, etnik, dini, ekonomik vb. pek çok konu üzerine süsleme teknikleri geliştirilmiştir. Bizans seramik kültüründe bezeme stilleri incelendiğinde yaygın bir şekilde çeşitli kazıma tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir, astar boyama, sır altı boyama, sırlama işlemleri ise yüzey üzerine uygulanan diğer süsleme teknikleridir.

Seramiklerde bezeme işleminin yapılabilmesi için çömlekçiler metal, iğne, ağaç kıymığı, kuş ya da balık kemiklerinden elde edilen farklı incelik ve kalınlıktaki nesnelere alet olarak kullanmışlardır (François, Spieser, 2003:599)

Bizans Dönemi’nde kullanılan süsleme tekniklerinden biri olan Baskı Tekniği şekillendirilmiş olan kabın nemli iken bezeme yapılacak alana ahşap bir kalıp yardımı ile desen verilmesi tekniğidir.

Sgraffito tekniği Bizans Dönemi’nde yaygın olarak görülmektedir ve seramik kabın astarlanmış olan yüzeyinin hamur rengi görülebilecek şekilde kazınması ile

oluşturulur, kazıma yapılan alan sırlanıp fırınlandıktan sonra hamur renginden koyu bir renk almaktadır. Bu teknik farklı genişlik ve derinlikte yapılabilmektedir,

Champleve tekniği sgraffito tekniği gibi kazıma ile yapılır fakat bu teknikteki amaç derin oyma değil seramik yüzeyini geniş bir şekilde oyarak figür, desen oluşturmaktır.

Seramik yüzeyine uygulanan Sır Boyama tekniği üç farklı şekilde geliştirilebilmektedir, birkaç farklı renkteki sırn iç içe akıtılması ile alacalı bir görünüm elde edilmesi sır içi boyama, sırn boyanıp kurutulmasının ardından şeffaf sır ile kaplanması ve pişirildikten sonra boya tabakasının sır altına geçerek bezemenin ortaya çıkması sır altı boyama, pişirilen sırlı kap üzerine boya sürülerek tekrar fırınlanması işlemi ise sır üstü boyama tekniği olarak adlandırılmaktadır. (Ökse,2012:67)

Seramik yüzeyine uygulanan astar, bezeme olarak da kullanılmıştır. Hamur renginden farklı olarak pişirme sonrasında seramik kap yüzeyine uygulanan astar genellikle beyaz, krem renklerinde tercih edilmektedir.

Seramik ürünleri süslemek için farklı teknikler ile görsel anlatımlar da oluşturulmuştur. Pişmiş toprak ürünlerin yüzeylerine işlenen “insan, hayvan figürleri, bitkisel (floral) ve geometrik desenler Bizans seramik süsleme anlayışında görülmektedir. İşlenen görsel temalar seramiklerin üretildiği döneme göre etnik yapının bir yansımasıdır, bu kapsamda görsel içerikler ait oldukları döneme dair dini, sosyal, siyasi pek çok konu hakkında veri sağlamaktadır.

Hayvan figürlerinde çizilen dış kontürün içine detay olarak kanat, tüy, desen gibi unsurları belirtmek için paralel, dikey çizgi dizileri, geometrik şekiller halinde kazıma veya boyama tekniği ile doldurulmaktadır. Figürler profil ya da yan profil olarak konumlandırılmakta olup daha çok kuş, balık, leopar, tavşan, at motiflerinin işlendiği görülmektedir. Floral üslupta yine çizgi kazıma ya da daha oval, spiral bezemeler ile desenler oluşturulmaktadır. Pek çok seramik üründe geometrik, bitkisel, hayvan figürlerinin birlikte kompozisyon oluşturulmuş halde işlendiği görülmektedir.

Seramik yüzeylerinde insan figürleri 10 – 15. yüzyıl aralığında pek çok farklı teknik ile işlenmiştir. Çoğunlukla açık formlu kaplarda ve iç yüzeylerde görülmektedir. Figürler cepheden ya da profilden betimlenmiştir. Kadın ya da erkekler günlük kıyafetleri ile ayakta ya da oturur pozisyonda anlatılmak istenilen temaya yönelik olarak konumlandırılmaktadır. Erkek figürleri daha çok askeri kıyafetler ile savaş, mücadele sahnelerinde savaş aletleri ile betimlenmektedir. (Doğer, 200:60)

Bizans seramiklerinde kullanılan süsleme sembolleri ve figürleri doğayı iki açıdan tasvir eder, sert ve güçlü ya da daha yumuşak ve pastoral tarafı. Seramik kaplar, tabaklar ve kaseler, avlarının yanında aslan, leopar veya atmaca gibi yırtıcı yaratıklarla süslenmiştir. Betimlenen bu hayvanlar Bizans kültüründe, koruyucu anlam ifade eden sembollerdir. İşlevsel olarak kullanımının haricinde üzerindeki semboller seramik ürünü kullanacak olan kişinin tılsımı gibi onu kötü güçlerden koruyabileceği anlamını da taşımaktadır. Sembolik figürlerin yanı sıra müzisyenler, dansçılar, avcılar ve savaşçılar gibi konuları tasvir ederek hayatın belli kesimlerinden örnekler de işlenmiştir. Bu dönemde yaşamış olan şair ve yazarların aktarımları da seramik ürünlere resmedilmiştir. (Papanikola-Bakirtzē, Maguire, 1992:9)

### **3.4. Bizans Seramik Sınıflandırması**

#### **3.4.1. 7- 11. Yüzyıl Seramikleri**

Erken Bizans döneminde geç Roma dönemi stili devam ederken 7. yüzyıl ve 11. yüzyıl aralığındaki dönemde en belirgin tip “Beyaz Hamurlu Sırlı Seramikler/ Sırlı Beyaz Mallar (Glazed White Wares)” olmuştur. Kap formları olarak genellikle dışa dönük ağızlı tablalı geniş tabaklar, ayaklı meyve kapları, kaseler, küçük kadehler, kupalar, akıtacaklı kaplar, minyatür sürahiler, ocaklı ısıtmalı kaplar görülmektedir. 8-11. yüzyıl bezeme anlayışında: Yazıtlı Kaplar, Baskı Bezekli Kaplar, Püskürtme Boya Teknikli Kaplar, Taç Yaprağı Dekorlu Kaplar, Bezemesiz Tek Renk Sırlı Kaplar, Polikrom Seramikler görülmektedir (Doğer, 2007: 711, Dark, 2001:118-126).

### **3.4.1.1 Konstantinopolis Beyaz Seramikleri (Constantinopolitan Whitewares)**

Konstantinopolis Beyaz Hamurlu seramiklerinde görülen farklı tip örnekleri CWW (Constantinopolitan White Wares) olarak 5 gruba ayrılmıştır. En eski örneklerden olan CWW1 kahverengimsi ince bir astar bazen de kırmızımsı kahverengi-turuncu boyama görülür. Sır rengi zeytin yeşili, sarı renklerde kullanılır bazı örneklerinde ise iç alanda ve seramik dudak kısmında kahverengi görülebilmektedir. Geometrik desenler, çizgi bezeme balıklar, haçlar bezeme unsuru olarak kullanılmıştır. CWW2 saf beyaz hamur rengine sahip bu form astarsız ve sarımsı, yeşilimsi sır ile kaplıdır. Kullanımı yaygın olan bu tip genellikle meyve standı formunda üretilmiştir. CWW3 yeşilimsi, kahverengimsi sır, kumlu beyaz bir gövdeye sahiptir ve sır çok kalın ve parlak olarak görülebilmektedir. CWW4 açık yeşilimsi ya da sarımsı ince sır, hamur rengi beyaz, sarımsı veya pembe tonlarında olabilmektedir. CWW5 ince sarımsı dış sır ile kaplı, beyaz renkte hamur, kumlu, mikalı ya da pembe tonlarında bir hamur ile görülmektedir (Dark, 2001:120-121).

### **3.4.1.2 Baskı Bezekli Seramikler (Impressed Ware)**

Kalıp baskısı ile oluşturulan bu seramik tipi ince kırmızı bir astara veya ince boya tabakasına sahiptir. Oluşturulan tasarımın kabartma şeklinde görülebilmesi için geniş şeritler veya eğri desenlerde kullanılmaktadır. Bu tipte damgalı olan tasarımlar belirgin bir şekilde ayırt edilebilmektedir. İnsan, hayvan, geometrik desenler ve haç motifi ile bezenen örnekler klasik tarzı temsil etmektedir (Dark, 2001:122, Doğer, 2007: 712)<sup>1</sup>

### **3.4.1.3 Taç Yaprağı Dekorlu Seramikler (Petal Ware)**

Seramikler dış yüzeylerindeki oval kil topakları ile uygulanan yaprak detayı ile ayırt edilmektedir. Hamur rengi beyaz ya da kırmızı, sır rengi ise sarımsı ya da yeşilimsi olabilmektedir. Form olarak en yaygın üretim açık form tek kulplu küresel kupadır, kapalı formda üretilen örnekleri de bilinmektedir. Sır boyamasında yaprak alanları için cephe rengine zıt renkler uygulanabilmektedir (Dark, 2001:122)

---

<sup>1</sup> Baskı Bezekli Seramikler (Impressed Ware) için ayrıca bkz: Morgan, C. (1942), The Byzantine Pottery, s.42.

#### **3.4.1.4 Polikrom Seramikler (Polychrome Ware)**

Bu seramikler üzerinde çoklu renk kullanımı olmasından dolayı polikrom adını almıştır. Seramiğin tamamlanmış hali pürüzsüz olarak gözüke de hamur incelendiğinde kumlu, kahverengi ve siyahımsı parçacıklar görülmektedir. Sert bir dokuya sahiptir. Kullanılan renkler sarı, turuncu, kırmızı, mor, mavi ve mavi-yeşil, kahverengi, siyah olabilmektedir. Hamur rengi beyaz, grimsi ve pembe tonlarında görülebilmektedir. Seramik yüzeyine şeffaf, sarı ya da yeşil renkte sır uygulanmaktadır (Morgan, 1942:64)

#### **3.4.2. 12. Yüzyıl Seramikleri**

Bu dönem seramik kap formu olarak yoğunlukta açık kap formları tabak, çanak ve kaseler görülmektedir. Boyut olarak büyük ölçekli, halka kaideli, yarı kaba hamurlu ve kalın cidarlıdır. Kapların ortak özelliklerinde krem, açık yeşil, yeşilimsi sarı, sarı tek renk kurşun sır kullanımı görülmektedir ve dış yüzeyler genellikle bezemesizdir. Bu dönemde yoğun olarak kullanılmış olan bezeme tekniği “sgraffito” yani kazıma bezemedir. Seramikler üzerinde uygulanan sır işleminde astarlı yüzey üzerindeki sırlı alanlar açık, astarsız sırlı alanlar koyu renk oluşturmaktadır. Seramik boyama ve bezeme anlayışında görülen diğer teknik uygulamalar; Duokrom, İnce Sgraffito, Kazıma, Geniş Oyma (Champleve), Kazıma Sgraffito ve Geniş Oyma tekniklerinin beraber kullanılan Kazıma-Sgraffito, boyalı İnce Sgraffito’dur. 11. yüzyıl sonlarında İslam seramik sanatı taklidi olarak değerlendirilen Slip Boyalı, Taklid Lüster, Kahverengi boyalı, Yeşil ve Kahverengi boyalı, Kırmızı Benek boyalı seramik ürünler görülmektedir. (Doğar, 2007:712-713, Dark, 2001: 127-136)

##### **3.4.2.1 Kırmızı Benek Boyalı Seramikler (Measles Ware )**

Astarlanan yüzey üzerine sgraffito ile dış hatları oluşturulan motiflerin içi kırmızı-kahverengi astarlı noktalar ile doldurulur kırmızı benekli bir görüntü oluşturması sebebiyle bu isim verilmiştir. Tabak, fincan ve kaselerde görülebilmektedir. 12. yüzyıl ortalarında üretim merkezi Korint’tir. Bezeme unsuru olarak geometrik, bitkisel, hayvan ve insan motifleri de görülmektedir. (Doğar, 2007:717)

#### **3.4.2.2 Sıçratma Bezekli Seramikler (Spatter Painted Ware)**

Bu seramiklerin adı kapların üzerine bir fırçayla vurulması ile oluşan küçük renkli beneklerden gelmektedir. Kullanımı uzun süre devam eden örneklerden değildir. Beyaz hamurlu seramiklerde, yeşil, kahverengi, kırmızı veya sarı pigmentlerin ince bir sır çözeltisiyle karıştırılması ve doğrudan yüzeye serpilmesi ile oluşturulur. Kırmızı hamurlu seramiklerde, astar üzerine kahverengi boya serpilerek oluşturulmuştur. Oluşan desen grupları orantısız ve düzensizdir (Morgan, 1942:84).

#### **3.4.2.3 Parmak İzli Seramikler (Fingerprinted Ware)**

Bu seramikler sır alanlarının parmak ucu ya da başparmak ile silinmesi ve sıralı halde beneklerin oluşması ile ortaya çıkmaktadır. Çok yaygın kullanılan bir teknik değildir, tabak ve kaselerde görülmüştür. Bu desen tasarımında kontrast oluşturan renkler tercih edilir (Morgan, 1942:104, Dark, 2001:127).

#### **3.4.2.4 Lüster Taklidi (Imitation Lustre Ware)**

Hamur pembemsi, kırmızımsı ya da devetüyü renklerindedir. Üretilen kaselerin iç kısımlarında ve fincanlarda beyaz astar görülür. Sır rengi şeffaf, yeşil ya da sarı olarak görülür ve parlaktır. Bu teknikte tabak, kâse, sürahi, fincanlar üretilmiştir. Tabak ve kâse formları genellikle dik kenarlara ve halka kaidelere sahiptir (Dark, 2001:127).

#### **3.4.2.5 Bezemesiz Sırlı Seramikler (Plain Glazed Wares)**

Bu tipte üretilen seramiklerde dekorasyon oldukça azdır ya da görülmez. Tek renk sır kullanılır. Süsleme unsuru olarak damga, kabartma ya da kazıma basit geometrik desenler ve nadiren de olsa farklı tonda sır sıçrama görülebilir. Daha çok küresel gövdeli forma sahip kaplarda görülmüştür (Morgan, 1942:27).

### **3.4.2.6 Yeşil ve Kahverengi Boyalı Seramikler (Green and Brown Painted Ware)**

Kommenos dönemindeki seramik anlayışında İslami seramiğin etkisi bilinmektedir. Bezemeli sırlı beyaz hamurlu seramiklerde dünyadan çeşitli klasik seramik bezeme anlayışı etkisi görülmekteyken, polikrom beyaz hamurlu seramiklerde ve Orta Bizans kırmızı hamurlu seramiklerinde, İslam dünyası sanat anlayışının etkileri görülür. Komnenos döneminde üretilen seramik ürünlerde kullanılan başlıca süsleme teknikleri yeşil ve kahverengi boyama, sgraffito, kazıma ve astar boyadır. Mevcut diğer türler, bu temel tekniklerin birer varyasyonu veya kombinasyonudur. Yeşil ve kahverengi sırlı seramiklerde, her iki renkte spiraller ve çapraz çizgiler nemli beyaz astarlı kapların üzerine boyanmıştır. Bazı örneklerde homojen bir yüzey elde etmek için yeşil ve kahverengi pigment uygulamasının ardından, şeffaf bir sırla kaplanmaktaydı. Bir diğer uygulama şeklinde ise seramiğin yeşil ve kahverengi sırlarla boyanmasının ardından sır üstü uygulama yapılmaktaydı böylece renkli arka plan uygulamalarına göre daha parlak bir görünüm oluşması sağlamaktaydı (Armstrong, 2008:7).

11. yüzyıl örneklerinde bezeme genellikle şeritlerden oluşsa da noktalı ve geometrik desenler de ortaya çıkmakta, yeşil ve kahverengi boya eşit dağılım ile uygulanmaktaydı. 12. yüzyıl örneklerinde sarmal desenler, kahverengi kontürlü yeşil dolgulu motifler görülmektedir, ayrıca yine bu dönemde konsantrik/eş merkezli desen ve madalyon tasarımları da görülmeye başlar. 13. yüzyılda yeşil ve kahverengi tek renk olarak kullanılmış, nokta desenli üretimler yaygın hale gelmiştir. Geç Bizans ve Bizans Dönemi sonrası yeşil ve kahverengi kullanımında kalıplaşmış bir düzen yerine rastgele kullanım görülmektedir (Dark, 2001:129-130).

### **3.4.2.7 İnce Sgraffito Seramikler (Fine Sgraffito Ware)**

Sgraffito seramik yüzeyine uygulanan kazıma uygulamasıdır. İnce sgraffito seramik yüzeyine astarı da kapsayacak şekilde ince kazıma ve ufak çentikler oluşturulmasıdır. Bu teknik araştırmacılar tarafından geç 11 ile erken 13. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir. Astar rengi genel olarak krem ve beyaz renkte görülür bazı örneklerde açık yeşil, açık sarı çok açık krem renkleri de kullanılmıştır. Bezeme unsuru olarak konsantrik dairelerden oluşan madalyonlar, palmetler, dal, kuş, balık,

kufi yazı taklitleri, giyoş, hayvan mücadele sahneleri, bitkisel ve hayvansal diğer motifler görülmektedir. Bezeme üslubu düzenli ya da serbest şekilde olabilmektedir (Doğar, 2007:714). Bu bezeme tarzındaki kaplarda kullanılan sır renkleri dönemlere göre değişiklik göstermektedir, 11. yüzyılda açık sarı, sarı, yeşil ve kahverengi sır, 12. yüzyılda soluk sarı, soluk yeşil, yeşil, koyu yeşil ve tek renk sır kullanımı ve renksiz astar. Genellikle açık formlarda görülmektedir (Dark, 200:131).

#### **3.4.2.8 Kazıma ve Yazıtlı Seramikler (Incised Sgraffito Ware)**

İnce sgraffito stilinin tam tersi olarak bu örneklerde kalın kazımlar görülmektedir. Genel olarak 12. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilir. Morgan bu stil betimlemelerini üç gruba ayırmıştır; madalyon üslubu, geçiş üslubu ve serbest üslup. Madalyon üslubunda konsantrik daire dizileri, geçiş üslubunda seramiğin ağız kenarı altındaki şeritler, serbest üslupta ise serbest düzende yerleştirilen, insan, hayvan, geometrik desen motifleri görülmektedir (Morgan, 1942:146-151, Vroom, 2014:93). Bu tekniğin diğer sgraffito ya da kazıma stilleri ile kombinasyon oluşturulduğu örnekler de mevcuttur.

#### **3.4.2.9 Ege Tipi Seramikler (Aegean Ware)**

Büyük parçacıklı, kaba kilden üretilen bu kaplar içe dönük ya da düz yatay, halka kaideli kaselerdir. Bu tipteki üretimlerde kaba görüntüyü düzeltmek için astar ve sır kullanılmıştır. Bezeme unsuru olarak tondoda kazıma desenler, su kuşları, tavşanlar, yırtıcı kuşlar ve iç gövde alanında pergel ile çizilmiş daire görülmektedir (Armstrong, 2008:8-9). Hamur rengi açık kırmızı, kahverengi, morumsu kırmızı olabilir, astar rengi beyaz ve sır rengi genellikle soluk sarıdır. Ege seramikleri kazıma sgraffito seramiklerinin bir çeşididir (Dark, 2001:133).

#### **3.4.2.10 Derin Oyma Seramikler (Champleve Ware)**

Astarlı seramik yüzeyinin geniş uçlu bir alet ile çıkarılması ile oluşturulur ve bu uygulama kabartma görünümü vermektedir. Hamur sert ve rengi açık kırmızı-kahverengi, morumsu kırmızı tonlarındadır. Astar rengi beyaz ve sır rengi açık sarı ya da yeşildir, alacalı renkli örnekler de mevcuttur. Bezemeler madalyonun içerisindeki

insan, hayvan, figürleri ya da merkezde bulunan madalyon etrafında bitkisel, geometrik figürler şeklinde düzenlenmektedir (Vroom, 2014:95, Dark,2001:134).

### **3.4.3. 13.- 14. Yüzyıl seramikleri**

Bu dönemde üretim merkezlerinin çoğaldığı ve yerel olarak farklı uygulama tekniklerinin ortaya çıktığı görülmektedir. 13-14. yüzyıl üretimlerinde en önemli grup Zeuksippus Ailesi seramikleridir. Bu gruba ait buluntu elde edilen alanlar oldukça fazladır. Bu tip ürünlerde seramik yüzeylerinde üç ayak izleri görülmektedir, üç ayak üst üste seramiklerin yerleştirilerek pişirilebilmesine olanak sağlar ve bu da üretimin artmış olmasının göstergesidir. Bu dönemde 12. yüzyıl üretiminden farklı olarak kapların küçüldüğü görülmüştür, yüksek kaideli, 12-15 cm ağız çapı boyutunda, orta boy derin kaseler yaygın olarak görülmektedir. Kaselerin dışında sığ çukur tabaklar, ayaklı çok küçük kaseler, kadehler, kulplu kulpsuz kupalar, iki üç hazneli tuzluklar, sofr şamdanları, düz dipli tepsiler, sürahi ve matara benzeri kaplar görülmektedir. Bu dönem seramik üretimlerinde farklı astar renklerinin aynı renk sırlar üzerindeki etkisi görülmüş ve bu sayede farklı renkler elde edilmiştir. Koyu sarı, hardal sarısı, parlak kavuniçi rengi, kahverengi ek sırlı boyalar ile çeşitlendirilmiştir. Dekorasyon anlayışında birkaç tekniğin bir arada kullanılması yaygındır, en çok sgraffito, kazıma ve derin oyma birlikte kullanılmaktadır. Hamur rengi kırmızıdır (Doğır, 2007:717-179, Dark, 2001: 137,138).

#### **3.4.3.1 Zeuksippus Seramikleri (Zeuxippus Ware)**

İstanbul'da gerçekleştirilen kazı çalışmalarında Zeuksippus Hamamı ve hamamın Hipodrom tarafı boyunca uzanan alanda bulunan seramik grubu Megaw tarafından "Zeuksippus Seramikleri" olarak adlandırılmıştır. Rice 1927 yılında ilk buluntuları devetüyü-kırmızı renginde hamura sahip, astar kazımalı düz ağızlı, kaideli, sırlı kaplar ve tabaklar olarak tanımlar ve bu grubu "Grup C. Parlak Zeytin Yeşili Kazıma Kaplar" olarak adlandırmıştır. Rice'in tanımlamalarını yeterli bulmayan Megaw 1968'de yayınladığı Zeuksippus Ware adlı yazısında bu grubu farklı bir tür olarak tanımlamış ve asıl adını vermiştir. Megaw'ın sınıflandırmasında buluntular iki ana gruba ve alt gruplara ayrılmaktadır. Sınıf I olarak ayrılan grup tek renk sırlı, astar rengi beyaz ya da krem olan astar kazıma ile bezenmiş, daha çok küçük boyutlu

kaselerden oluşur ve Sınıf I A-B-C olarak alt gruplara da ayrılmaktadır. Sınır IA ince hamurlu, renksiz ya da soluk sırlı, ağız kenarları dışa doğru genişleyen kaselerden oluşur ve konsantrik madalyon, çapraz çizgi dizileri ile elde edilen kafes biçiminde kazıma bezemelerinin görüldüğü örnekler olarak tanımlanır, IB kavuniçi- kahverengi sır renkleri, kabın dışında görülen astar akıtma desenli, ince kırmızı hamurlu seramik olarak tanımlanır ayrıca bu örneklerde seramik iç yüzeyin üç ayak izleri görülür, IC grubunda kırmızı hamurlu astarlı, kazıma bezemeli seramiklerde koyu yeşil sır farklı olarak ortaya çıkan özelliğidir. Sınıf II sarı- kahverengi sır tonlarında düzensiz biçimde sır boyanarak daha sonrasında tekrar şeffaf sır ile kaplanan örneklerdir, üç ayak izleri bu grup örneklerinde de görülür, bezeme unsuru olarak madalyon, spiraller, palmetler, bitkisel motifler, ağız kısmında bordür çizgiler, üçgenler ya da oval motifler görülmektedir (Megaw, 1968:67-72).

Megaw'ın bu sınıflandırması temel olarak kabul edilse de zaman içerisinde ortaya çıkan benzer buluntu gruplarını tanımlamak için araştırmacılar farklı terimler türetmişlerdir. En yaygın kullanımlardan biri olan ve Zeuksippus tipi seramiklerinin benzer özellikler göstermesi fakat ilk buluntuların özgünlüğünü göstermeyen örneklere “Zeuksippus Ailesi” terimini yine Megaw “Zeuksippus Ware Again”<sup>2</sup> yazısında ifade eder. Bu makalesinde ayrıca seramik grubunun 12. yüzyıl sonlarında ortaya çıkıp 1204'ten sonra bir nesil daha devam ettiğini, Zeuksippus üretim merkezlerinin bilinmediğini fakat Akdeniz, Karadeniz kıyılarına dağılan bu ürünlerin İtalyan deniz ticareti ile bağlantılı olduğunu aktarır (Megaw, 1968:259-266).

Zeuksippus ve Zeuksippus Ailesi seramik grubunun 13. yüzyılda Batı Anadolu'da gerçekleşen yoğun üretim, başkentin 1204 yılında Latinlerin eline geçmesi ile Theodoros Laskaris'in Nikaia'da yeni devlet kurması ve bu durumda Konstantinopolis'in ekonomik yükünden sıyrılan devletin ekonomik ve sosyal refah düzeyindeki artış ile doğru orantılı olarak değerlendirilebilir (Doğer, 2007:718).

Zeuksippus seramikleri üzerine B.Böhlendorf Arslan tarafından 2004 yılında Glasierte Byzantinische Keramik Aus Der Türkei"<sup>3</sup> adlı önemli bir çalışma

<sup>2</sup> Megaw, A.H.S., 1989. “Zeuxippus Ware Again”, Recherches Sur La Céramique Byzantine, BCH Supplement XVIII, s.260-266.

<sup>3</sup> Böhlendorf-Arslan, B., 2004. Glasierte Byzantinische Keramik Aus Der Türkei, İstanbul

gerçekleştirilmiştir. Anadolu’da görülen Bizans sırlı seramik gruplarını ele almıştır. Bu çalışma kapsamında Ainos (Enez), Adrianopolis (Edirne) ve Trakya, Konstantinopolis (İstanbul), Nikaia (İzmit), Ilion (Troya/Çanakkale), Hasan Paşa, Beşiktepe, Gülpınar, Pergamon (Bergama), Amorium (Hisarköy/Afyonkarahisar), Phokaia (Foça/İzmir), Sardis (Manisa), Metropolis, Magnesia ad Maeandrum (Aydın), Priene (Güllübahçe), Milet, Hierapolis, Kyaneia, Myra, Arykanda, Limyra, Sillyon, Kelenderis, Alahan, Meydancikkale, Aya Thekla, Korykos, Lamos, Lambron, Tarsus, Akören, İncirlik, Mancınıkkale ve Antakya sırlı Bizans seramik buluntuları değerlendirilmiştir. Yine aynı çalışmada Zeuksippus ve Zeuksippus Ailesi Seramikleri’nin buluntu yerleri de aktarılmıştır; Adrianopolis (Edirne) ve Trakya, Konstantinopolis (İstanbul), Nikomedia (İzmit), Nikaia (İzmit), Ainos, Ilion (Troya/Çanakkale), Beşiktepe, Gülpınar, Pergamon (Bergama), Adramytteion, Yortanlı, Kyme, Phokaia (Foça/İzmir), Magnesia, Sardis (Manisa), Metropolis, Efes, Priene, Milet, Hierapolis, Hoyran, Myra, Kyaneai, Sillyon, Syedra, Mancınıkkale ve Al Mina (B.Böhlendorf Arslan, 2004) (**Har.5**).

Zeuksippus seramiklerine benzerlik teşkil eden örnekleri tanımlamak için P. Armstrong “Zeuksippus Türevi” terimini kullanmıştır. 2004-5 yıllarında o zamana kadarki çalışmaları değerlendirme kapsamında S. Y. Waksman ve V. François “Vers une redéfinition typologique et analytique des céramiques byzantines du type Zeuxippus Ware/Zeuxippus Ware tipi Bizans seramiklerinin tipolojik ve analitik olarak yeniden tanımlanmasına doğru” adlı makalelerinde türev, imitasyon, yerel üretim terimlerini değerlendirmiş ve en yaygın Zeuksippus kap formlarını aktarmışlardır, genel tabirle bu formlar derin kase, tabak, konik, düz, kaburgalı gövdeli kaseler ve küresel gövdeli testi olarak tanımlanabilir (Waksman-François, 2004-2005:629-724, İnanan, 2010:16-19).

Zeuksippus seramikleri çok geniş bir yayılım ağına sahiptir. Yalnızca Anadolu’da değil Yunanistan, İtalya, Kırım, Kıbrıs gibi dünyadan pek çok bölgede bu gruba ait seramik buluntular elde edilmiştir.

Eskihisar kalesi Zeuksippus seramiklerinde yaygın olarak sarı sır ve sgraffito kazıma görülmektedir. Bezemeler seramiklerin iç yüzeylerinde olup çoğunlukla

konsantrik daire deseni mevcuttur, bu desen Zeuksippus tipi ile özdeşleşmiş bir uygulamadır.

Tez çalışması kapsamında incelenen ESK-BS 001 - 018, 021 - 044, 048, 049, 050, 051, 055, 056, 065, 067, 070, 071, 072, 073, 074, 075, 076, 077 kodlu seramikler Zeuksippus tipi seramikler ile sır rengi, kazıma stili ve desenleri kap formları bakımından benzerlik göstermesi sebebi ile bu grup içerisinde değerlendirilmiştir. Seramiklerde görülen kazıma, boya bezeme, sır ve astar kullanımı değerlendirme bölümünde ele alınmıştır.

Bu kapsamda tez konusunu oluşturan seramiklerin buluntu yeri olan Gebze ilçesi çevresindeki illerde daha önce gerçekleştirilmiş olan çalışmalardan elde edilen seramik verileri karşılaştırma yapabilmek ve yakın çevredeki dağılımı görebilmek adına seramik buluntu alanlarına ve buluntu tiplerine dair veriler incelenmiştir. İstanbul'da bu tipteki seramiklerin adını aldığı Zeuksippus Hamamı kazılarında, 1951-54 yılları arasında gerçekleştirilen Büyük Saray bölgesindeki Walker Trust kazılarında, (Megaw,1968:68), Dumbarton Oaks ve İstanbul Arkeoloji Müzesi birlikte yürütmüş olduğu St. Polyuktos Kilisesi kazılarında (Megaw,1968:76), Kyriotissa Kilisesi olarak da bilinen Kalenderhane Camii'nde İstanbul Teknik Üniversitesi ve Dumbarton Oaks tarafından ortaklaşa yürütülmüş olan kazılarda, (Megaw,1989:260-263), Mangana mahallesindeki Gülhane Sarnıcı'nda Fransız ekibin gerçekleştirdiği kazı çalışmalarında (Swift,1945:631-634, Megaw,1989:262), Myraleion Bodrum Camii'nde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında (Hayes,1981:36) ve İstanbul'da en güncel buluntu yeri olarak Marmaray altyapı projesi çalışmaları kapsamında Sirkeci Tren Garı'nda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, Zeuksippus tipi seramik buluntuları görülmüştür. Sirkeci buluntularının önemini arttıran bir gelişme ise seramik üretimine dair veriler ortaya çıkarılmış olmasıdır (Waksman, Girgin, 2008:443-468). Yalova ili Altınova ilçesinde gerçekleştirilen 2018 yılı kazılarında (İnanan, Seçkin, 2021:437-443), Bursa ilinde 2015 yılında gerçekleştirilen Tophane kazılarında, (Şahin, Gülsefa,2017: 77-100), 2012-2019 yılları arasında Bursa İznik Roma Tiyatrosu alanında gerçekleştirilen kazılarda elde edilen Zeuksippus tipi seramik buluntuları da (Meriç,Meriç, 2021:54-63) Gebze Eskişehir buluntuları ile form ve bezeme üslubu açısından benzerlik gösteren yakın çevre örneklerindedir.

**(Har.6)**

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### 4. ESKİHİSAR KALESİ ÇALIŞMALARI VE SERAMİKLERİ

#### 4.1. Kazı Çalışmaları

Eskihisar Kalesi'nde günümüze dek gerçekleştirilmiş olan kurtarma kazısı faaliyetleri ve onarım çalışmaları kalenin tarihsel sürecini bütünüyle aydınlatacak derecede yeterli olamamıştır. Kale 1969 yılında tescillenmiş, 1994 ve 2000 yıllarında Kocaeli Arkeoloji Müzesi'nce kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir. 1989 yılında kale yapısının güney ve batı duvarlarında, 1998 yılında kalenin giriş ve dış kale alanlarında ve 1999 depreminin ardından 2001 yılında kalenin konut yapısında ağırlıklı olmak üzere onarım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Kale'nin günümüze dek ulaşabilmiş yapı kalıntılarının sebebi Bizans Dönemi'nde de dahil olmak üzere gerçekleştirilen onarım faaliyetleridir.

1994 yılında yapılmış olan kazı çalışmalarında çeşitli küçük buluntu, seramik, mimari parça ve yapı kalıntıları açığa çıkarılmıştır, günümüzde bazı mimari parçalar hala kale içerisinde bulunmaktadır. 2000 yılında gerçekleştirilen kazı çalışmasında ise konut yapısı bodrumunda yer alan sarnıç ortaya çıkarılmıştır. Sarnıç dörder şekilde paralel iki sütun sırasının taşıdığı tonozlar ile örtülü bir yapıdır. 2001 yılındaki onarımlar esnasında üzeri beton örtü ile kapatılmış ve günümüzde hala mevcut durumunu korumaktadır.

2021 yılında Eskihisar Kale çevresinde gerçekleştirilmeye başlayan ve halen devam etmekte olan "Eskihisar Kale Çevresi Rekreasyon Alanı Projesi" kapsamında kale çevresinde, peyzaj ve mimari yapı çalışması faaliyetleri sürdürülmektedir. Kale çevresindeki çalışmalarda bitkisel temizlik, çevre düzenleme faaliyetleri süresince yüzey buluntuları fark edilmiş ve Kocaeli Müze Müdürlüğü denetiminde buluntular tasniflenmek üzere müze envanterine kazandırılmıştır. Alanda ele geçen buluntular amorf, etütlük seramik parçalardan oluşmaktadır. Tez çalışmasının konusunu oluşturmakta olan seramik parçalar tez yazarı tarafınca incelenmiş ve tasnifi yapılmıştır. 2021 yılı proje çalışması haricinde daha önceki kazı ve yüzey tarama

çalışmalarında bulunmuş olan kısmi birkaç seramik buluntu da çalışma konusuna dahil edilmiştir.

#### **4.2. Seramik Buluntuların Değerlendirilmesi**

Çalışma kapsamındaki Eskişehir Kalesi seramikleri analogik yöntem kullanılarak belirlenmiş olup 80 adettir (**Tab.1**). Bu seramik parçalar boyut, form, sır renkleri ve yüzeylerine işlenmiş olan bezemeler açısından çeşitlilik göstermektedir (**Graf.1**). Elde edilen buluntular büyük oranda kırık ve eksik durumdadır. Benzer özelliklerini ele aldığımızda boyut ve form açısından üç ayrı grup, sır rengi ve bezeme açısından ele aldığımızda ise iki ayrı grup ve bu grupların da kendi içerisinde alt grupları oluşmaktadır. İlk grup; yüksek halka kaide seramikler, alçak halka kaide seramikler ve derin kaseler olarak ayrılmıştır. İkinci gruplandırma ise bezeme tekniklerine göre kazıma bezemeli seramikler ve boyalı seramiklerdir. Kazıma bezemelilerde kendi içerisinde oluşmaktadır, tondoda yer alan kazıma konsantrik daire bezemeliler birinci alt grup, figür bezemeliler ikinci alt grup ve geometrik bezemeliler ise üçüncü alt grup olarak ayrılmıştır. İncelenmiş olan seramiklerin büyük çoğunluğunu kaide parçaları oluşturmakta olup alt kategorisinde alçak halka kaide formlarının daha yoğunlukta olduğu görülmüştür. Derin kase formları incelenirken yine büyük oranda eksik olan bu buluntuların da ağız, gövde ya da kaide parçaları üzerinden değerlendirme yapılmıştır. İncelenen seramik buluntulardan yalnızca bir adet tümlenebilir eser elde edilmiştir. ESK-BS 014 kod numaralı eserin Kocaeli Arkeoloji Müzesi Restoratörleri tarafından onarımı sağlanmıştır. Seramik buluntularda gövde, ağız parçası ya da form vermeyen bazı buluntular diğer olarak adlandırılmıştır.

##### **4.2.1 Astar ve Sır Değerlendirmesi**

Yapılan incelemelerde seramiklerin astarlı ya da astarsız oluşu, astar renkleri gibi özellikler ele alınmıştır. Astarlı seramiklerde beyaz astar kullanımı daha yaygındır, diğeri kullanılan renk ise krem astardır. Astar çoğunlukla sırlı seramiklerde sır altında görülmekte olsa da bazı seramiklerin sır ile beraber, ESK-BS 058, ESK-BS 070, ESK-BS 073 kodlu seramiklerde ise üzerinde sır olmaksızın dış yüzey

uygulamaları da görülmüştür. Bu uygulamanın görülen her seramik yüzeyinde bilinçli kullanılmamış olabileceği düşünülmektedir, bunun sebebi ise herhangi bir düzen, örüntü ya da şekil olmaksızın kalıntı halinde seramik yüzeyinde görülmekte olmasıdır.

Eskihisar Kalesi Seramikleri sır kullanımında büyük çoğunluğu sarı sırlı seramik buluntuları oluşturmaktadır. Sır uygulamasının da astar uygulaması gibi ESK-BS 17, 25, 27, 36, 45, 49, 54, 67,68, 70, 71, 72, 73, 74, 78 kodlu seramiklerde iç ve dış iki yüzeyinde de uygulanmış olduğu görülmüştür. ESK-BS 054, 074 kodlu seramikler tek sır rengi yerine yeşil ve sarı sırlı ESK-BS 078 ise dış yüzeyde yeşil iç yüzeyde şeffar sırlı Duokrom seramiklerdir. ESK-BS 020, 046, 047, 057, 066, 068, 072 kodlu buluntular ise Monokrom Sırlı seramiklerdir. ESK-BS 020 kodlu buluntu diğer buluntulardan farklı olarak 14-15. yüzyıl ilk yarısına tarihlendirilen Osmanlı dönemi tek renk sırlı seramiktir. Sır uygulamalarında ESK-BS 014, 017, 018, 031, 036, 049 kodlu seramiklerde kaide altında astarsız şeffaf sır uygulanmış olduğu görülmüştür. Seramik yüzeylerindeki sır uygulamaları yalnızca renk açısından değil yoğunluk, parlaklık ve dayanıklılık gibi faktörler bakımından da farklılık göstermektedir. ESK-BS 005, 012, 014, 020, 030, 072, 073, 074 kodlu seramikler diğer sırlı seramiklere oranlara daha parlak ve sert bir sır yapısına sahiptir.

#### 4.2.2 Form ve Boyut Değerlendirmesi

Seramik buluntu gruplarının sayısal oran değerlendirmeleri tablo ve grafikler üzerinden de aktarılmış olup 36 adet alçak halka kaideli buluntu (**Tab.2**), 25 adet yüksek halka kaideli buluntu (**Tab.3**), 9 adet derin kase (**Tab.4**) ve 10 adette grup oluşturulamayan tekil parçalar olarak tasnif edilmiştir. Buluntuların sayısal derecelendirmesi yapılırken grupların kendi içerisinde çap, yükseklik, kaide yüksekliği ölçülerine göre çoğunluk oranları incelenmiştir. Seramik buluntuların hasarlı, kırık ve eksik olmaları sebebiyle ölçülebilir sayısal değerleri üzerinden yorumlanmıştır.

Alçak halka kaideli buluntularda çap oranlarına göre dağılıma bakıldığında 6-6.9 cm aralığındaki çap ölçüsüne sahip kaide parçalarının daha yoğun olduğu (**Graf.4**) ve kaide yükseklik oranlarına göre dağılıma bakıldığında ise 1.4 cm kaide yüksekliğine sahip kaide parçaların yoğunlukta olduğu görülmüştür (**Graf.5**) (**Gör.10**).

Yüksek halka kaideli buluntularda ise çap ölçüsü 5-5.9 cm aralığındaki kaide parçalarının yoğunlukta olduğu (**Graf.2**) ve kaide yükseklik oranlarında da alçak halka kaideli buluntularda olduğu gibi 1.4 cm yüksekliğindeki buluntuların daha çok olduğu görülmüştür (**Graf.3**). Bu oranlara bakılarak kaide parçalarını genel olarak değerlendirdiğimizde çapların 6 cm ile 5 cm arasında yoğunluk gösterdiği, kaide yüksekliğinde 1 cm ile 1.4 cm arasında değişen yükseklik oranlarında çoğunluğun 1.4 cm yüksekliğindeki kaideli seramiklerden oluşmakta olduğu görülmüştür (**Gör.9**). Diğer bir grup olarak ele alınan derin kaselerde yalnızca ölçülebilen ağız çapı oranlarına göre bir değerlendirme yapılabilmıştır, bunun sebebi eserlerin genellikle eksik ve kırık olmasından dolayı gerçek yükseklik değerlerinin ölçülememesidir. Ağız çapı oranlarına göre değerlendirdiğimiz seramiklerin daha çok 20 cm oranında yoğunluk gösterdiği (**Graf.6**), benzer formlarda cidar kalınlıklarının da 0.2 - 0.5 cm aralığında değişmekte olduğu görülmüştür.

Form açısından ele alınan bu seramik buluntuların değerlendirilebilecek bir diğer özellikleri de sır renkleridir. Eskihişar kale çevresi seramik buluntularında görülmekte olan sır renkleri sarı, turuncu ve yeşildir. Bu sır renkleri arasında da bir değerlendirme yapıldığında ise sarı renkli sıra sahip parçaların yoğunlukta olduğu, turuncu ve yeşil renkte sırlı eserlerinde neredeyse eşit oranda olduğu görülmüştür (**Graf.7**).

#### **4.2.3. Kazıma Bezeme Değerlendirmesi**

Seramik parçaların genel olarak iç yüzeyleri kazıma (sgraffito) bezeme tekniği ile bezenmiş ve bazı örneklerde ince kazıma (ince sgraffito) tekniğinin kullanılmış olduğu görülmektedir. Konsantrik daire kullanımının yanı sıra floral desenler, geometrik desenler, hayvan ve insan figürlerinin de aynı teknik ile işlenmiş olduğu seramik parçalar mevcuttur. Bu sebeple kazıma bezeme seramikler de kendi içerisinde alt gruba ayrılmaktadır; konsantrik daire kazıma bezemeliler, figür bezemeliler ve geometrik bezemeliler.

#### 4.2.3.1 Konsantrik Daire Kazıma Bezeme

Eskihisar Kalesi Seramikleri'nde en yaygın görülen seramik bezeme stildir. ESK-BS 001 - 016, 021 - 028, 030 - 044 kodlu bu bezeme stilineki tüm seramikler Zeuksippus grubu olarak da değerlendirilmiştir. Çoğunlukla seramiklerin iç yüzey tondo alanından başlayarak gövdeye doğru genişleyen daire dizileri görülmektedir. Daireler her seramikte aynı miktarda ya da boyutta değildir, değişkenlik göstermektedir. Genellikle iki ya da 3 sıra daire dizisi görülürken farklı varyasyonlar olarak üretilen stiller de bulunmaktadır.

ESK-BS 005, 026, 027 ve 032 kodlu seramiklerde tondo alanında konsantrik daireler yerine spiral kazıma yer almaktadır. ESK-BS 011'de beş sıra konsantrik daire kullanımı görülmektedir. ESK-BS 012, 037 ve 025'te dairelerin yarım bırakılmış olduğu görülmektedir. ESK-BS 16'da daire dizilerinin arasında dalgalı bir motif ve ESK-BS22'de ise spiral motifler işlenerek dairelerin arasının doldurulmuş olduğu görülmektedir. ESK-BS 022'de merkezdeki daire motifinin etrafında zikzak dizilerinin işlenmiş olduğu görülmektedir. Daire kazımalarında ESK-BS 008, 010, 027, 026 örneklerinde daha ince kazıma stili kullanılmış olduğu görülmektedir.

#### 4.2.3.2 Figür Kazıma Bezeme

Eskihisar Kalesi Seramikleri'nde ayrı grup oluşturabilecek kadar sayı çoğunluğu olmaması sebebi ile insan, hayvan, floral ve palmet bezeme örnekleri bu grup altında değerlendirilmiştir.

ESK-BS 017 kodlu seramik çalışma konusunu oluşturan parçalar arasında tek insan figürlü seramik parçadır. Kırık olan bu kaide parçasının iç yüzeyinde askeri giyimli bir figür görülmekte. Gövde ve üzerindeki el detayı ile alt bölümünü görebildiğimiz bu insan figüründe dikey ve yatay kazımlar ile pileli bir kıyafet görünümü oluşturulmuştur, gövde üzerindeki spiraller olasılıkla rozet izlenimi vermek için yapılmış olmalıdır, kol detayındaki geniş oyma ile pile yerine bütün görünüm izlenimi yaratılmıştır, bel bölgesinde ise boşluk bırakılarak kuşak görünümü verilmiştir. Asker figürünün etrafında ise dal ve yaprak şeklinde kazıma işlemler ile doldurulduğu görülmektedir.

ESK-BS 018 kodlu seramik kaidesinin iç yüzeyine işlenmiş olan balık figürü tek örnektir. Yatay, dikey ve dalga kazımaları ile oluşturulmuş olan bu figür yan profilden işlenmiştir. Etrafında başka motiflerinde işlenmiş olduğu görülmekte fakat kırık olması sebebiyle net olarak anlaşılammaktadır. Balık figürünün seramiklerde kullanımı oldukça yaygındır ve bu figür Hristiyanlık imgesi olarak kabul edilmektedir. (Doğer, 1999:39)

ESK-BS 029 kodlu seramik kaidesinin iç yüzeyinde palmet motifinin işlenmiş olduğu görülmektedir. Madalyon içerisine işlenmiş olan palmet iç içe iki yaprak motifinin ortasındaki yine iç içe ortasında dikey olarak yerleştirilmiş yaprak detayları ile detaylandırılmıştır, üzerindeki nokta ve daireler ile oluşturulan göz detayları ise benzer palmet örneklerindeki spiralleri andırmaktadır. Etrafındaki boşlukların da çizgi dizileri ile doldurulduğu örnekte çizgi hatlarının yumuşak ve oval bir şekilde işlendiği görülmektedir.

ESK-BS 065 kodlu seramik kaidesinin iç yüzeyine kuş figürü işlendiği görülmektedir, başın belli bir bölümünü boynunu ve sırtının da yine belli bir bölümü görülebilen bu figürde balık pulu dizisi halinde tüy detaylarının işlendiği, spiral detayları ile de kanadın eklem bölgesi betimlenmiştir. Kanat üzerinde duruşun yönünü ifade eden dikey çizgiler kullanılmıştır. Figürün hareketinden kanatların iki yana açılmış şekilde cepheden betimlenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

ESK-BS 054 kodlu seramik gövde parçasında dış yüzeyinde kazıma ile yaprak dizilerinin işlenmiş olduğu görülmekte. Yaprak dizilerinin bağlandığı alanda geniş oyma ile bant oluşturulmuştur.

#### **4.2.3.3 Geometrik Kazıma Bezeme**

Eskihisar Kalesi seramiklerinde ESK-BS 019, 050, 051, 052, 053, 055, 056, 059, 061, 062, 063, 066, 075, 076, 077 kodlu seramikler Geometrik Kazıma Bezemeli olarak gruplandırılmıştır.

ESK-BS051, ESK-BS055 ve ESK-BS059 kodlu seramiklerde sarmal bir motif görülmektedir. Bu motif Süleyman düğümü motifine çok benzemekte olup Süleyman

düğümü motifinden geliştirilmiş bir çeşit olarak nitelendirilmektedir (İnanan, 2012:151). Megaw'ın 1968'de Zeuksippus seramikleri değerlendirmiş olduğu makalesinde İstanbul Zeuksippus Hamamı kazısı buluntularından bu sembolü taşıyan Plate14-b2 ve Plate 15(2652) örnekleri görülmektedir ve Megaw bu sembolü sekiz şeklini oluşturan bantlar olarak ifade eder (Megaw, 1968:82). Böhlendorf da bu şekli "8" oluşturan çift "S" şeklinde yorumlar ve Zeuksippus seramiklerinde sıkça görüldüğünü aktarır (Böhlendorf Arslan, 2004:76)

Geometrik bezemelerde yer alan banttaki desen dizilimi ESK-BS019 ve ESK-BS061 ise kufi yazı taklidi bezemeli sgraffito seramik örnekleri ile benzerlik göstermektedir (Doğer, 1999:151).

ESK-BS 050 ve 066 kodlu seramiklerde birbirine dikey ve yatay kazıma çizgilerin kullanımı ile oluşturulan kafes şeklindeki işleme görülmektedir.

ESK-BS 053 kodlu seramik gövde parçasında kullanılmış olan spiral detaylar diğer seramik örneklerinde de mevcuttur, fakat burada çapraz çizgiler ile birbirinden ayrılan spiraller farklı bir bezeme formu olarak görülmektedir.

ESK-BS 056 kodlu kaide seramik örneğinde kullanılan birbirini takip eden zikzak kazıma bezeme örneği diğer seramik parçalarda görülmemekle beraber bu örnekte de gelişigüzel betimlenmiş oluşturu ile deneme ürünü olabileceğini düşündürmektedir.

ESK-BS 062 kodlu seramikte kaide altında görülmekte olan kazıma yıldız motifi uygulama bakımından başka bir örnekte görülmemektedir. Morgan bu ve benzeri çizgisel formdaki birkaç sembolü çömlekçi ya da üretim yeri ile alakalı olabileceğini aktarmaktadır. (Morgan, 1942:135)

ESK-BS 075, 076 sgraffito kazıma stilinde ızgara deseni ile doldurulan metoplar görülmektedir. ESK-BS 075' de görülen eşkenar dörtgenler ve 076'da görülen spiraller farklılık oluşturmaktadır fakat her ikisinde de metop halinde ayrılan alanların doldurulduğu görülmektedir. ESK-BS 075'in dörtgen dolgularına benzer örnek İznik Roma Tiyatrosu Kazısı seramiklerinde görülmüştür (Meriç, 2021:59).

ESK- BS 077 yine sgraffito kazıma stilinde sarmal örgü motifi işlenmiştir. Bu üç seramik parçasının sır rengi ve kazıma stilleri dolayısıyla Zeuksippus stilindeki örneklere dahil edilmektedir. ESK-BS 075, 076 seramiklerinde yer alan ızgara deseni Efes Artemision buluntularında Zeuksippus Ailesi seramiklerine atfedilen seramik buluntu ile benzerlik göstermektedir (Böhlendorf A., 2004: 463)

#### **4.3.4. Boya Bezemeli Seramikler**

Seramik buluntular arasında sır renklerinin haricinde ek boya ile renklendirilen örnekler de bulunmaktadır. Bu seramik buluntular yeşil boyalı, yeşil ve kahverengi boyalı, mangan lekeli olarak ayrılmıştır.

##### **4.2.4.1. Yeşil ve Kahverengi Boyalı Seramikler**

Eskihisar Kalesi seramik buluntuları arasında ESK-BS 030, 059 ve 071 kodlu seramiklerde bu grup içerisinde değerlendirilmiştir. ESK-BS 030 sarı sır altına kahverengi ve yeşil boya uygulaması görülmektedir. ESK-BS 059 yeşil ve kahverengi boyalı sgraffito tekniği ile bezenmiş örnektir. ESK-BS 071 iç alanında sarı sır ve sgraffito uygulaması dış yüzeyinde ise yeşil ve kahverengi akıtma boyalı seramik buluntusudur.

##### **4.2.4.2. Yeşil Boyalı Seramikler**

Eskihisar Kalesi seramik buluntuları arasında ESK-BS 064, 069 ve 070 kodlu seramiklerde bu grup içerisinde değerlendirilmiştir. ESK-BS 064 iç yüzeyinde beyaz astar üzerine yeşil ek boya ve açık sarı sır görülmektedir. ESK-BS 069 iç ve dış yüzeyinde beyaz astar üzerine yeşil boya ve açık sarı sır, dış yüzeyinde derin kazıma stilinde spiral kabartma motifler görülmektedir. ESK-BS 070 seramik iç yüzeyinde sarı sır altında yeşil ek boya ve sgraffito stilinde dalga deseni mevcuttur, dış yüzeyinde ise astar üzerinde yeşil boya görülmektedir.

#### 4.2.4.3 Mangan Lekeli Seramikler

Buluntular içerisinde astar yüzey üzerinde mangan renginde lekeler bulunan ESK-BS 058, 060 kodlu seramikler mangan lekeli olarak değerlendirilmiştir. ESK-BS 060 iç yüzeyinde beyaz astar üzerine mangan renginde leke halinde boyama yapıldığı ve üzerine açık sarı sır uygulaması yapılmış olduğu görülmektedir. ESK-BS 058'de de yine aynı uygulama yapılmış fakat mangan renkli leke görüntüsü oldukça azdır ve yüzeyde yoğun şekilde sırn dökülmüş olduğu görülmektedir.

Bezeme ve boyama açısından ele alınan seramikleri buluntu yoğunluğu olarak değerlendirdiğimizde kazıma bezeme seramiklerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Kazıma bezemeli seramiklerde konsantrik daire\madalyon bezemeliler 39 adet, figür bezemeli 4 adet ve geometrik bezemeliler ise 13 adettir. Boyalı seramiklerde yeşil ve kahverengi boyalı 3 adet, yeşil boyalı 3 adet ve mangan lekeli 2 adet olarak belirlenmiştir.

#### 4.3. Renk Ölçüm Değerlendirmesi

Eskihisar Kalesi Bizans seramiklerinin hamur renklerini belirlemek için RGB renk ölçüm metodu kullanılmıştır. Seramik parçaların hamur renkleri aynı tonda ışık altında fotoğraflanmış ve fotoğraflar dijital ortama aktarılarak Adobe Photoshop 2021 görsel düzenleme uygulamasında damlalık aracı kullanılarak RGB renk kodları belirlenmiştir (**Gör.11-12**). Hamur renklerini belirlemek için kullanılan RGB (Red-Green-Blue) renk metodu, her piksele bir yoğunluk değeri atanması ile sağlanmaktadır. RGB (kırmızı, yeşil, mavi) bileşenlerinin her biri için yoğunluk değerleri 0 (siyah) ile 255 (beyaz) arasında değişmektedir. Yaygın kullanılan bir sistem olmamasına karşın geleneksel renk kataloğu tarama çalışmasından daha sağlıklı veri sağladığı düşünülmektedir. Elde edilen renk kodları listelenerek farklı renk yoğunluğuna sahip seramik ürünler ESK-BS 020, ESK-BS 074, ESK-BS 078 belirlenmiştir. Seramik ürünlerin renk değerleri ESK-BS 020 (R: 131 G: 100 B: 70), ESK-BS 074 (R: 86 G: 48 B: 30) ve ESK-BS 078 (R: 83 G: 63 B: 44) olarak ölçülmüştür.

#### 4.4. Seramik Mineralojik Analizi ve Değerlendirmesi

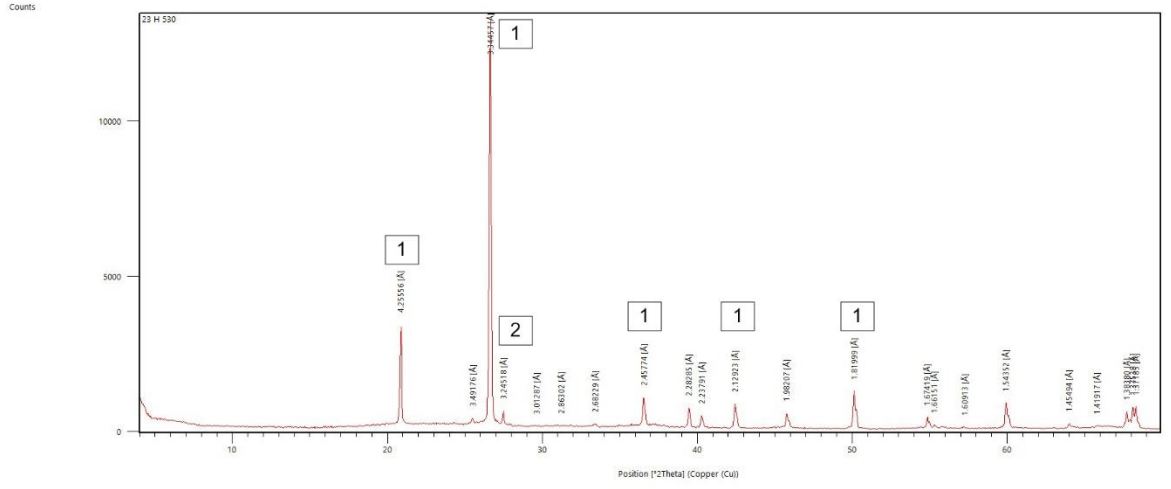
Bizans seramiği üzerine daha önce 1942 yılında Morgan, 1947 yılında Stevenson, 1992 yılında Hayes ve 1995-2000 yıllarında geleneksel, stilistik ve kronolojik analiz çalışmaları, 1965 yılında Talbot-Rice 1996 yılında Piltz ve 1997 yılında Armstrong sanat tarihi çalışmaları yapmışlardır. Bu çalışmalar daha yakın zaman içerisinde kimyasal analizler ile desteklenen çalışmalar haline gelmiştir. 1983 yılında Megaw ve Jones, 2003 yılında Armstrong ve Hatcher çalışmalarını bu kapsamda ele almışlardır. Teknolojinin gelişimi ile elde edilen buluntular üzerinde kimyasal analizler yapılarak buluntular arasındaki bağ dokusu daha net yorumlara açık hale gelmektedir (White, 2009:1).

Eskihisar Kalesi seramik buluntularının değerlendirilmesi kapsamında gerçekleştirilecek mineralojik analiz için öncelikle örnek belirleme çalışması gerçekleştirilmiştir. RGB renk analizi ile hamur rengi belirlenen seramiklerin renk kodlarındaki yoğunluk düzeyleri farklı özellik gösteren hamur yapısına sahip olabilecek seramiklerin belirlenmesini sağlamıştır.

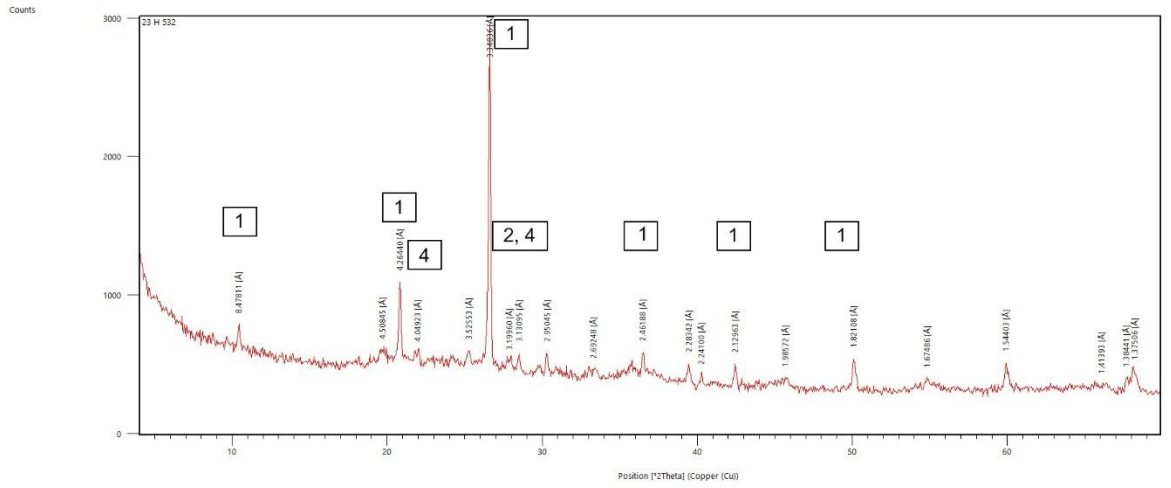
Seçilen ESK-BS 020, 074 ve 078 kodlu seramikler üzerinde gerçekleştirilen XRD analiz çalışması sonuçları şekil 1 - şekil 15'de yer aldığı gibidir. Grafikte yer alan mineral pikleri 1. Kuvars, 2. K-feldspar, 3. Kaolinit, 4. Plajiyoklaz, 5. İllit şeklinde numaralandırılmıştır. Analiz sonuçlarında yüksek sıcaklık mineralleri olan gehlenit ve piroksin olmaması, kil minerallerinin (illit) ve kalsit gözlemlenmesi sebebiyle pişirim sıcaklık aralığı 800-900°C olduğu söylenebilir.

Kil mineralleri ile ilgili olarak normal (air-dired), etilen glikol, 300 °C ısı ve 550 °C XRD sonuçlarına bakıldığında: ESK-BS 020 kodlu örnek için normal ve eg çekimlerinde kuvars minerali, 350'de ayrıca K-feldspar, 550'de ise plajiyoklaz pikleri görülmektedir. ESK-BS074 numaralı örnek için normal ve eg çekimlerinde kuvars ve plajiyoklaz, 350'de ayrıca K-feldspar, 550'de ise kuvars pikleri görülmektedir. ESK-BS078 kodlu örnekte tüm çekimlerde kuvars, plajiyoklaz, K-feldspar, İllit ve Kaolinit mineralleri görülmektedir.

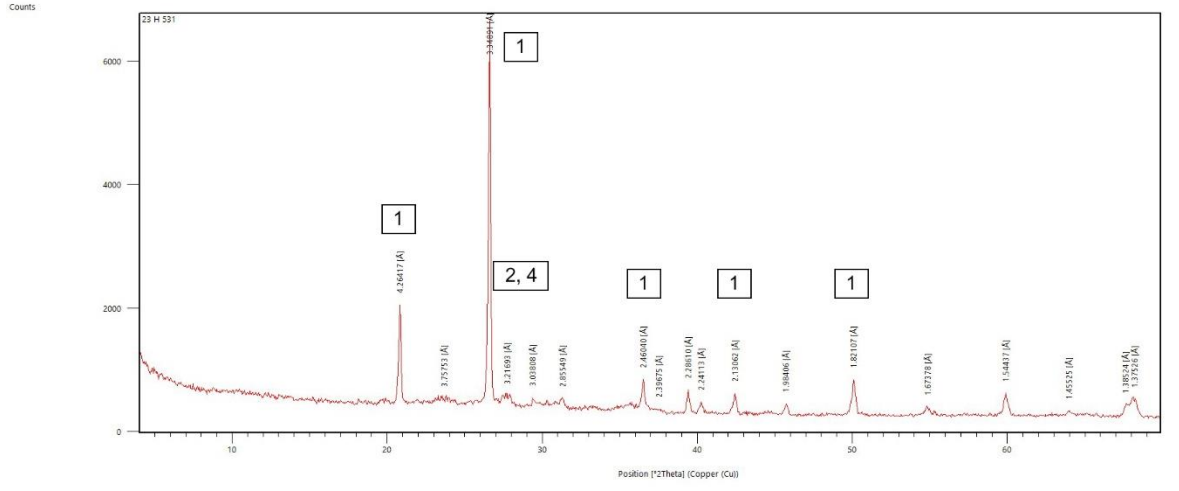
ESK-BS 020, 074, 078 kodlu seramik örneklerinde ortak olarak kuvars, K-feldspar, plajiyoklaz mineralleri bulunmaktadır, ESK-BS 078 kodlu seramikte ise İllit ve Kaolinit mineralleri de görülmektedir.



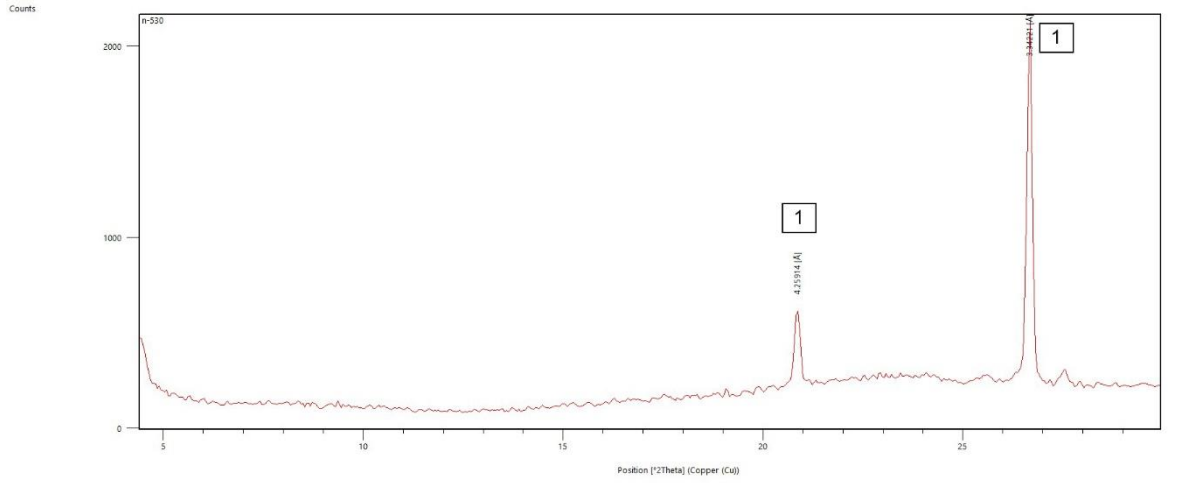
Şekil 1ESK-BS 020 örneğine ait XRD paterni



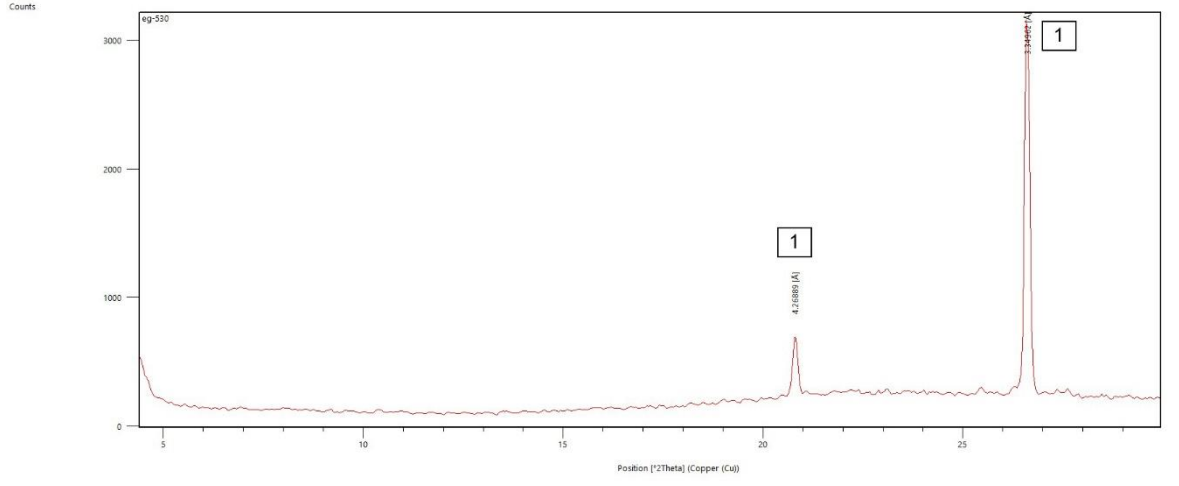
Şekil 2ESK-BS 078 örneğine ait XRD paterni



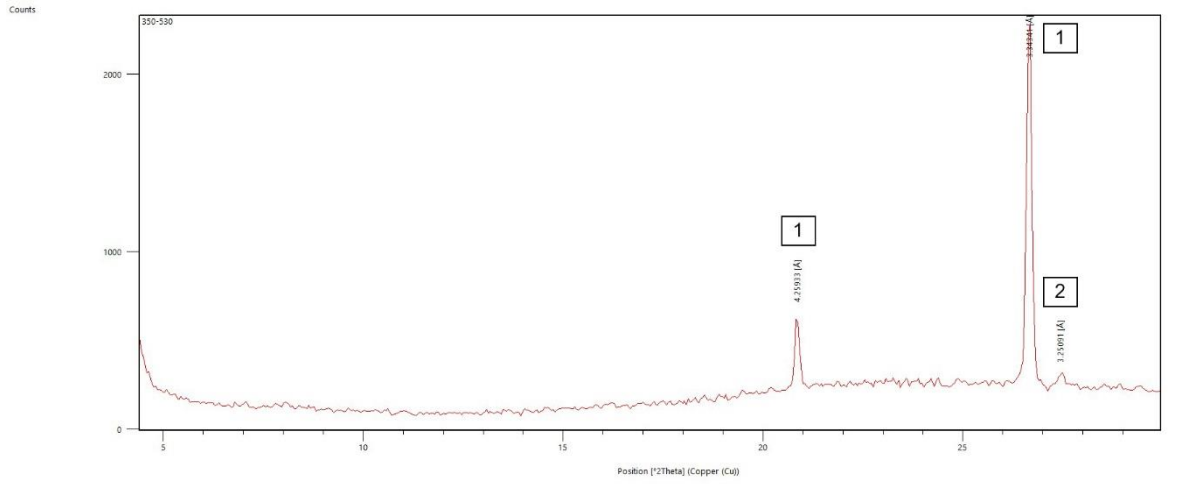
Şekil 3ESK-BS 074 örneğine ait XRD paterni



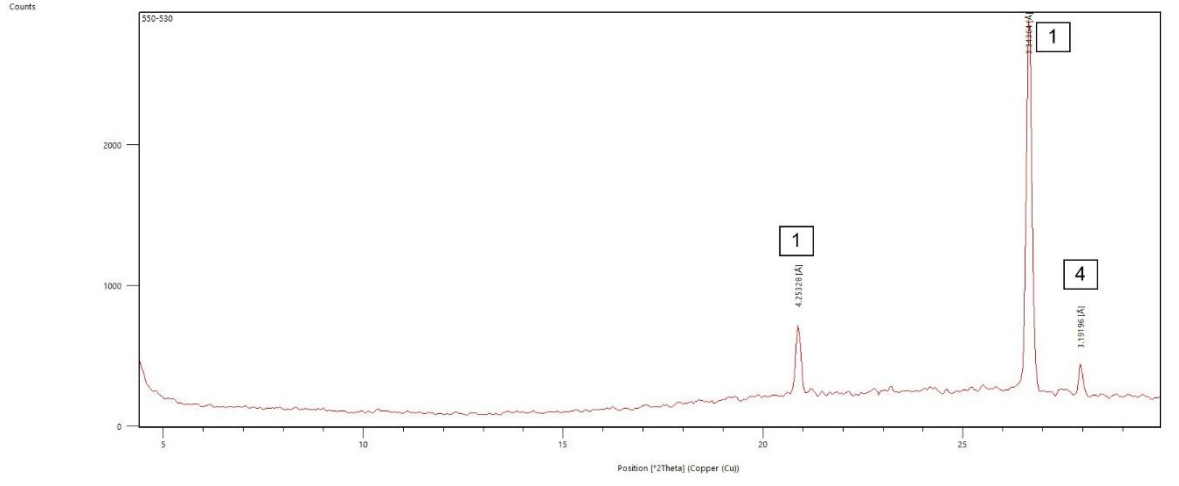
Şekil 4 ESK-BS 020 örneğine ait n XRD paterni



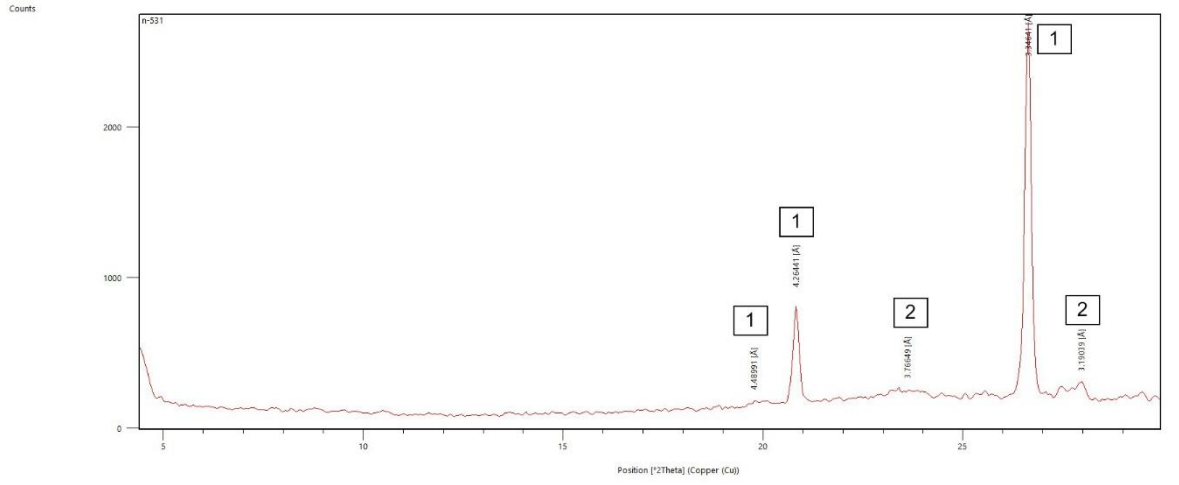
Şekil 5ESK-BS 020 örneğine ait eg XRD paterni



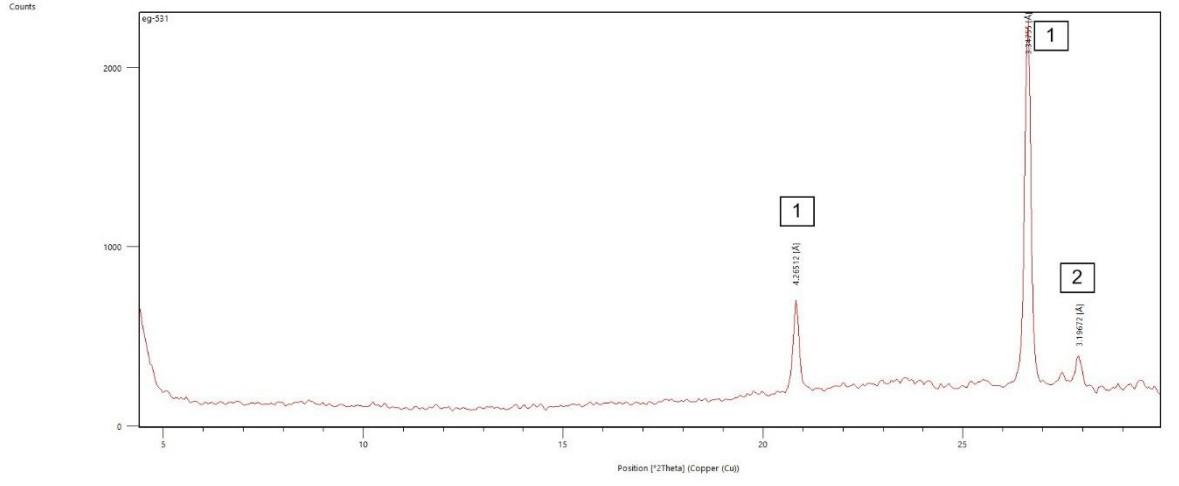
Şekil 6ESK-BS 020 örneğine ait 350 XRD paterni



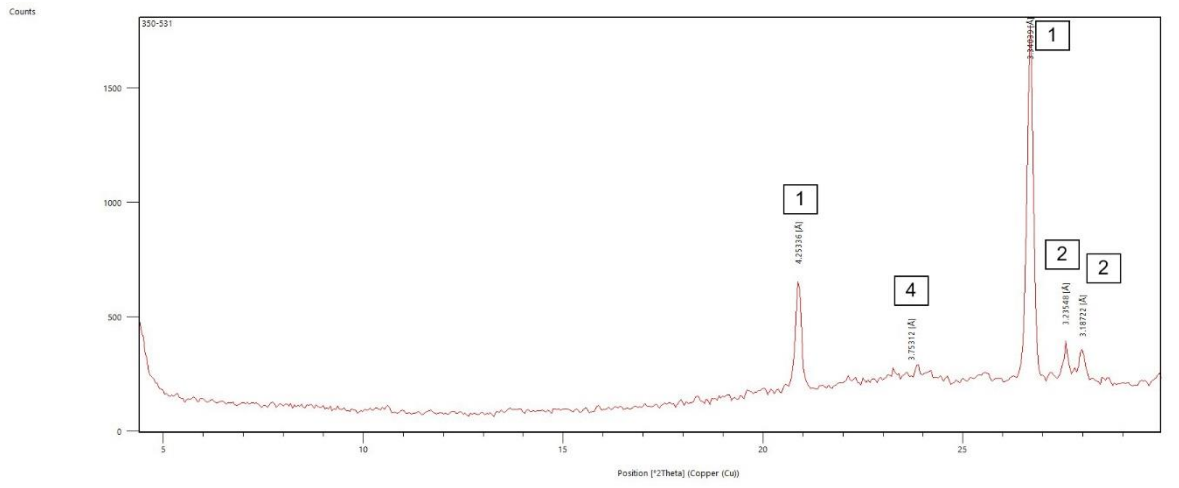
Şekil 7 ESK-BS 020 örneğine ait 550 XRD paterni



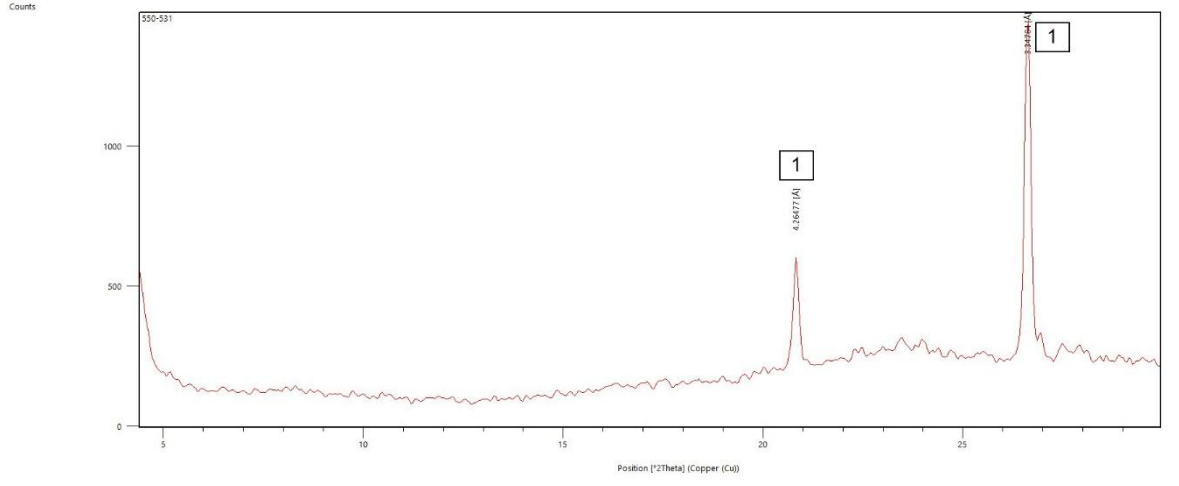
Şekil 8 ESK-BS 074 örneğine ait n XRD paterni



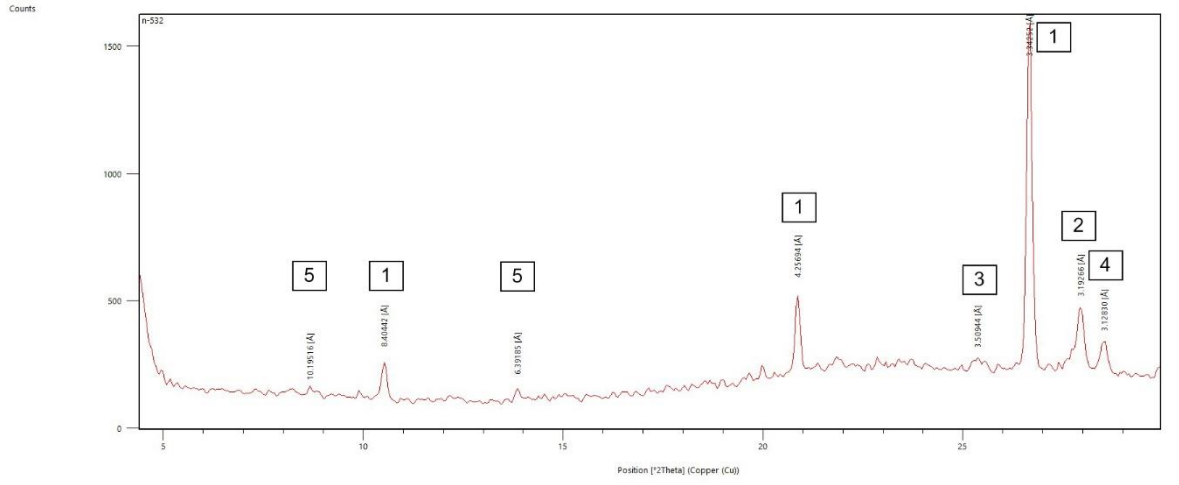
Şekil 9 ESK-BS 074 örneğine ait eg XRD paterni



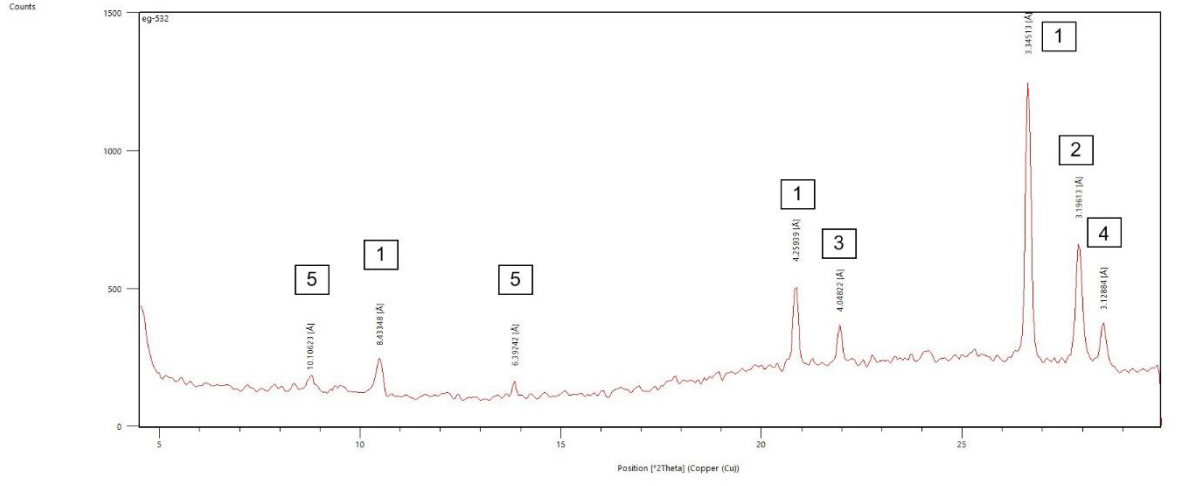
Şekil 10 ESK-BS 074 örneğine ait 350 XRD paterni



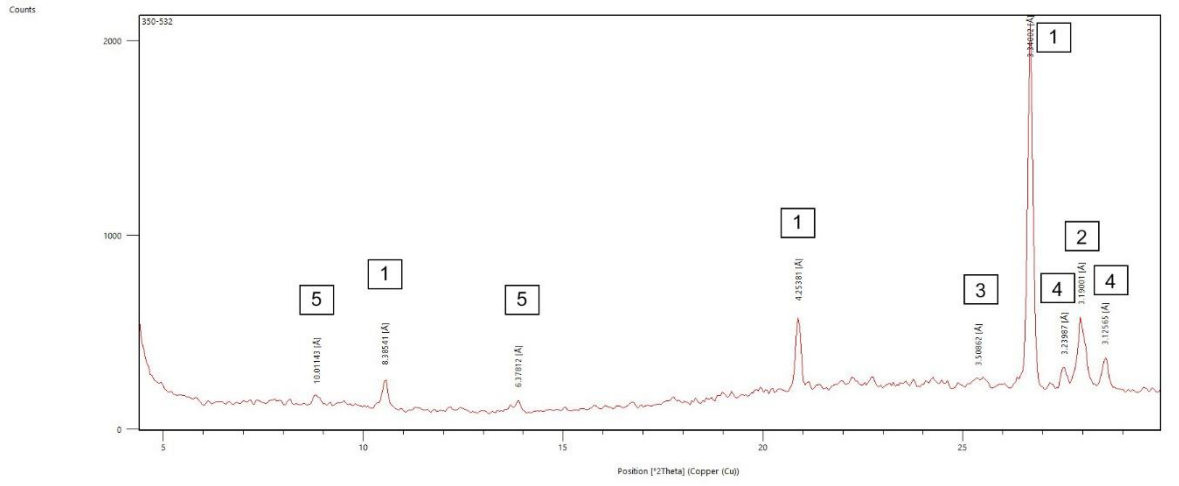
Şekil 11ESK-BS 074 örneğine ait 550 XRD paterni



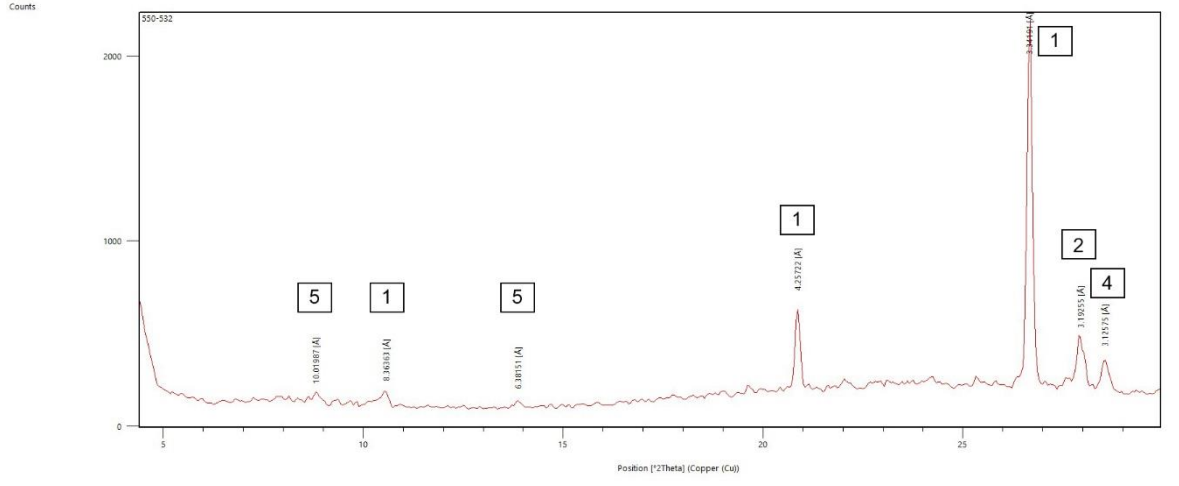
Şekil 12 ESK-BS 078 örneğine ait n XRD paterni



Şekil 13ESK-BS 078 örneğine ait eg XRD paterni



Şekil 14ESK-BS 078 örneğine ait 350 XRD paterni



Şekil 15ESK-BS 078 örneğine ait 550 XRD paterni

## SONUÇ

Eskihisar Kale çevresinde ve kale içerisinde kazı ve yüzey tarama çalışmalarından elde edilmiş olan seramik buluntularından belli bir grup oluşturabilecek parçalar yoğunlukta olmak üzere 80 adet parça seçilmiş, tasniflenmiş ve analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında yoğunlukta kaide olmak üzere, kase, derin kase ve amorf seramik parçaları üç farklı yöntem ile incelenmiştir. Bu üç yöntem Analojik inceleme, RGB renk analizi ve Mineralojik analiz olarak belirlenmiştir. Analojik ve RGB renk analiz incelemeleri tüm seramik parçalar üzerinde uygulanırken Mineralojik analiz ise RGB renk analizi incelemeleri sonucunda ortaya çıkan sonuçların değerlendirilerek en farklı hamur rengi değerlerine sahip üç parça üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Seramik parçaların formlarını ortaya çıkarmak ve kaydetmek üzere teknik ve dijital çizimleri yapılmış ve sonrasında kırık kesit noktalarındaki malzeme ve hamur dokusu incelenmiştir. Yapılan incelemelerde hamur dokusunun farklılık gösterdiği seramik parçaların görüldüğü tespit edilmiş ve katkı olarak kireç, taşçık, şamot maddelerinin kullanılmış olduğu gözlemlenmiştir. Katkı maddesi az olan seramik hamuruna sahip seramik parçaların daha ince işçilik ile üretilmiş olduğu örneğin ESK-BS027, ESK-BS-026, ESK-BS014 vb., yoğun ve iri taneli katkılı seramiklerin ise ağır ve daha genel bir forma sahip olduğu görülmüştür örneğin ESK-BS024, ESK-BS47, ESK-BS048 vb. örneklerde olduğu gibi.

Çizimi yapılan seramik parçaların, hamur renkleri fotoğraflanarak Adobe Photoshop 2021 görsel düzenleme uygulaması ile RGB renk kodları belirlenmiştir (**Gör.11-12**). Tez çalışması kapsamında uygulanan bu yöntemden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek hamur analizi yapılacak olan seramik buluntuların tespit edilmesi sağlanmıştır. RGB renk kodlarından elde etmiş olduğumuz sayısal veriler sınıflandırılarak en farklı özellik gösteren renk koduna sahip seramik parçalar ESK-BS 020, ESK-BS 074, ESK-BS 078 olarak belirlenmiştir.

Çalışma planının üçüncü metodu olan Mineralojik analiz RGB renk analizi sonucunda seçilen seramik parçalara uygulanmıştır. ESK-BS 020, ESK-BS 074, ESK-BS 078 parçalarından örnek alınarak gerçekleştirilen analiz sonuçlarına bakıldığında;

ESK-BS020: kuvars, K-feldspar, plajiyoklaz

ESK-BS074: kuvars, plajiyoklaz, K-feldspar

ESK-BS078: kuvars, plajiyoklaz, K-feldspar, İllit ve Kaolinit mineralleri tespit edilmiştir.

Yalnızca ESK-BS078 kodlu seramikte İllit bulunması farklı sıcaklıkta fırınlamadan kaynaklanabilir. ESK-BS 078 kodlu örnek diğer ikisine göre daha düşük < 850 °C pişmiş olabilir. Form itibari ile de diğer örneklerden farklı olan bu seramik ürününün işlevsel anlamda da farklı bir seramik ürün olduğu düşünülebilir. Ayrıca RGB renk analizinde farklı olarak ayrılan seramik buluntular diğer buluntulara göre daha geç dönem örnekleridir, bu durum analiz değerlendirmesinin önemini arttırmaktadır. Burada elde edilmek istenilen sonuç seramik hamur renkleri üzerinde uygulanan RGB renk metodu ile ayırım yapılabilen ve karşılaştırılabilecek net sonuçlar vermekte olduğunu görebilmektir.

Analojik incelemede seramiklerin sırlı ve genel olarak kırmızı-deve tüyü renginde hamura sahip olduğu görülmüştür. Yüzey buluntularının çoğu zaman içerisinde korozyona uğramış ve kireç tabakalaşmasına maruz kalmıştır. Buluntulardan yalnızca bir tane tümlenebilen seramik eser ortaya çıkarılmıştır. Sırlı seramiklerin sır tabakaları kısmen ya da büyük oranda dökülmüş, hasar görmüş haldedir. Sır durumu parlak ve iyi durumda olan seramik parçalar oldukça azdır. Seçilen 80 adet seramiğin en benzer yönleri sır renkleridir. Genel olarak sarı sırlı seramikler görülmekte olup onu takip eden renkler turuncu ve yeşildir. Sarı sırlı seramiklerde ton farklılıkları açık sarı – koyu sarı şeklinde belirtilmiştir. Form olarak yapılan değerlendirmede seramiklerin parça halinde olması sebebiyle kaide, gövde türlerine göre ayrılmıştır. Sırlı seramiklerin genellikle iç yüzeyleri bezemelidir. Bezeme türü olarak kazıma, sgraffito uygulamaları görülmektedir. Bezeme desen üslubunda yoğun olarak konsantrik daire dizisi motifinin yanı sıra spiraller, palmetler, kafes formunda çapraz çizgi dizileri, tamamlanmamış daireler, figür bezemeleri görülmektedir.

Seramik buluntulardaki bezeme unsurlarında genellikle geometrik ve bitkisel motifler görülmekteyken ESK-BS 017’de giyimli bir insan figürü görülmekte ve giyiminden anlaşıldığı üzere asker olduğu düşünülmektedir. ESK-BS 018 katalog numaralı seramik parçada ise balık figürü görülmekte, kazıma bezeme ile işlenmiş olan figür oval kazıma çizgiler ile doldurularak pul detayları işlenmiş ve yan profilden resmedilmiştir. ESK-BS 065’de seramik iç yüzeyinde balık ve insan figürlerine oranla daha ince bir kazıma tekniği kullanılarak kuş figürü işlendiği görülmektedir.

Genel olarak seramik kaide parçaları yoğunluktadır, kase formlarında, dikey ağızlı ağız tablası dışı doğru yatay uzanan, yatay gövde tablasını dikey olarak tamamlayan ağıza sahip formlar mevcuttur. Buluntular arasında en farklı forma sahip parça ESK-BS 080’in kadeh kaidesi olduğu düşünülmektedir.

Sır altında genellikle beyaz astar vardır ve bazı seramik parçalarda astar dışı alanda süsleme unsuru olarak da kullanılmıştır. Seramik buluntuların iç yüzeylerinde üç ayak izi de görülmektedir. Tüm bu özellikler analogik açıdan değerlendirildiğinde elde edilen seramik buluntularının büyük bir çoğunluğunun Zeuksippus Ailesi seramik grubuna ait özellikler ile yoğun benzerlik gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Sır renklerinde yoğun olarak sarı rengin kullanılmış olmasının yanı sıra yeşil ve kahverengi sırlar, lekeli, kazıma bezemeli parçalar ve üç ayak izleri bu buluntuların Zeuksippus Ailesi seramiklerindeki çeşitli gruplardan ürünler olduğunu ortaya koymaktadır.

Gerçekleştirilen çalışmalarda kullanılan yöntemlerin sonuçları benzer nitelik taşıyan farklı bölgelerden elde edilen seramik örnekleri ile karşılaştırılmış, kalenin tarihi süreci göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş, katalog çalışması yapılmıştır. İstanbul Zeuksippus buluntuları<sup>4</sup>, Yalova Çoban Kale Kazısı<sup>5</sup>, Kuşadası Kadıkalesi Kazısı<sup>6</sup>, Aigai (Aiolis) Kazısı<sup>7</sup>, Stratonikeia Lagina Kazıları<sup>8</sup>, Sinop

---

<sup>4</sup> Megaw, A. H. S. (1968). Zeuxippus Ware. Annual of the British School at Athens, 63, 67-88.

<sup>5</sup> İnanan, F., Seçkin, S. (2021). Yalova, Çobankale Kazısı Sırlı Seramik Buluntuları: İlk Gözlemler. Cedrus, 9, 437-458.

<sup>6</sup> İnanan, 2010, Kuşadası, Kadıkalesi / Anaia Kazısı Zeuksippus Tipi Seramikleri, Doktora Tezi, İzmir.

<sup>7</sup> Armağan, M.E., 2014, Aigai (Aiolis) Kazısı Bizans Dönemi Seramik Buluntuları, İzmir.

<sup>8</sup> Öztaşkın, M., 2013, Stratonikeia Ve Lagina Kazılarında Bulunan Bizans Dönemi Seramikleri, Doktora Tezi, Eskişehir.

Balatlar Kilisesi Kazısı<sup>9</sup> ve İznik Roma Tiyatrosu Kazısı<sup>10</sup> sırlı seramik buluntuları incelenmiştir. Yapılan gözlemlerde konsantrik daire motifine sahip, tek renk sırlı Zeuksippus tipi seramik buluntularının yoğun benzerlik gösterdiği görülmüştür. Gerçekleştirilen araştırmalarda Bizans Dönemi'ne ait olan bu grubun dünyanın farklı pek çok merkezinde kullanıldığı ya da üretim merkezlerinden dağılımının sağlandığı görülmüştür. Zeuksippus seramik grubunun adını almış olduğu hamamın yer aldığı İstanbul şehrinin Eskihisar Kalesi'nin bulunduğu Gebze antik adı ile Dakibyza'ya olan yakınlığı göz ardı edilemez bir etkidir. Eskihisar Kalesi seramikleri ile benzerlik gösteren buluntular 12. yüzyıl ile 13. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir. Eskihisar seramik buluntuları arasında daha geç tarihli örnekler de bulunmaktadır. ESK-BS 078 13. yüzyıl ikinci yarısı 14. yüzyıla tarihlendirilebilir. En geç tarihli buluntu ise ESK-BS 020 14-15. yüzyıl ilk yarısı Osmanlı Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Bu kazı alanları içerisinde bezeme anlayışı, sır renkleri, buluntu formları açısından genel değerlendirme yapıldığında Yalova Çoban Kale Kazısı ve Kuşadası Kadıkalesi Kazısı seramik buluntuları Eskihisar Kalesi buluntuları ile en çok örtüşen buluntulardır. İncelenmiş olan seramik buluntuların en erken 12. ve en geç 14-15. yüzyıllar arasında değerlendiriliyor olması Eskihisar Kalesi'nin tarihi süreci ile uyum göstermektedir.

---

<sup>9</sup> İnanan, F. (2012). Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı Sırlı Bizans Seramik Buluntularının Ön Değerlendirmesi. TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, (15), 147-160.

<sup>10</sup> Meriç, Z. A., Meriç, A. E. 2012-2019 Yılları Arasında İznik Roma Tiyatrosu'nda Bulunan Bizans Sırlı Seramiklerinin Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (54), 49-66.

## HARİTALAR



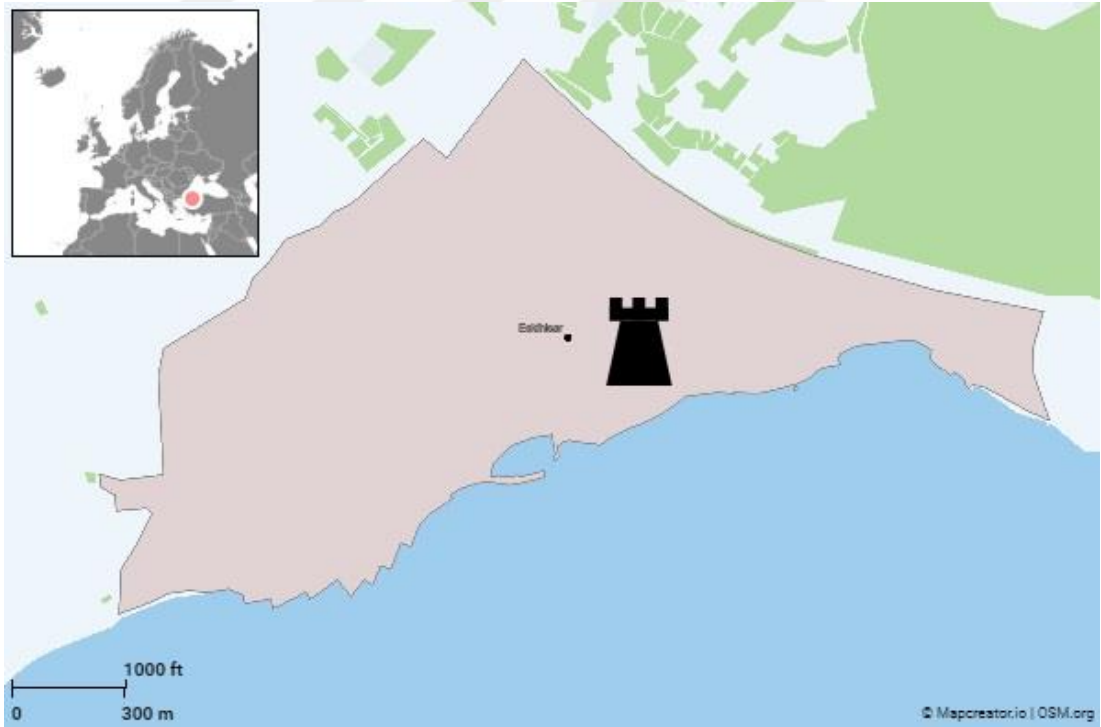
Harita 1 Gebze İlçesi Konumu



Harita 2 Gebze İlçesi'nde yer alan Eskihisar Mahallesi konumu



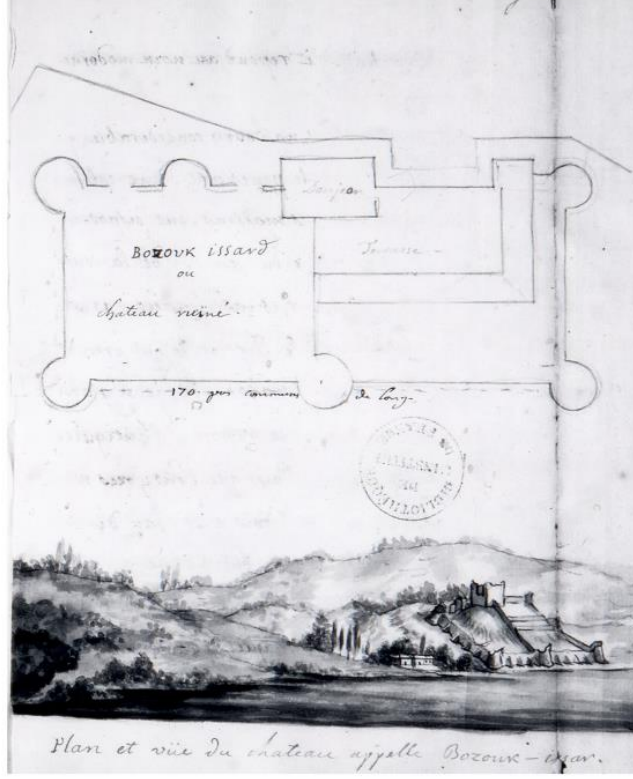
Harita 3 Antik yerleşme adlarına dair harita



Harita 4 Eskihisar Mahallesi'nde yer alan Eskihisar Kalesi konumu



## GÖRSELLER



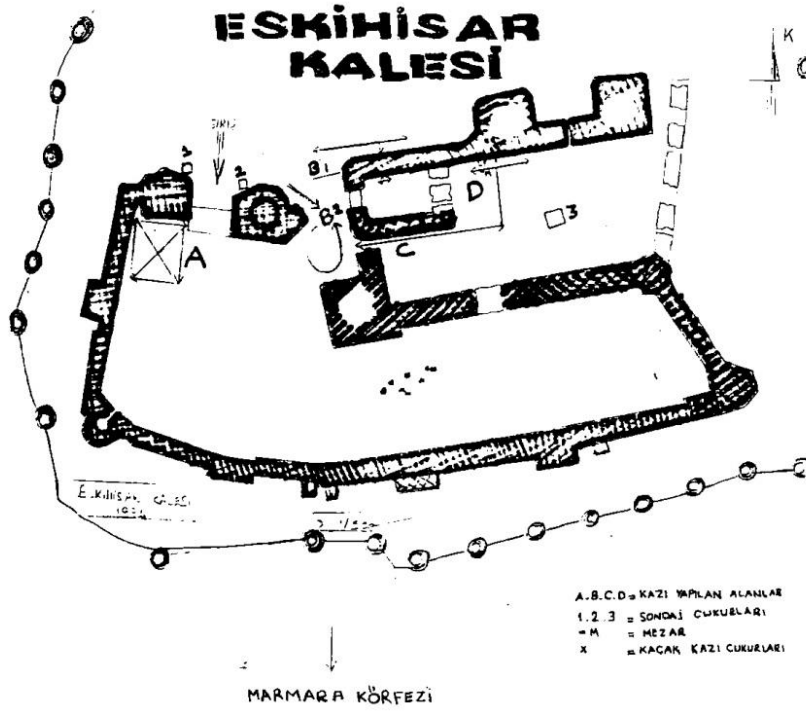
Görsel 1 Peyssonel Eskihisar Kalesi Plan



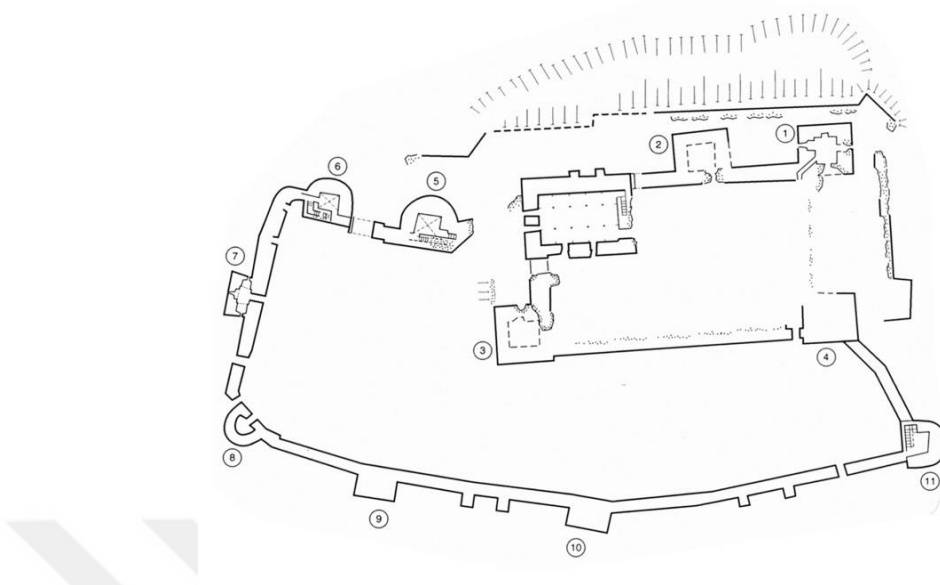
Görsel 2 Eskihisar Kalesi'nin Denize Konumu



Görsel 3 Eskihisar Kalesi Konut Yapısı



Görsel 4 Eskihisar Kalesi 1994 Kurtarma Kazısı Planı



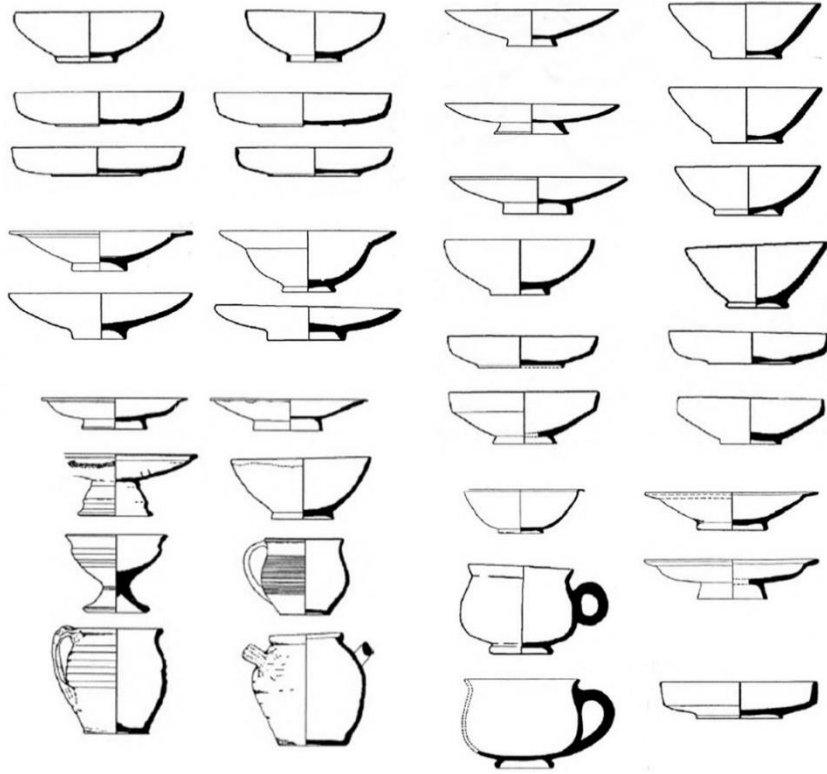
Görsel 5 Clive Foss Eskihsar Kalesi Plan



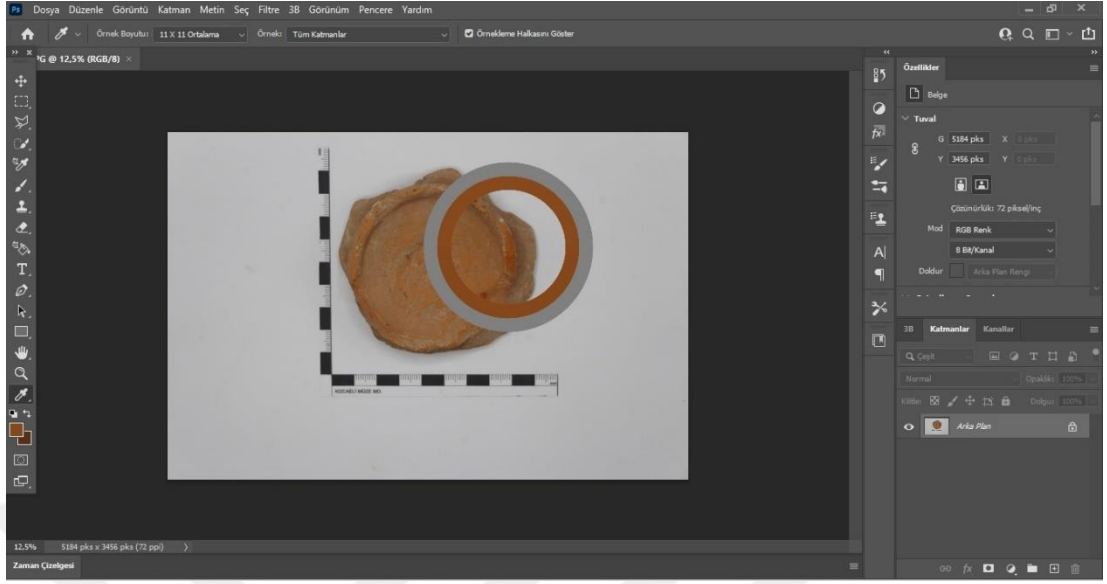
Görsel 6 Eskihsar Kalesi Kuş Bakışı Plan



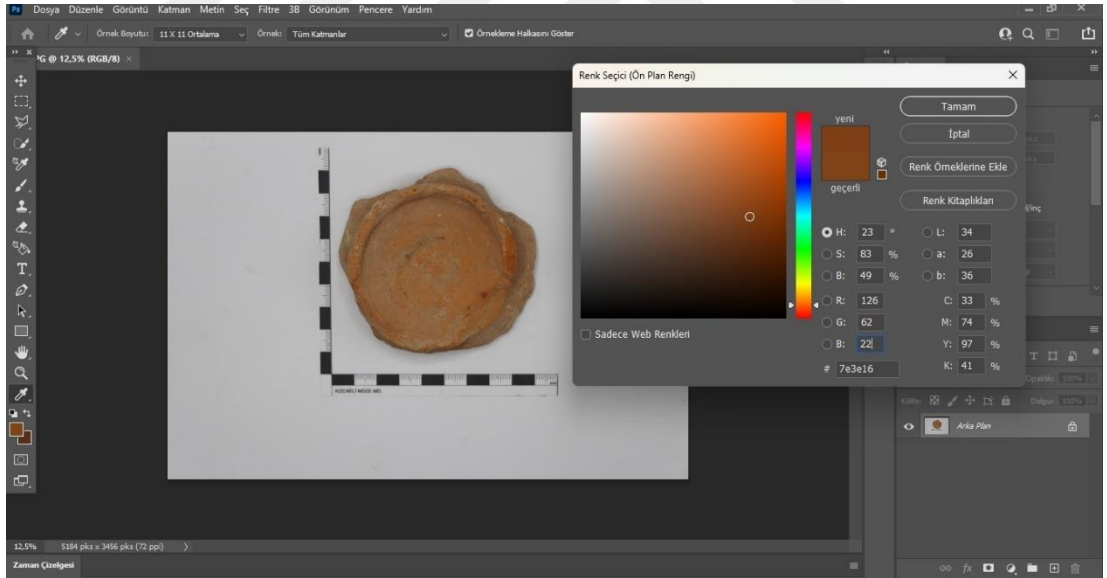
Görsel 7 Eskihişar Kalesi Sarnıç



Görsel 8 Bizans Dönemi Seramik Kap Formları (Dark,2001, Byzantine Pottery'den düzenlenmiştir.)



Görsel 11 RGB Renk Analizi Photoshop Uygulaması Renk Seçimi



Görsel 12 RGB Renk Analizi Photoshop Uygulaması Renk Seçimi -2



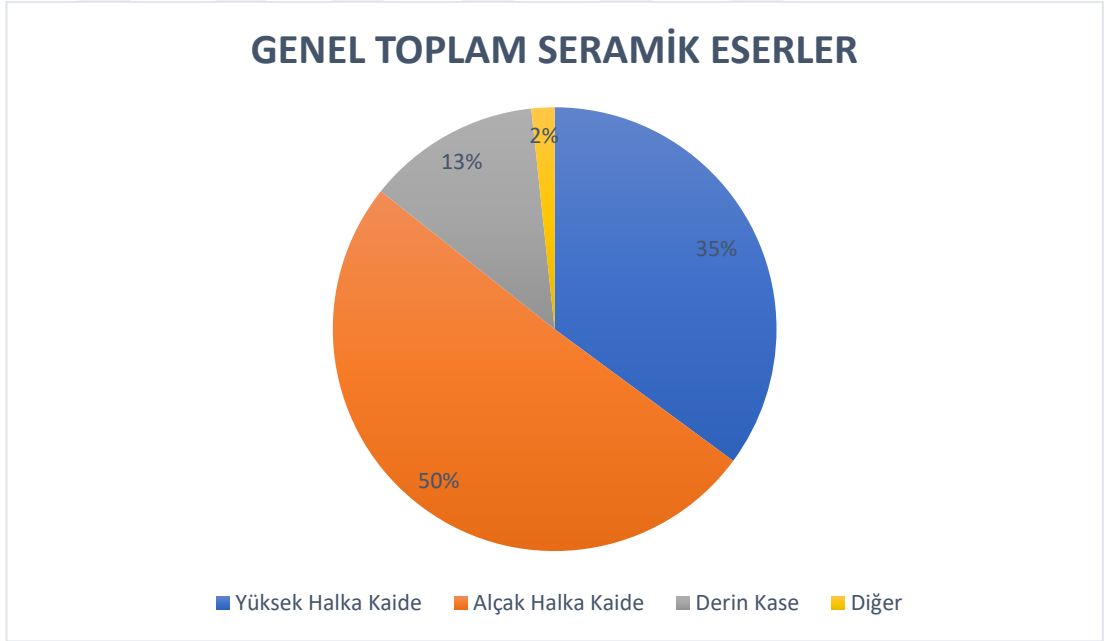
Görsel 13 Fotoğraf Kabini Seramik Çekimi

## GRAFİKLER

### Genel Değerlendirme Grafikleri

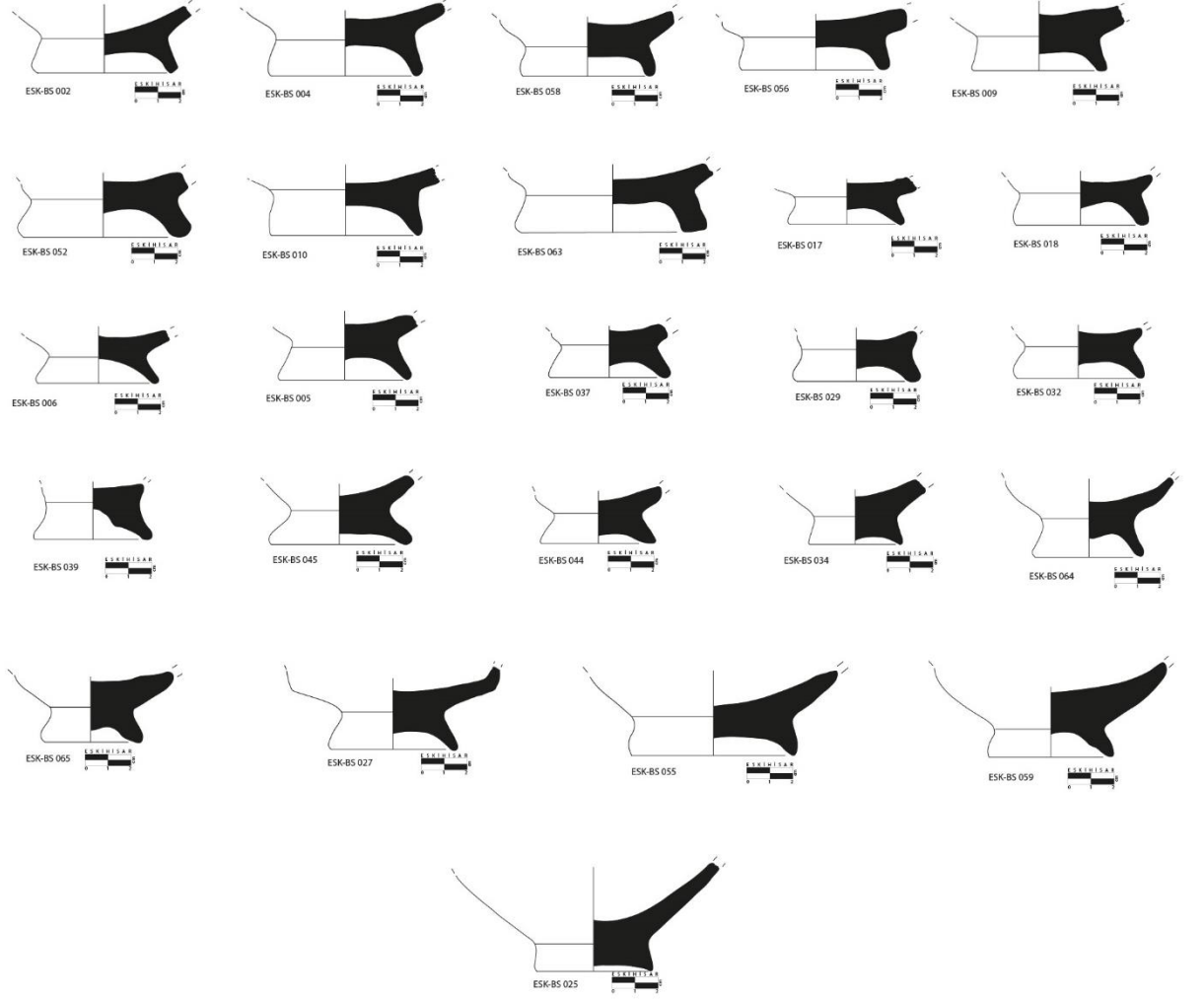
<b>Yüksek Halka Kaide</b>	25
<b>Alçak Halka Kaide</b>	36
<b>Derin Kase</b>	9
<b>Diğer</b>	10

**Tablo 1:** İncelenen seramiklerin genel toplamı



**Grafik 1:** İncelenen seramiklerin yüzdesel dağılımı

## Yüksek Halka Kaideli Seramik Grubu



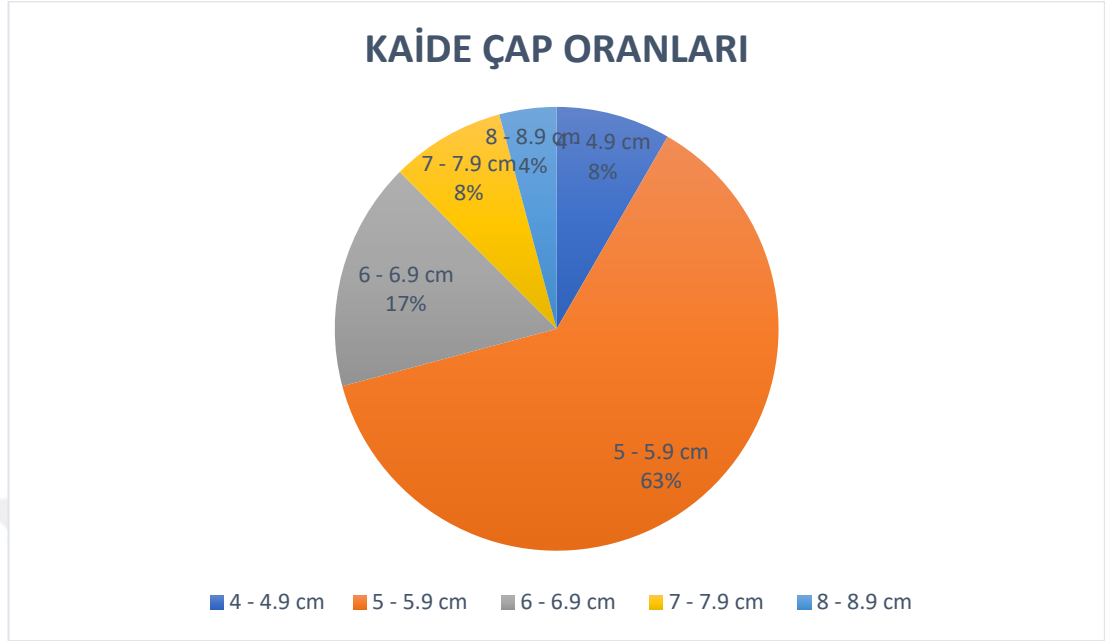
Görsel 9 Yüksek Halka Kaideli Seramik Grubu

## Yüksek Halka Kaideli Seramik Grubu Liste

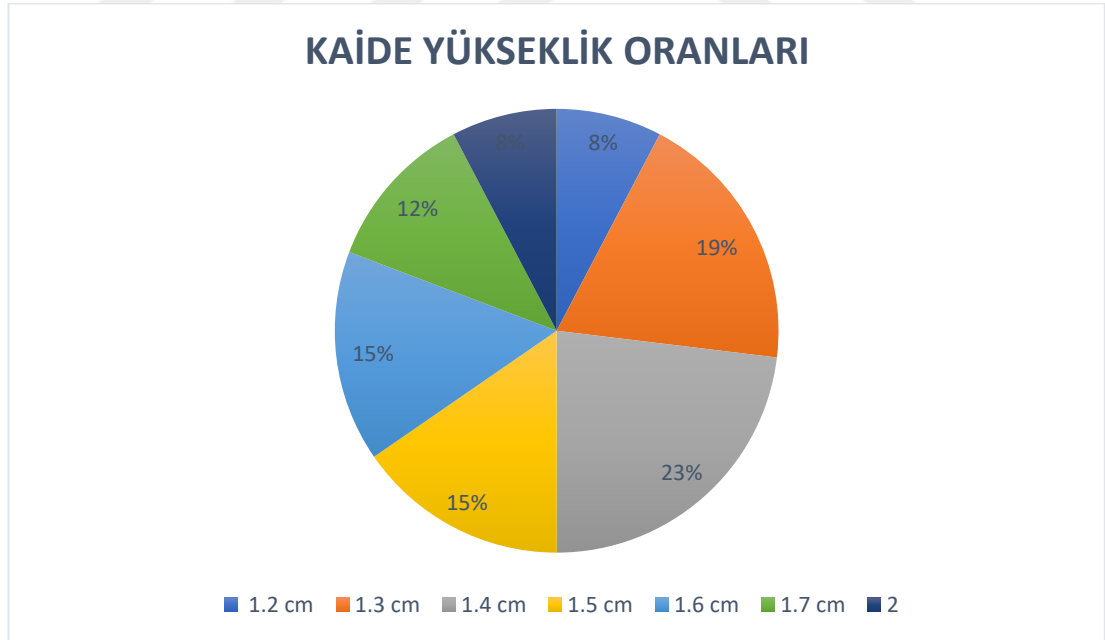
<b>KOD</b>	<b>Kaide Çap (cm)</b>	<b>Kaide Yükseklik (cm)</b>
ESK-BS 002	6.2	1.4
ESK-BS 004	6.3	1.5
ESK-BS 005	5.8	1.2
ESK-BS 006	5.3	1.3
ESK-BS 009	5.8	1.5
ESK-BS 010	6.6	2
ESK-BS 017	5.5	1.3
ESK-BS 018	5.6	1.4
ESK-BS 025	5.1	1.7
ESK-BS 027	5.5	1.7
ESK-BS 029	5.3	1.4
ESK-BS 032	5.3	1.4
ESK-BS 034	4	1.3
ESK-BS 037	5.2	1.3
ESK-BS 039	5	1.5
ESK-BS 044	5	1.4
ESK-BS 045	5	1.6
ESK-BS 052	7	1.6
ESK-BS 055	7	1.6
ESK-BS 056	5.6	1.4
ESK-BS 058	5.6	1.3
ESK-BS 059	5.4	1.2
ESK-BS 063	8.1	1.6
ESK-BS 064	4.7	1.7
ESK-BS 065	4	1.5

**Tablo 2:** İncelenen yüksek halka kaideli seramik ölçüleri

## Yüksek Halka Kaideli Seramik Grubu Grafik Oranları

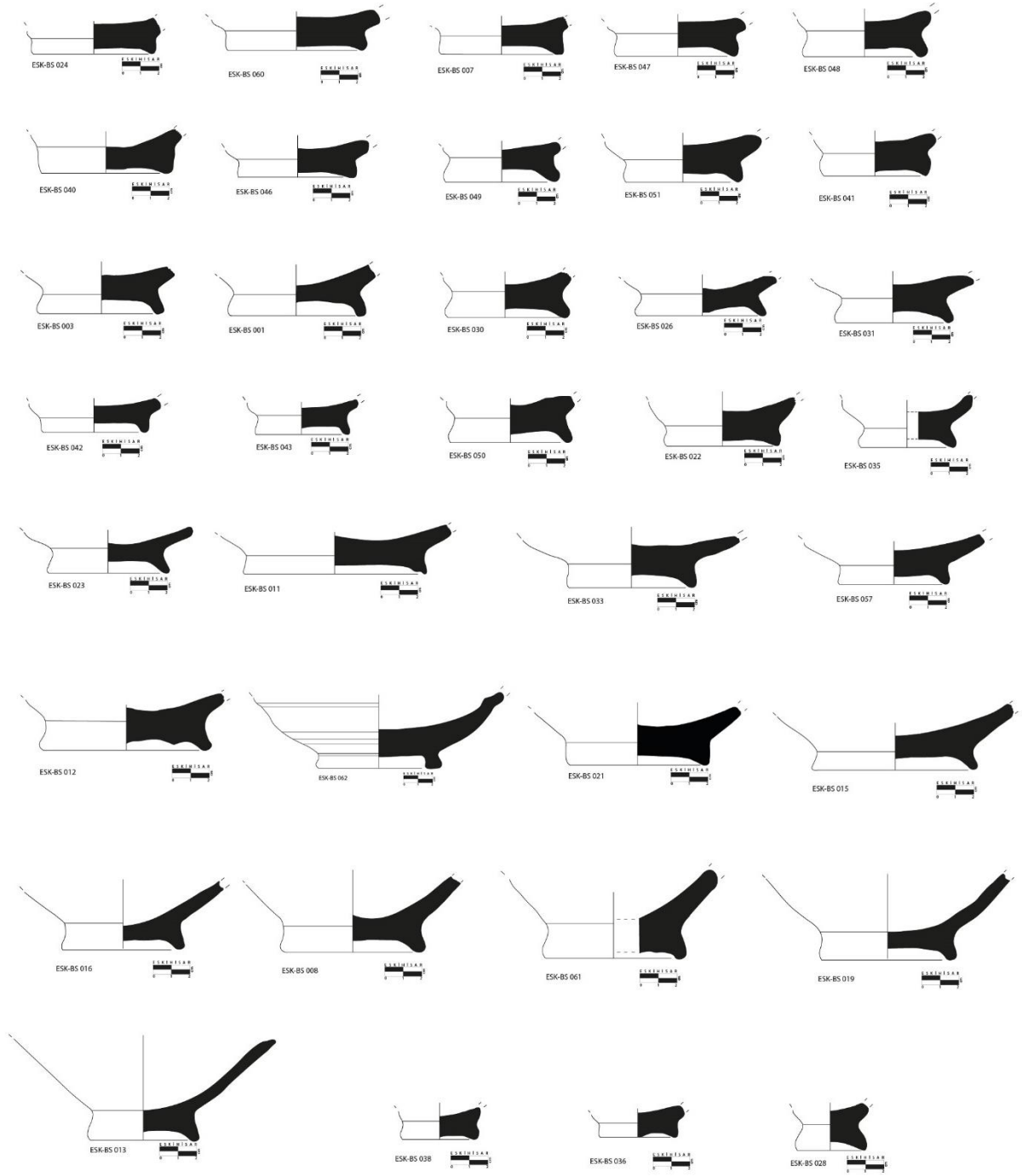


**Grafik 2:** İncelenen yüksek halka kaideli seramiklerin kaide çap ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.



**Grafik 3:** İncelenen yüksek halka kaideli seramiklerin kaide yükseklik ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.

## Alçak Halka Kaideli Seramik Grubu



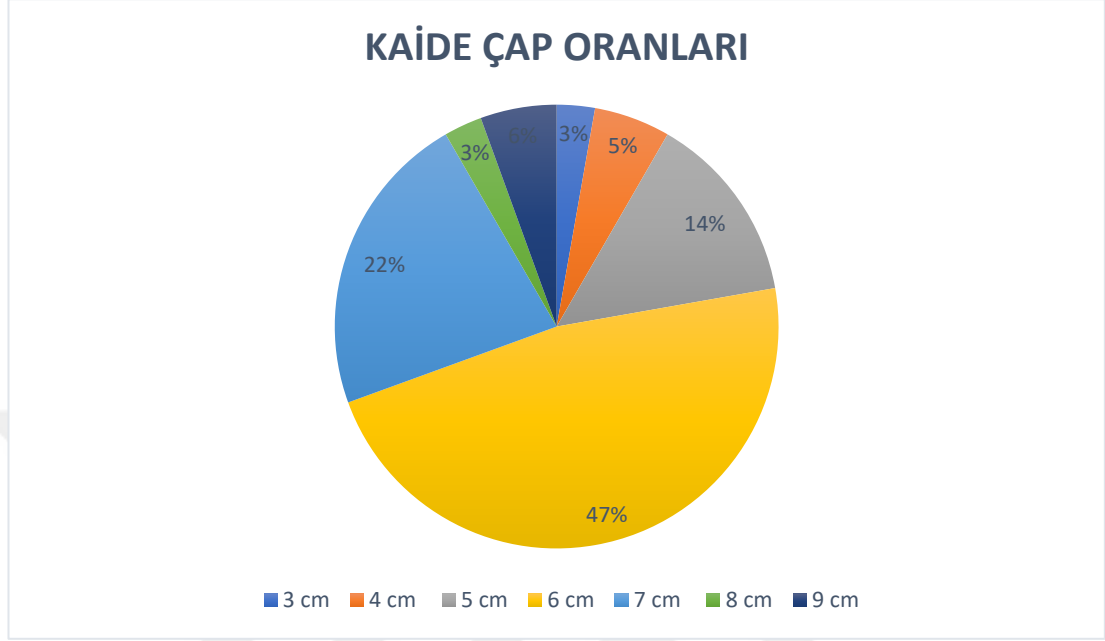
Görsel 10 Alçak Halka Kaideli Seramik Grubu

### Alçak Halka Kaideli Seramik Grubu Liste

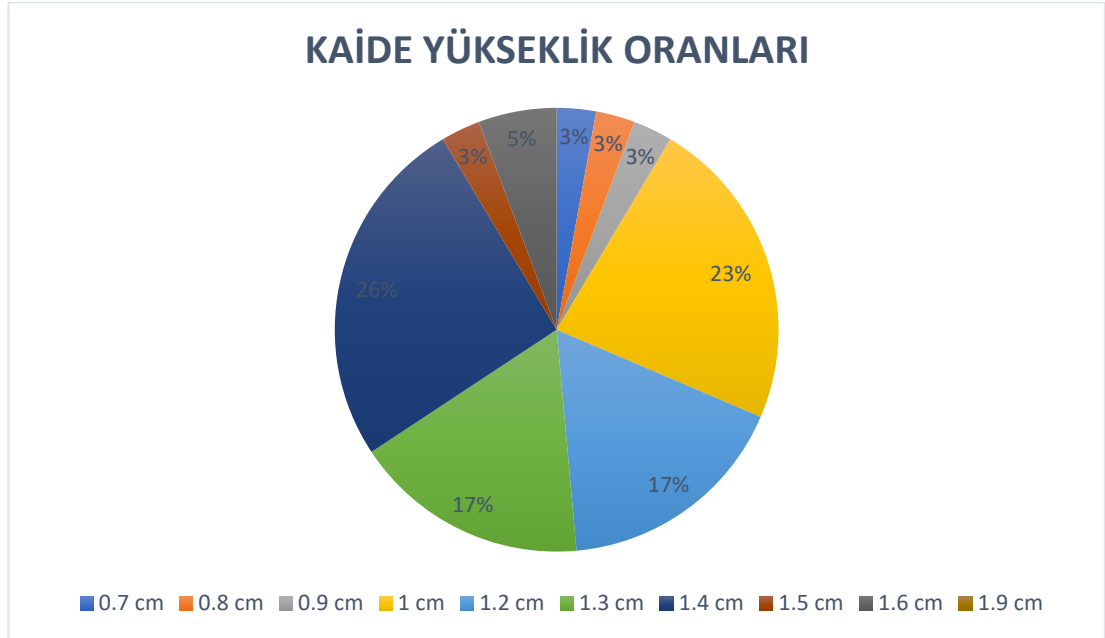
<b>KOD</b>	<b>Kaide Yükseklik (cm)</b>	<b>Kaide Çap (cm)</b>
ESK-BS 001	7.2	1.2
ESK-BS 003	6.7	1
ESK-BS 007	6.6	1.2
ESK-BS 008	7.6	1.4
ESK-BS 011	7.4	1
ESK-BS 012	9	1.6
ESK-BS 013	6	1.6
ESK-BS 015	8.4	1
ESK-BS 016	6.6	1.4
ESK-BS 019	7.2	1.5
ESK-BS 021	7.4	1.2
ESK-BS 022	6	1.2
ESK-BS 023	6.5	1.4
ESK-BS 024	6.6	1
ESK-BS 026	6	1.2
ESK-BS 028	3.8	1.4
ESK-BS 030	6.3	1.4
ESK-BS 031	6.6	1.4
ESK-BS 033	6.8	1.3
ESK-BS 035	5.2	1.3
ESK-BS 036	4.2	0.7
ESK-BS 038	4.2	1
ESK-BS 040	7	1.3
ESK-BS 041	5.5	1.3
ESK-BS 042	6	0.8
ESK-BS 043	5.6	1.4
ESK-BS 046	6.5	0.9
ESK-BS 047	5.6	1.4
ESK-BS 048	6.5	1.4
ESK-BS 049	6	1.3
ESK-BS 050	6	1.3
ESK-BS 051	6.2	1.2
ESK-BS 057	5.9	1
ESK-BS 060	7.4	1
ESK-BS 061	7.5	1.9
ESK-BS 062	9.4	1

**Tablo 3:** İncelenen alçak halka kaideli seramik ölçüleri

## Alçak Halka Kaideli Seramik Grubu Grafik Oranları



**Grafik 4:** İncelenen alçak halka kaideli seramiklerin kaide çap ölçülerine göre yüzdeleri dağılımı.

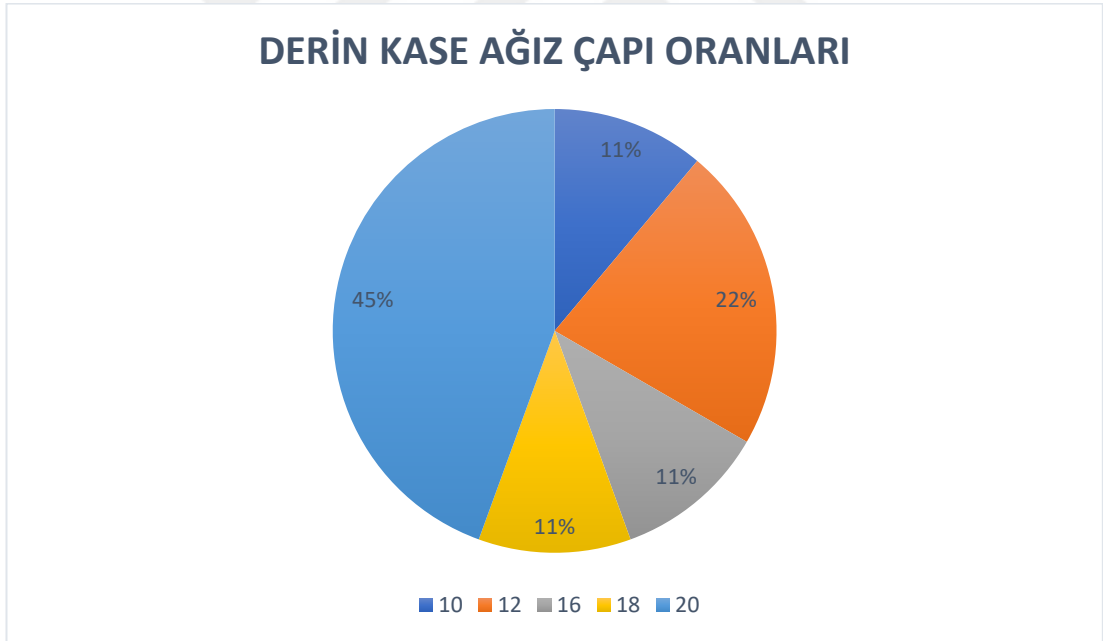


**Grafik 5:** İncelenen alçak halka kaideli seramiklerin kaide yükseklik ölçülerine göre yüzdeleri dağılımı.

#### Derin Kase Seramik Grubu Listesi

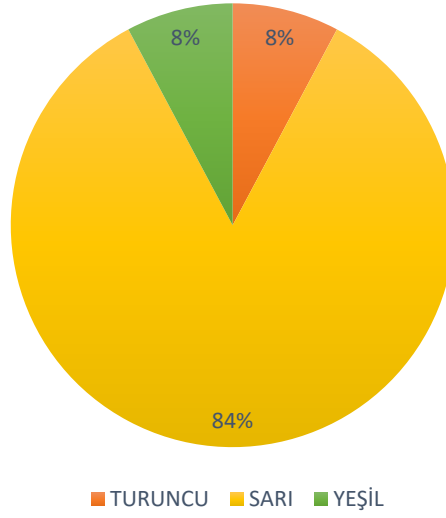
KOD	Ağız Çapı (cm)	Yükseklik (cm)
ESK-BS 014	20	10.1
ESK-BS 067	20	7
ESK-BS 068	20	5.5
ESK-BS 069	12	2.3
ESK-BS 071	12	3.8
ESK-BS 072	10	5.6
ESK-BS 073	18	5.7
ESK-BS 074	16	4.6
ESK-BS 078	20	7.8

**Tablo 4:** İncelenen derin kase seramik ölçüleri



**Grafik 6:** İncelenen derin kase seramiklerin ağız çap ölçülerine göre yüzdelik dağılımı.

## SIR RENKLERİNE GÖRE ORANLAR



**Grafik 7:** İncelenen tüm seramiklerin sır renklerine göre yüzdeler dağılımı.

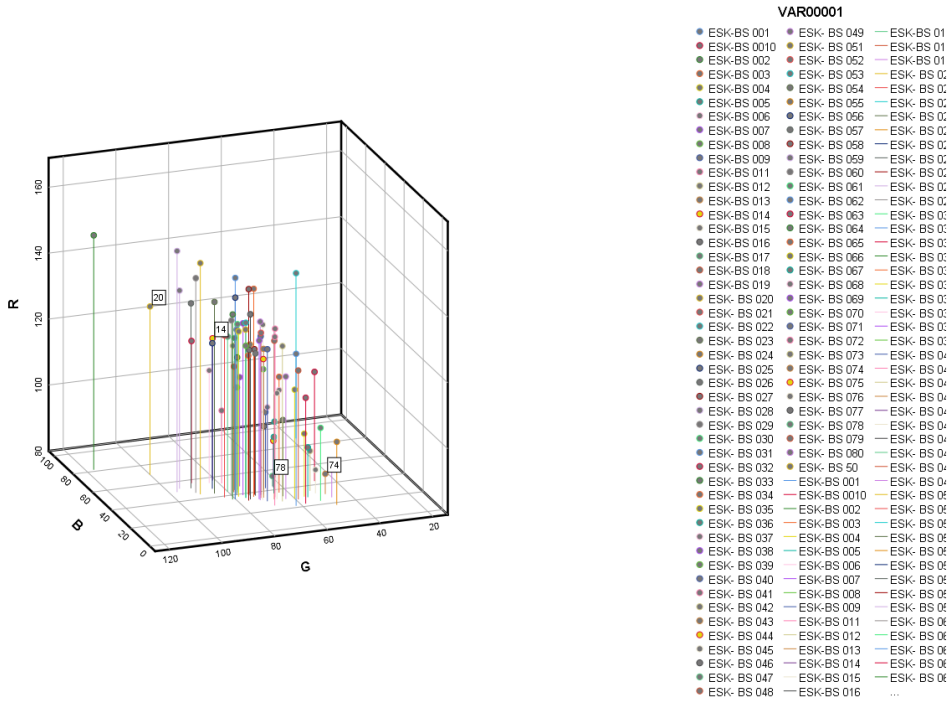
### Seramik Hamuru RGB Renk Kodları

SERAMİK RENK KODLARI	
ESK-BS 001	R:126 G: 62 B: 22
ESK-BS 002	R: 120 G: 76 B: 45
ESK-BS 003	R: 143 G: 73 B: 36
ESK-BS 004	R: 113 G: 60 B: 29
ESK-BS 005	R: 97 G: 65 B: 37
ESK-BS 006	R:111 G: 63 B: 37
ESK-BS 007	R: 128 G: 72 B: 33
ESK-BS 008	R:126 G: 76 B: 36
ESK-BS 009	R:126 G: 70 B: 30
ESK-BS 010	R: 112 G: 58 B: 23
ESK-BS 011	R: 131 G: 66 B: 33
ESK-BS 012	R: 124 G: 78 B: 44
ESK- BS 013	R:125 G: 70 B: 34
ESK- BS 014	R: 123 G: 81 B: 57
ESK- BS 015	R: 112 G: 66 B: 31
ESK- BS 016	R: 124 G: 74 B: 38
ESK- BS 017	R: 126 G: 77 B: 45
ESK- BS 018	R: 119 G: 59 B: 28
ESK- BS 019	R: 134 G: 72 B: 32

<b>ESK- BS 020</b>	<b>R: 131 G: 100 B: 70</b>
<b>ESK- BS 021</b>	<b>R: 112 G: 66 B: 31</b>
<b>ESK- BS 022</b>	<b>R: 130 G: 38 B: 88</b>
<b>ESK- BS 023</b>	<b>R: 138 G: 85 B: 44</b>
<b>ESK- BS 024</b>	<b>R: 130 G: 78 B: 40</b>
<b>ESK- BS 025</b>	<b>R: 124 G: 84 B: 49</b>
<b>ESK- BS 026</b>	<b>R: 136 G: 91 B: 52</b>
<b>ESK- BS 027</b>	<b>R: 144 G: 76 B: 33</b>
<b>ESK- BS 028</b>	<b>R: 140 G: 95 B: 53</b>
<b>ESK- BS 029</b>	<b>R: 133 G: 80 B: 40</b>
<b>ESK- BS 030</b>	<b>R: 131 G: 77 B: 42</b>
<b>ESK- BS 031</b>	<b>R: 130 G: 78 B: 40</b>
<b>ESK- BS 032</b>	<b>R: 123 G: 89 B: 57</b>
<b>ESK- BS 033</b>	<b>R: 136 G: 81 B: 36</b>
<b>ESK- BS 034</b>	<b>R: 122 G: 74 B: 39</b>
<b>ESK- BS 035</b>	<b>R: 130 G: 78 B: 38</b>
<b>ESK- BS 036</b>	<b>R: 101 G: 64 B: 39</b>
<b>ESK- BS 037</b>	<b>R: 114 G: 83 B: 55</b>
<b>ESK- BS 038</b>	<b>R: 132 G: 76 B: 39</b>
<b>ESK- BS 039</b>	<b>R: 117 G: 68 B: 40</b>
<b>ESK- BS 040</b>	<b>R: 128 G: 70 B: 37</b>
<b>ESK- BS 041</b>	<b>R: 131 G: 69 B: 25</b>
<b>ESK- BS 042</b>	<b>R: 127 G: 65 B: 28</b>
<b>ESK- BS 043</b>	<b>R: 125 G: 73 B: 40</b>
<b>ESK- BS 044</b>	<b>R: 121 G: 69 B: 37</b>
<b>ESK- BS 045</b>	<b>R: 133 G: 71 B: 32</b>
<b>ESK- BS 046</b>	<b>R: 136 G: 75 B: 34</b>
<b>ESK- BS 047</b>	<b>R: 127 G: 80 B: 44</b>
<b>ESK- BS 048</b>	<b>R: 128 G: 67 B: 31</b>
<b>ESK- BS 049</b>	<b>R: 117 G: 63 B: 30</b>
<b>ESK- BS 050</b>	<b>R: 150 G: 90 B: 45</b>
<b>ESK- BS 051</b>	<b>R: 130 G: 75 B: 39</b>
<b>ESK- BS 052</b>	<b>R: 130 G: 71 B: 34</b>
<b>ESK- BS 053</b>	<b>R: 133 G: 76 B: 36</b>
<b>ESK- BS 054</b>	<b>R: 103 G: 63 B: 33</b>
<b>ESK- BS 055</b>	<b>R: 99 G: 48 B: 18</b>
<b>ESK- BS 056</b>	<b>R: 141 G: 80 B: 36</b>
<b>ESK- BS 057</b>	<b>R: 123 G: 72 B: 37</b>
<b>ESK- BS 058</b>	<b>R: 124 G: 72 B: 38</b>
<b>ESK- BS 059</b>	<b>R: 153 G: 97 B: 50</b>
<b>ESK- BS 060</b>	<b>R: 145 G: 91 B: 47</b>

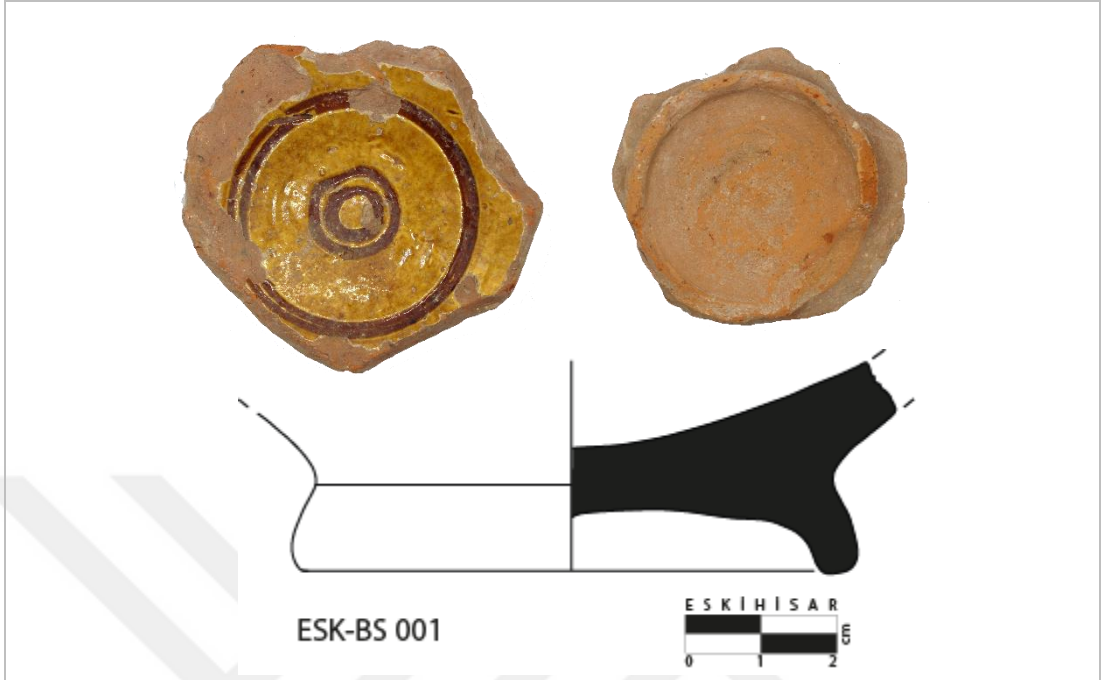
<b>ESK- BS 061</b>	<b>R: 136 G: 91 B: 52</b>
<b>ESK- BS 062</b>	<b>R: 147 G: 80 B: 36</b>
<b>ESK- BS 063</b>	<b>R: 113 G: 47 B: 44</b>
<b>ESK- BS 064</b>	<b>R: 151 G: 117 B: 82</b>
<b>ESK- BS 065</b>	<b>R: 115 G: 63 B: 37</b>
<b>ESK- BS 066</b>	<b>R: 99 G: 56 B: 30</b>
<b>ESK- BS 067</b>	<b>R: 95 G: 55 B: 29</b>
<b>ESK- BS 068</b>	<b>R: 105 G: 66 B: 41</b>
<b>ESK- BS 069</b>	<b>R: 113 G: 74 B: 48</b>
<b>ESK- BS 070</b>	<b>R: 110 G: 75 B: 48</b>
<b>ESK- BS 071</b>	<b>R: 103 G: 66 B: 43</b>
<b>ESK- BS 072</b>	<b>R: 102 G: 79 B: 53</b>
<b>ESK- BS 073</b>	<b>R: 92 G: 52 B: 35</b>
<b>ESK- BS 074</b>	<b>R: 86 G: 48 B: 30</b>
<b>ESK- BS 075</b>	<b>R: 94 G: 63 B: 43</b>
<b>ESK- BS 076</b>	<b>R: 87 G: 51 B: 32</b>
<b>ESK- BS 077</b>	<b>R: 99 G: 67 B: 42</b>
<b>ESK- BS 078</b>	<b>R: 83 G: 63 B: 44</b>
<b>ESK- BS 079</b>	<b>R: 118 G: 78 B: 43</b>
<b>ESK- BS 080</b>	<b>R: 90 G: 47 B: 26</b>

Grouped 3-D Scatter of R by G by B...





Görsel 14 RGB Renk Analizi

## KATALOG




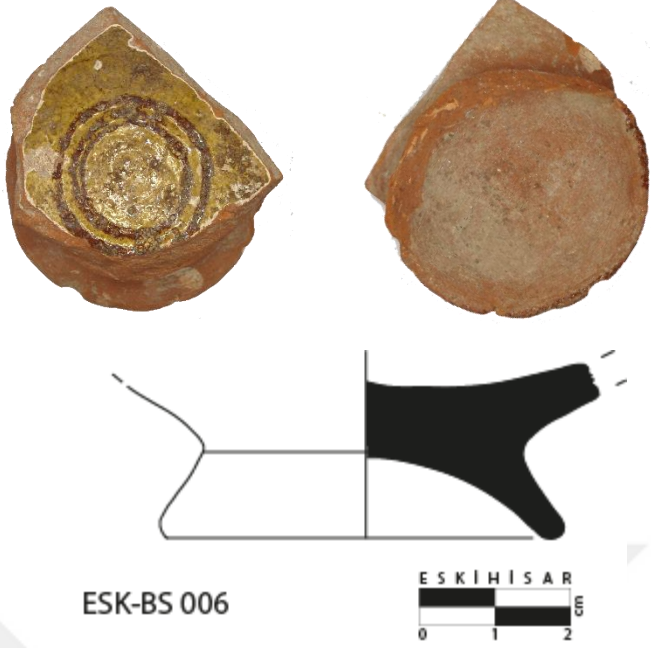
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 001
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7.2 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 126 <b>G:</b> 62 <b>B:</b> 22 Katkı olarak kireç, şamot ve taşçık.
<b>Astar</b>	Beyaz astar
<b>Sır</b>	İçte koyu sarı sır, mat bir görünüme sahip.
<b>Bezeme</b>	Tondoda konsantrik üç daire bulunmakta, daireler kalın bir şekilde kazıma bezeme ile işlenmiştir, daire kıvrımları düzensizdir. Dış alanda sır ve astar yoktur.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, III Taf. 180, no., 4 (Pergamon)


 <p>ESK-BS 002</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 002
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.2 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 120 <b>G:</b> 76 <b>B:</b> 45 Az mika, katkı olarak taşçık, kireç ve şamot.
<b>Astar</b>	Beyaz astar
<b>Sır</b>	İçte turuncu sır, mat bir görünüme sahip
<b>Bezeme</b>	Tondonun ortasında daire bulunmakta, daire kalın bir şekilde kazıma bezeme ile işlenmiştir, daire kıvrımları düzensizdir. İç alanda üç ayak izi bulunmakta. Dış alanda sır ve astar yok.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 179 no., 11.

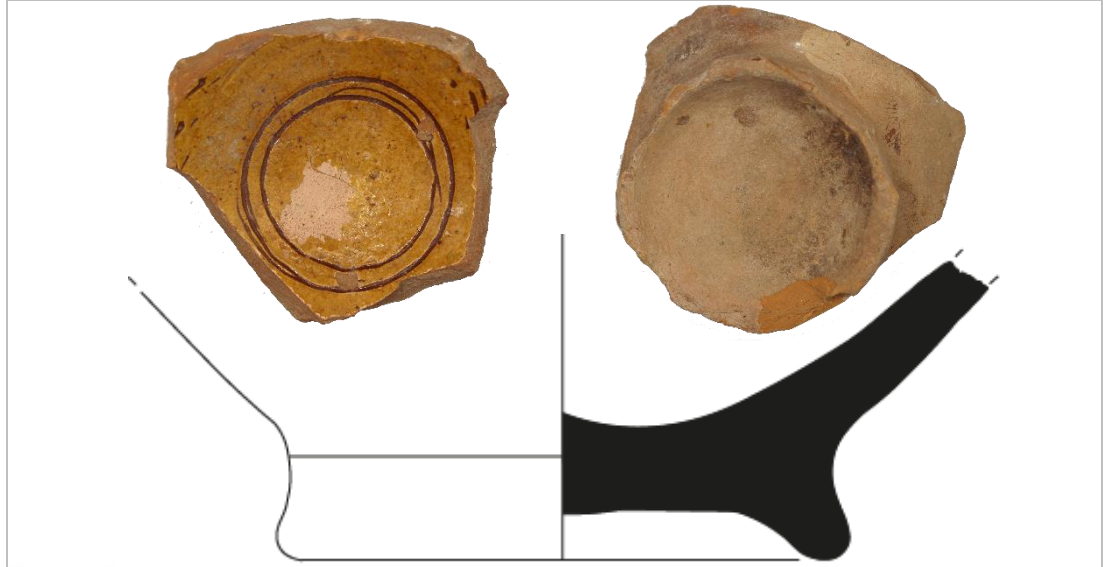
 <p style="text-align: center;">ESK-BS 003</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 003
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.7 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 143 <b>G:</b> 73 <b>B:</b> 36 Kırmızı hamur, katkı olarak kireç, şamot taşçık.
<b>Astar</b>	Beyaz astar, astar dış alanda da görülüyor.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, dış alanda kaide dibinde de sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda eş merkesli üç sıra daire görülmekte ve daire çizgileri düzgün gözükmemekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, 2010, Kat. no. 183, 185,186,383,384. Böhlendorf Arslan, 2004, III Taf.140, no. 690,692,693, Taf. 187, no.4

<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 004
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.3 cm <b>K.Y.:</b> 1.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 113 <b>G:</b> 60 <b>B:</b> 29 Kırmızı hamur, katkı olarak şamot, kireç, taşçık.
<b>Astar</b>	Beyaz astar
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, aşınmış ve kısmen dökülmüş.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda eş merkezli iki sıra daire ve orta noktadan gövdeye doğru kıvrımlı çizgiler ile oluşturulmuş desen dizisi yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, III Taf. 115, no. 480 İnanan, 2010, Kat. No. 250.

 <p style="text-align: center;">ESK-BS 005</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 005
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.8 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 97 <b>G:</b> 65 <b>B:</b> 37 Kırmızı hamur, katkı olarak kireç görülmekte, yoğun/sık hamur.
<b>Astar</b>	Beyaz astar, kaidesinde astar kalıntıları.
<b>Sır</b>	İç alanda turuncu sır mevcut ve sır durumu iyi korunmuş, diğer örneklerle göre kalın ve parlak.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda spiral düzende daire motifi yer almakta. Üç ayak izleri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no. 329. Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. III, 137, no. 672

 <p>ESK-BS 006</p> <p>ESKIHISAR</p> <p>0 1 2</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 006
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.3 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 111 <b>G:</b> 63 <b>B:</b> 37 Katkı olarak mika, taşçık görülebilmekte fakat çok yoğun değil.
<b>Astar</b>	Beyaz astar, gövde dış alanında astar kalıntıları görülmekte.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırlı yüzeyde aşınma ve bozulmalar mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire yer almakta, daireler bozuk biçimde ve çizgilerde düzensiz çift geçiş gözükmemekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no. 329. Böhlendorf Arslan, 2004, III, Taf. 132, no. 633, Taf. 187 no. 18.. İnanan, Seçkin, 2021 Kat. No. 18.

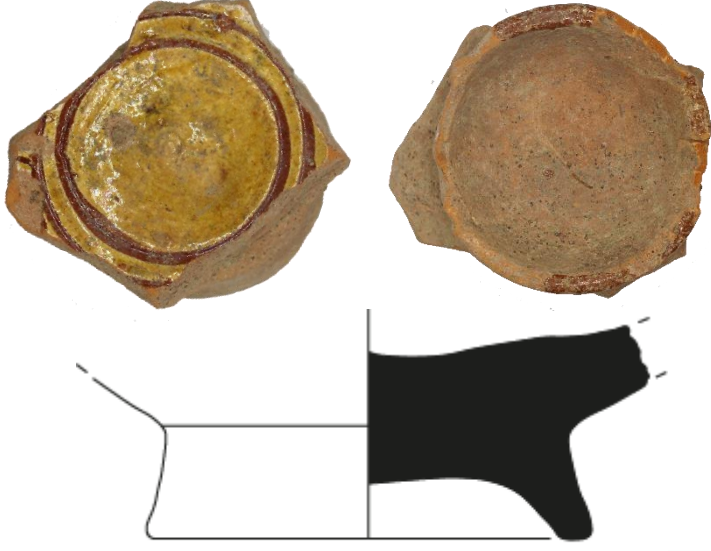

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 007
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 128 <b>G:</b> 72 <b>B:</b> 33 Kırmızı hamur, katkı olarak şamot, kireç, taşçık görülmekte, hamur gözenekli ve yoğun/sık değil.
<b>Astar</b>	Beyaz astar
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırlı yüzeyde aşınma ve bozulmalar mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire yer almakta, daireler birbirinden uzak konumlandırılmıştır.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no. 333, 334, 335. Böhlendorf Arslan, 2004, III, Taf. 179, no. 11, Taf. 132, no. 632.




ESK-BS 008



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 008
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 126 <b>G:</b> 76 <b>B:</b> 36 Orta gözenekli, orta sert hamur. Katkı olarak mika, kireç, şamot, taşçık.
<b>Astar</b>	Pembemsi krem astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı ve parlak sır, sırlı yüzeyde aşınma mevcut,
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire yer almakta, daireler bozuk biçimde ve çizgilerde düzensiz çift geçiş gözükmemekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no.182, 193, 229, 375. Böhlendorf Arslan, 2004, III, Taf. 132, no. 633, Taf. 187 no. 18.

	
<p>ESK-BS 009</p> 	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 009
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.8 cm <b>K.Y.:</b> 1.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 126 <b>G:</b> 70 <b>B:</b> 30 Katkı olarak kireç, mika, taşçık.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı ve parlak sır, sırlı yüzeyde aşınma mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire yer almakta, daire çizgileri düzgün fakat bölgesel kalınlık görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no.182, 193, 229, 375. Böhlendorf Arslan, 2004, III, Taf. 132, no. 633, Taf. 187 no. 18.

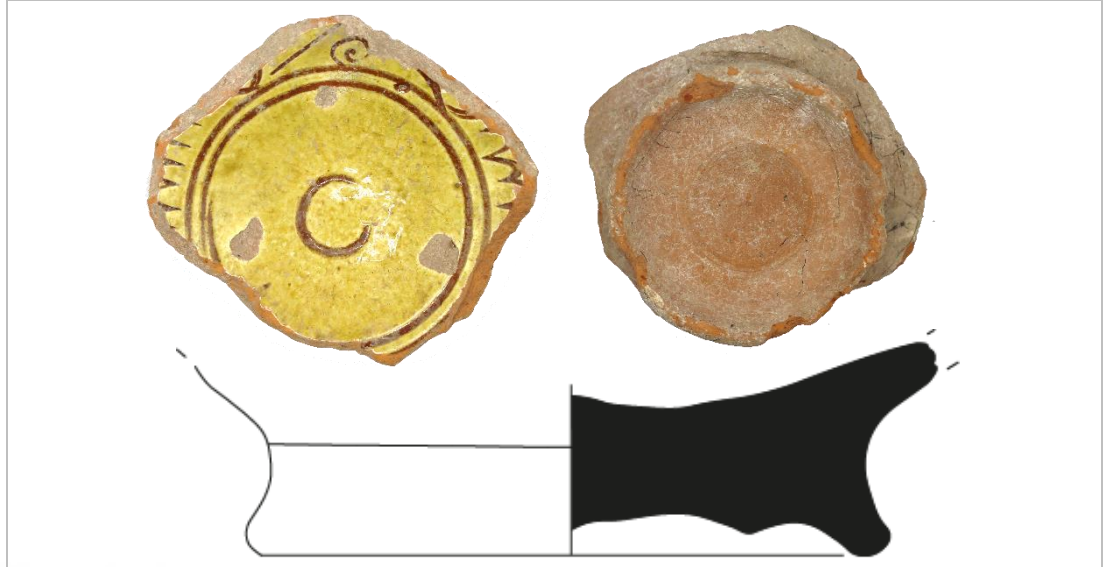
	
<p>ESK-BS 010</p> <p>ESKIHISAR</p> <p>0 1 2</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 010
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.6 cm <b>K.Y.:</b> 2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 112 <b>G:</b> 58 <b>B:</b> 23 Katkı olarak şamot, kireç görülmekte. Yoğun/sık hamur yapısı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırlı yüzeyde aşınma mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire yer almakta, daire çizgileri düzensiz.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no.182, 193, 229, 375. Böhlendorf Arslan, 2004, III, Taf. 132, no. 633, Taf. 187 no. 18.



ESK-BS 011



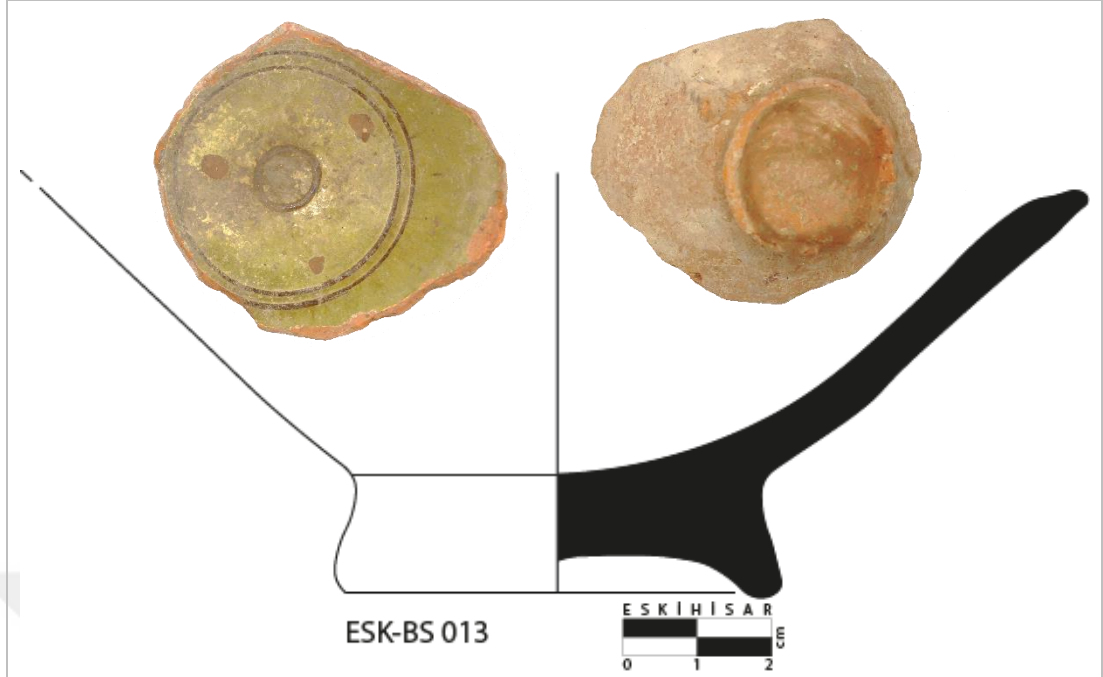
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 011
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7.4 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 131 <b>G:</b> 66 <b>B:</b> 33 Kırmızı hamur, katkı olarak kireç, şamot, taşçık
<b>Astar</b>	Krem astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırlı yüzeyde aşınma ve dökülme mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik beş daire yer almakta, daire merkezlerinde kaymalar görülmekte, bazı daire çizgilerinde çift geçişler var. Tondoda üç ayak kalıntıları mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 186 no. 2.



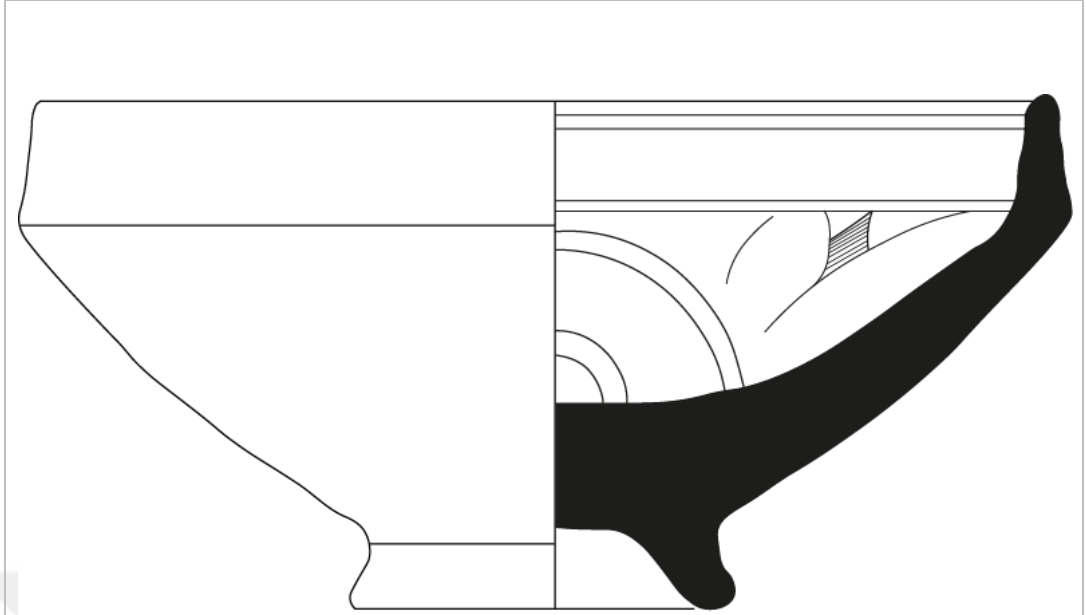
ESK-BS 012



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 012
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 9 cm <b>K.Y.:</b> 1.6 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 124 <b>G:</b> 78 <b>B:</b> 44 Katkı olarak mika, taşçık, şamot. Katkı yoğunluğu orta boyutları incedir.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır, sırlı yüzeyde aşınma ve dökülme mevcut, parlak sır.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda tamamlanmamış daire, etrafında konsantrik 2 daire ve gövde alanda konsantrik dairelerin dışında kalacak şekilde dalga ve çizgi motifleri görülmekte. Muhtemel üç ayak izi.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-




<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 013
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6 cm <b>K.Y.:</b> 1.6 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 125 <b>G:</b> 70 <b>B:</b> 34 Katkı olarak mika, şamot ve taşçık.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda yeşilimsi sarı sır,
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda biri merkezde olmak üzere üç konsantrik daire yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 179 no. 12, Taf. 187, no 9, 17.



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 014
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin kase
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A.Ç.: 20cm T.Y:10.1 cm K.Ç.: 7.8 cm K.Y.: 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 123 <b>G:</b> 81 <b>B:</b> 57 Katkı olarak mika, şamot ve taşçık.
<b>Astar</b>	Krem astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır, parlak.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik dört daire, ağız ve gövde kısımlarında da ikişer konsantrik daire yer almakta gövde alanında kazıma bezeme baklava deseni ve çizgi dizisi motifleri işlenmiş.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 188 no. 2



ESK-BS 014

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 015
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 8.4 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 112 <b>G:</b> 66 <b>B:</b> 31 Katkı olarak mika, taşçık.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, yine iç alanda sır altı boyama tekniği ile yeşil renk görülmekte. Sırda aşınmalar mevcut, görünüm parlak. Kaide ayak altında sır görülmekte ve dış alan gövdede sır kalıntısı var.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire ve sonrasında daireler etrafında spiral, dalga ve çeşitli çizgi dizileri yer almakta. Ayrıca üç ayak izi de mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, 2010, Kat. No. 223


<p>ESK-BS 016</p> <p>ESKIHISAR</p> <p>0 1 2 cm</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 016
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 124 <b>G:</b> 74 <b>B:</b> 38 Katkı olarak, mika, kireç.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda çift geçişli tamamlanmamış daire, düzensiz ikili dalga motifi ve tekrar çapı saran daire motifi mevcut. Üç ayak izleri var.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 46 no. 19.



ESK-BS 017



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 017
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.5 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 126 <b>G:</b> 77 <b>B:</b> 45 Kırmızı hamur, katkı olarak şamot ve kireç görülmekte, sık/yoğun hamur dokusu.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır, çok parlak değil daha mat bir görünüme sahip.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda giyimli bir insan figürü mevcut, olasılıkla asker, figürünün gövdesi ve eli gözükmemekte. Kazıma spiral ve çizgi motifleri ile düzenlenmiştir.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 59 no. 91.


 <p>ESK-BS 018</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 018
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 119 <b>G:</b> 59 <b>B:</b> 28 Kırmızı hamur, katkı olarak kireç, taşçık görülmekte. Hamur dokusu kısmi gözenekli.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Sır parlak değil.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda balık motifi ve etrafında dairesel çizgi içinde noktalama motifleri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Korucu, 2013, Kat. No. 33,34,36,37.


<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 019
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7.2 cm <b>K.Y.:</b> 1.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 134 <b>G:</b> 72 <b>B:</b> 32 Katkı olarak kireç ve mika.
<b>Astar</b>	Beyaz astar
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Sır parlak değil.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda daire etrafında gövde alana yükselen çizgi dizileri ve floral motif olabilecek kazıma bezemeler yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf 85 no. 260, Taf. 46, no. 17.

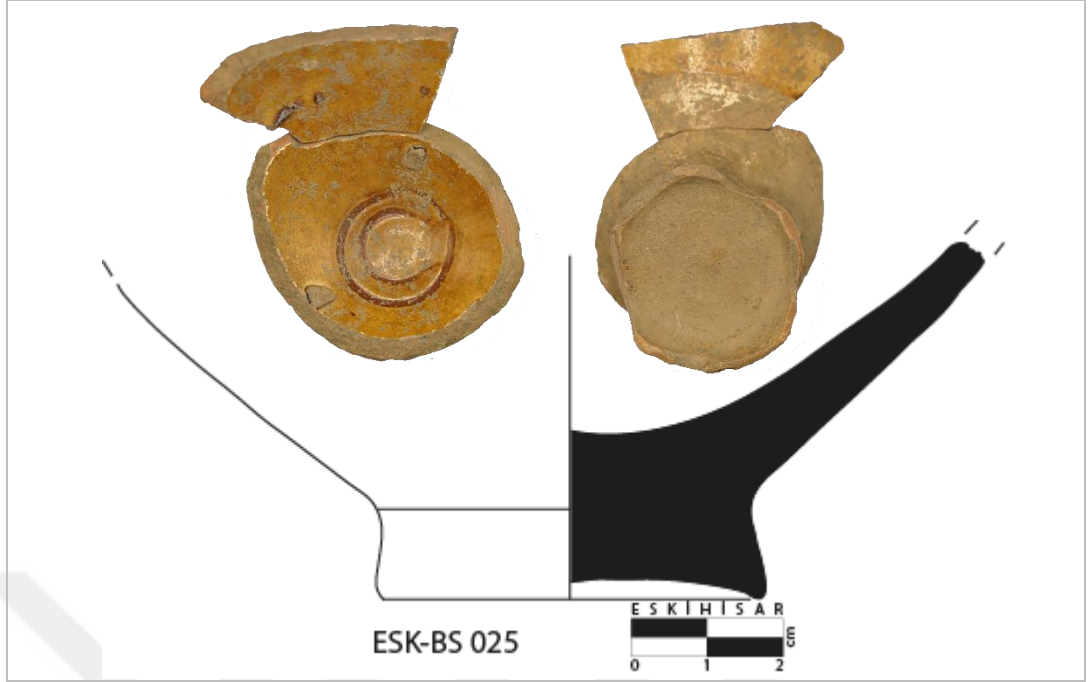
 	
ESK-BS 020	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 020
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin kase kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	Ç.:8 cm Y.:1.6 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:131 G: 100 B:70</b> Hamurda pişme dolaylı grilik görülmekte ve gözenekli bir dokuya sahip. Katkı olarak kireç, şamot mevcut.
<b>Astar</b>	-
<b>Sır</b>	İç alanda koyu şeffaf sır ve astarsız şeffaf sır uygulaması dolayısıyla kahverengi görünüm mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	-
<b>Süsleme Tekniği</b>	Tek Renk Sırlı Seramik
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Uçar, 11b-c

<p>ESK-BS 021</p> <p>ESKIHISAR 0 1 2 CM</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 021
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7.4 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 112 <b>G:</b> 66 <b>B:</b> 31 Katkı olarak taşçık ve mika.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, parlak değil.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire. İç alanda üç ayak izleri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 8.

<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 022
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 130 <b>G:</b> 38 <b>B:</b> 88 Kırmızı hamur, kireç katkı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar. Dış alanda kadie ve gövdede kısmi astar mevcut.
<b>Sır</b>	İç alanda turuncumsu sarı sır, sırda dökülmeler var. Sır kısmi kalıntı olarak gövde ve kaide de görülüyor. Sır parlak.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda daire ve daire etrafında zikzak daire dizileri yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme, kaide ayak bölümü kıvrımlıdır ve iç deseni ile uyum sağlanmıştır.
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Katn No. 16


 <p>ESK-BS 023</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 023
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.5 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 138 <b>G:</b> 85 <b>B:</b> 44 Gözenekli hamur, katkı olarak mika, taşçık.
<b>Astar</b>	Beyaz astar
<b>Sır</b>	İç alanda çok açık sarı sır, parlak değil.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik daireler yer almakta ve bu dairelerde düzensiz çift geçiş yapıldığı görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, 2010, Kat. No. 145


	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 024
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.6 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 130 <b>G:</b> 78 <b>B:</b> 40 Gözenekli hamur, katkı olarak mika, taşçık ve şamot görülmekte.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Sır parlak değil. Kaide ayağında da sır kalıntısı görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondo ortasında daire ve ondan daha uzakta konumlu konsantrik iki sıra daire dizisi.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 187 No. 9, 17.

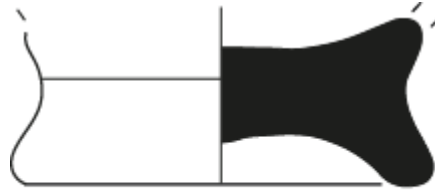


<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 025
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.1 cm <b>K.Y.:</b> 1.7 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 124 <b>G:</b> 84 <b>B:</b> 49 Mika katkı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sır parlaklığı mata yakın.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda daire ve içinde tamamlanmamış daire. Üç ayak izi mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No 5. Korucu, 2013, Kat. No. 137.

<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 026
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 136 <b>G:</b> 91 <b>B:</b> 52 Mika katkı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır. Sır parlaklığı mata yakın.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda spiral motif mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 14

 <p style="text-align: center;">ESK-BS 027</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 027
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	K. Ç.:5.5 cm K.Y.:1.7 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 144 <b>G:</b> 76 <b>B:</b> 33 Kireç ve mika katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır. Sır parlaklığı mata yakın. Gövde dış alanda sarı ve şeffaf sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda spiral motif mevcut. Gövde çizgisinde daire olması muhtemel. Üç ayak izi mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf 138, no. 671, Taf137, no. 672. İnanan, 2010, Kat. no. 319

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 028
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 3.8 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 140 <b>G:</b> 95 <b>B:</b> 53 Kırmızı hamur, katkı olarak taşçık ve kireç. Sık hamur dokusu.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 18





ESK-BS 029





<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 029
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.3 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 133 <b>G:</b> 80 <b>B:</b> 40 Sık hamur dokusu ve mika, kireç, taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire içerisinde palmet motifi görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Taf. 159 no. 88, Taf. 114 no. 474.

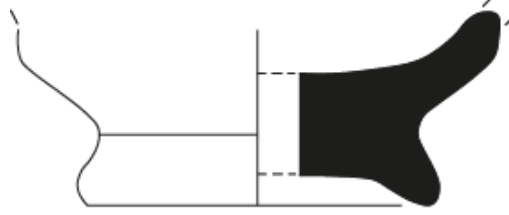
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 030
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açık halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.3 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 131 <b>G:</b> 77 <b>B:</b> 42 Sık hamur dokusu. Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır. Sır parlak. Sır altı boyama ile kahverengi ve yeşil renkleri görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme ve sır altı boyama tekniği.
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no.182, 193, 229, 375. Böhlendorf Arslan, 2004, III, Taf. 132, no. 633, Taf. 187 no. 18.

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 031
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 130 <b>G:</b> 78 <b>B:</b> 40 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır. Mata yakın parlaklıkta.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda düzensiz daire dizisi görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,2010, Kat. no.182, 193, 229, 375. Böhlendorf Arslan, 2004, III, Taf. 132, no. 633, Taf. 187 no. 18.

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 032
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.3 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 123 <b>G:</b> 89 <b>B:</b> 57 Mika, kireç, taşçık ve şamot(?) katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu turuncu\kahve sır. Dış alanda kaideden gövdeye doğru turuncu-kahve sır.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda spiral desen ve üç ayak izleri mevcut
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Taf. 140 no.689, Taf. 137 no.689, Taf. 138 no.672,

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 033
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.8 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 136 <b>G:</b> 81 <b>B:</b> 36 Hamur dokusu sık. Mika, kireç, şamot katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Sır parlak. Kaide ayaklarında sır kalıntısı.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik daireler ve etrafında farklı kalınlıkta çizgilerden oluşturulmuş geometrik motifler yer almakta. Üç ayak izi noktalarında dökülme mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

 <p>ESK-BS 034</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 034
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 4 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 122 <b>G:</b> 74 <b>B:</b> 39 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Sır mat.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire ve dairelerin etrafında kıvrımlı çizgi dizileri yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Kat. No 295



ESK-BS 035



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 035
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.2 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 130 <b>G:</b> 78 <b>B:</b> 38 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar mevcut. Kaide altında ve gövde dış alanında sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik 2 daire.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-



ESK-BS 036



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 036
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 4.2 cm <b>K.Y.:</b> 0.7 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 101 <b>G:</b> 64 <b>B:</b> 39 Kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda turuncu sır. Gövde dışında da sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda çok kalın daire, etrafında konsantrik iki daire ve üç ayak izi mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-



ESK-BS 037



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 037
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.2 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 114 <b>G:</b> 83 <b>B:</b> 55 Kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	-
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı -kahverengi karışımı bir renk görülmekte, bu renk astarsız yüzeye şeffaf sır sürülmesinden kaynaklan-mış olmalı. Sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda daire ve içinde ise tamamlanmamış daire görülmekte, çizgiler düzensiz şekilde işlenmiş.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 5



ESK-BS 038



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 038
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 4.2 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 132 <b>G:</b> 76 <b>B:</b> 39 Kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf 187, no 18



ESK-BS 039



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 039
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5 cm <b>K.Y.:</b> 1.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 117 <b>G:</b> 68 <b>B:</b> 40 Kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda daire içerisinde hilal motifine benzer bir şekil gözükmekte, kırık olduğu için net yorum yapılamamakta ve dairenin etrafında karışık düzende çizgi dizileri yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 60 no. 94.



ESK-BS 040




<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 040
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 128 <b>G:</b> 70 <b>B:</b> 37 Kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondo orta noktada konsantrik iki daire görülmekte ve üç ayak izi mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf 183, no. 14.




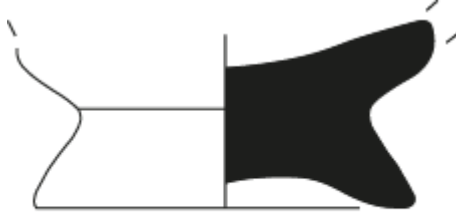
ESK-BS 041



<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 041
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.5 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 131 <b>G:</b> 69 <b>B:</b> 25 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik iki daire görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf 187, no 18

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 042
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6 cm <b>K.Y.:</b> 0.8 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 127 <b>G:</b> 65 <b>B:</b> 28 Kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Krem astar.
<b>Sır</b>	Sır çoğunlukla dökülmüş kısmi olarak koyu sarı – turuncu renklerinde bir sır rengi görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda konsantrik dört dört daire görülmekte, daireler düzenli çizgiler ile işlenmiş.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 114 no. 477


 <p>ESK-BS 043</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 043
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 125 <b>G:</b> 73 <b>B:</b> 40 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	-
<b>Sır</b>	-
<b>İç Bezeme</b>	Sır ve astar tamamen dökülmüş durumda. Tondoda daire mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf 181, no 3




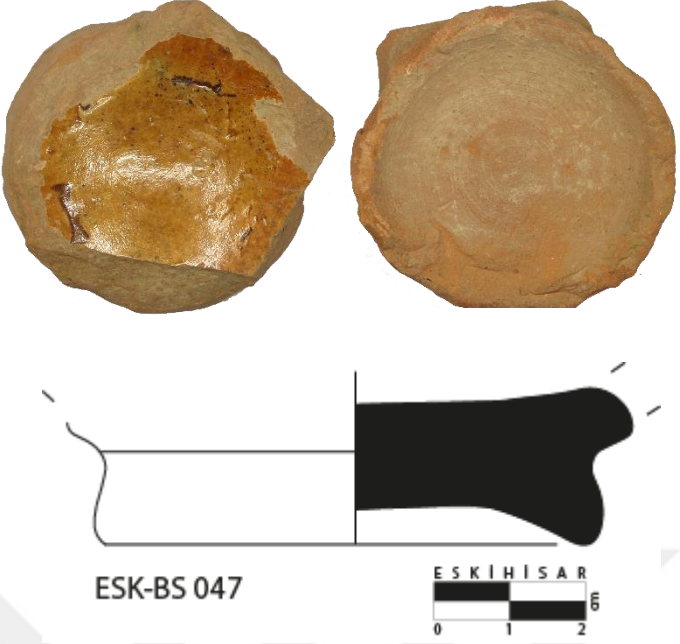
ESK-BS 044




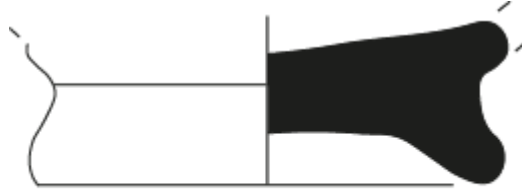
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 044
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 121 <b>G:</b> 69 <b>B:</b> 37 Yoğun mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda kahverengine çalan koyu sarı sır ve gövde dış alanda yine aynı renkte sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda ortasında nokta ve gövdeye açılan alanda daire görülmekte. Ayrıca üç ayak izi de mevcut
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

 <p>ESK-BS 045</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 045
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6 cm <b>K.Y.:</b> 1.6 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 133 <b>G:</b> 71 <b>B:</b> 32 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır. Gövde dış alanda şeffaf sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	-
<b>Süsleme Tekniği</b>	-
<b>Benzer Örnek</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 43,44,45.

 <p>ESK-BS 046</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 046
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.5 cm <b>K.Y.:</b> 0.9 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 136 <b>G:</b> 75 <b>B:</b> 34 Mika, kireç, taşçık ve şamot katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır, sır durumu orta iyi.
<b>İç Bezeme</b>	Bezeme yok, tondoda üç ayak izi görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	-
<b>Benzer Örnek</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 43,44,45,46.

 <p>ESK-BS 047</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 047
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 127 <b>G:</b> 80 <b>B:</b> 44 Yoğun mika, yoğun kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	-
<b>Sır</b>	İç alanda turuncu sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Bezeme yok fakat tamamlanmamış çizgi kazıma izleri görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Örnek</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 43,44,45.

 <p style="text-align: center;">ESK-BS 048</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 048
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.5 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 128 <b>G:</b> 67 <b>B:</b> 31 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda kazıma biz çizgi detayı görülmekte fakat kırık olması sebebiyle motif anlaşılammakta. Üç ayak izleri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat. No. 19,21.




ESK-BS 049

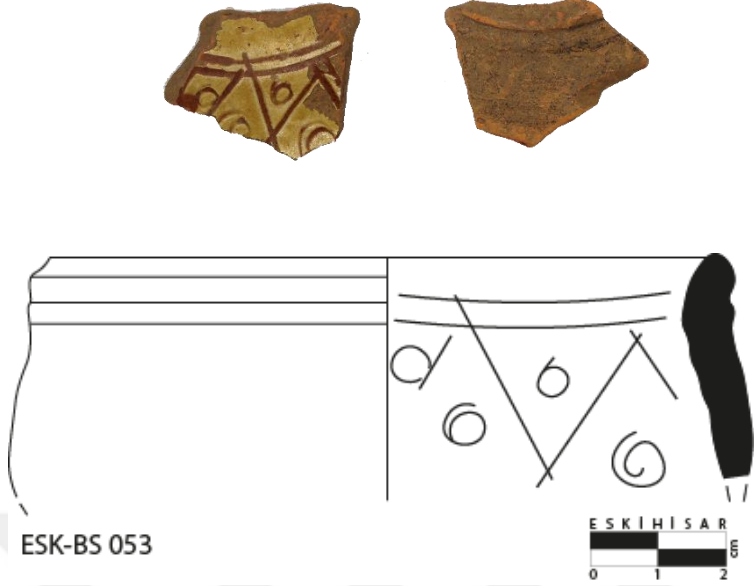



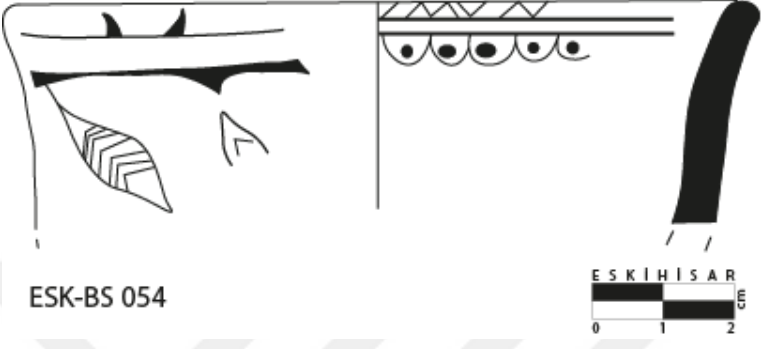
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 049
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açık halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 117 <b>G:</b> 63 <b>B:</b> 30 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır.
<b>İç Bezeme</b>	Tondo ortasında daire, dairenin etrafında spiral dalga motifleri ve küçük daireler, bu desen üzerinde ise 2 sıra daire dizisi görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, 2010, Kat. No. 327.


 <p>ESK-BS 050</p> <p>E S K I H I S A R 0 1 2 cm</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 050
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 150 <b>G:</b> 90 <b>B:</b> 45 Mika, kireç ve taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar. Kaide parçasının dış alanında da astar görülmekte.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Kaide de sır kalıntısı görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda birbirine yatay ve dikey çizgilerden oluşturulmuş bir desen görülmekte ve iki adatte Y şeklinde birleşen çizgiler mevcut. Düzenli bir motif dizisi yok.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-


	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 051
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açık halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 6.2 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 130 <b>G:</b> 75 <b>B:</b> 39 Mika, kireç, taşçık ve şamot katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Mat görünüme sahip.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda sarmal örgü deseni içerisinde çizgi dizileri yer almakta. Ayrıca üç ayak izleri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 95 no.327. Megaw, 1968, ZW Plate 15, d., Plate 14, b2.

 <p>ESK-BS 052</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 052
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7 cm <b>K.Y.:</b> 1.6 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 130 <b>G:</b> 71 <b>B:</b> 34 Mika ve yoğun kireç katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda çok açık sarı- krem sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Mat bir görünüme sahip.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda eğimli çizgi üzerinde silindir bir şekil ve bu şeklin içerisinde ise sıralı çizgi dizileri yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

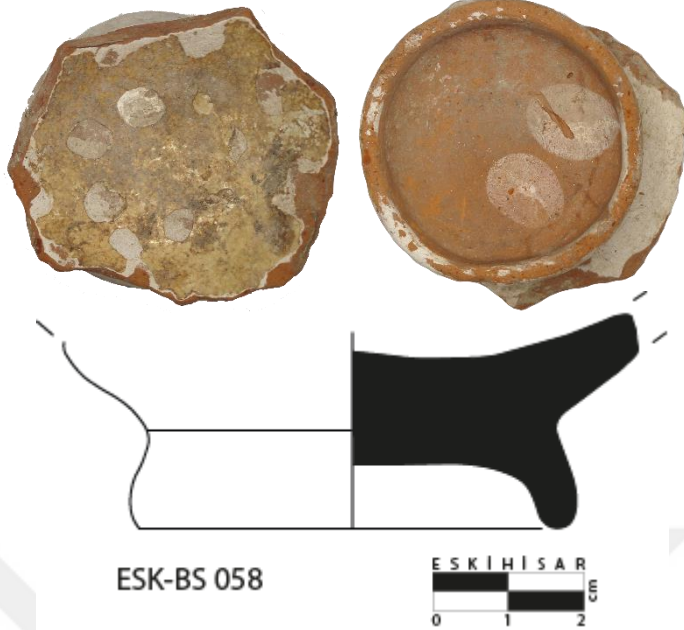
	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 053
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Gövde parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>Y:</b> 3.5 cm <b>Kal.:</b> 0.7 - 0.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 133 <b>G:</b> 76 <b>B:</b> 36
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	Sarı sır, mat bir görünüme sahip.
<b>İç Bezeme</b>	Muhtemel 2 sıra daire, altında çapraz çizgi dizileri ve çizgilerim arasında daire ve spiral motifler görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

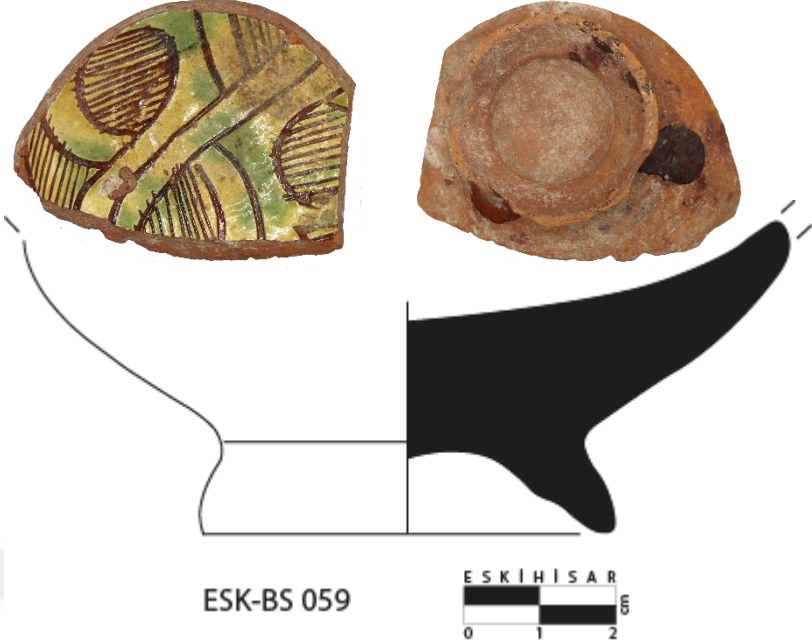
	
	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 054
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Gövde parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>Y.:</b> 3.2 cm <b>Kal.:</b> 04-06 cm.
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 103 <b>G:</b> 63 <b>B:</b> 33 Taşçık ve şamot katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, dış alanda yeşil sır görülmekte.
<b>Bezeme</b>	İç alanda çapraz çizgiler altında iki sıra çizgi dizisi. Çizgi dizisi altında ise U biçimli sıralı desen içinde nokta işlenmiş şekilde görülmekte. Dış alanda ise floral motif şeritler ve yapraklar mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-


	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 055
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7 cm <b>K.Y.:</b> 1.6 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 99 <b>G:</b> 48 <b>B:</b> 18 Yoğun mika, kireç, taşçık ve şamot katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Mat bir görünüme sahip.
<b>İç Bezeme</b>	Sarmal örgü dizisi içerisinde paralel çizgiler yer almakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 95 no.327. Megaw, 1968, ZW Plate 15, d., Plate 14, b2.

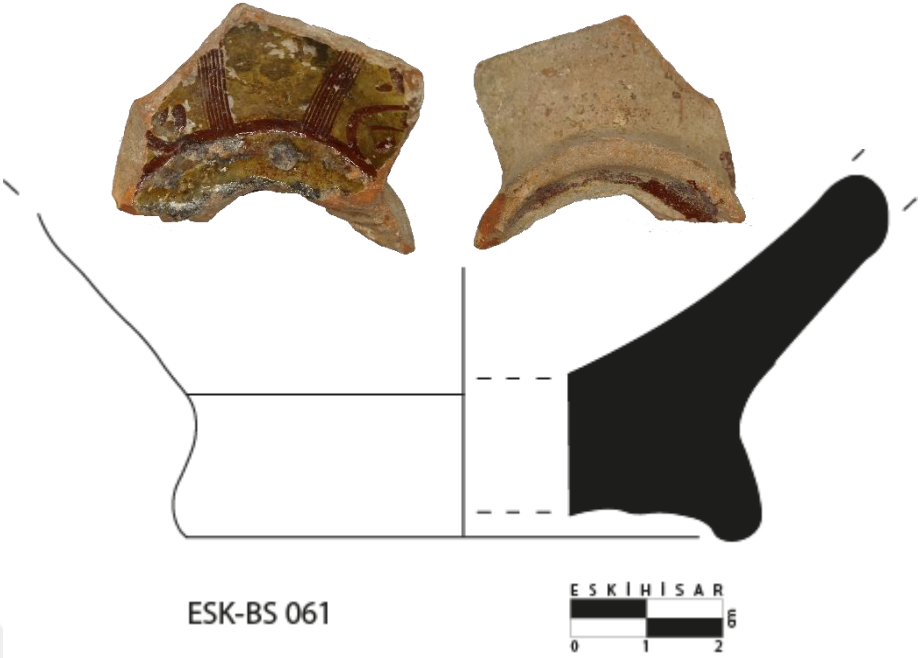
	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 056
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 141 <b>G:</b> 80 <b>B:</b> 36 Mika, kireç, taşçık ve şamot katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda birbirine paralel zikzak çizgi dizileri görülmekte. Üç ayak izleri de mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 115, no 482

<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 057
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.9 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 123 <b>G:</b> 72 <b>B:</b> 37 Yoğun mika, kireç, taşçık ve şamot katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda ince çizgiler ve yoğun nokta çalışması görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

 <p style="text-align: center;">ESK-BS 058</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 058
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.6 cm <b>K.Y.:</b> 1.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 124 <b>G:</b> 72 <b>B:</b> 38
<b>Astar</b>	Beyaz astar. Seramik dış alanında da yoğun beyaz astar görülmekte.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Mat bir görünüme sahip.
<b>İç Bezeme</b>	-
<b>Süsleme Tekniği</b>	-
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-


 <p style="text-align: center;">ESK-BS 059</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 059
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 5.4 cm <b>K.Y.:</b> 1.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 153 <b>G:</b> 97 <b>B:</b> 50 Kireç, taşçık ve şamot (az) katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır, sır altı boyama tekniği ile yeşil renk görülmekte. Seramik kaide dış alanında kaide ayağında sır kalıntıları görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	İç sarmal örgü motifi ve içerisinde paralel çizgiler görülmekte. Sır altı boyama tekniği ile renklendirilmiş ürün.
<b>Süsleme Tekniği</b>	-
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 95 no.327. Megaw, 1968, ZW Plate 15, d., Plate 14, b2.

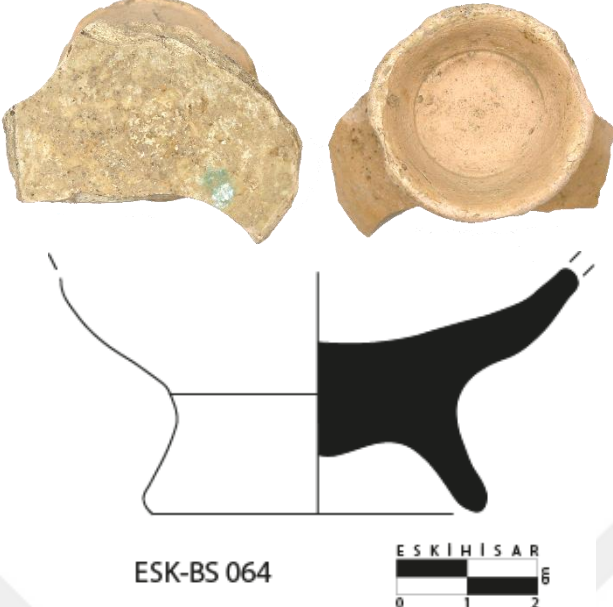
	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 060
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7.4 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 145 <b>G:</b> 91 <b>B:</b> 47 Az mika, az kireç, yoğun taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda açık sarı sır üzerinde kahverengi büyük benek dizileri görülmekte, mat sır, dökülme ve bozulmalar mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	Sarı sır üzerinde kahverengi benek dizileri.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Sır altı boyama tekniği
<b>Benzer Örnek</b>	İnanan, 2010, Kat. No. 365

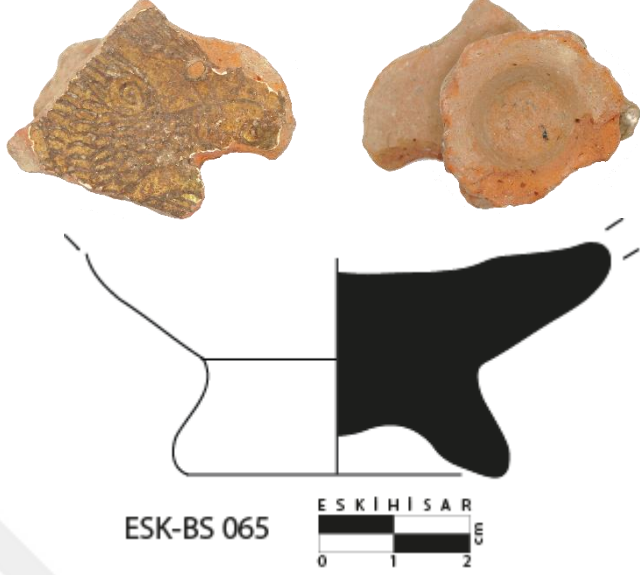
 <p style="text-align: center;">ESK-BS 061</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 061
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Açak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 7.5 cm <b>K.Y.:</b> 1.9 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 136 <b>G:</b> 91 <b>B:</b> 52 Yoğun ince tanecik kireç ve taşçık katkılı. Katkı maddeleri yoğun görülmekte, kaba seramik.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda kahvemsî yeşil sır. Sırda koyulu açık gölgelenmeler mevcut. Sır parlak.
<b>İç Bezeme</b>	İç alanda muhtemel daire üzerinde tondoya dikey ve birbirine paralel sekizli sıra çizgi dizileri, kıvrımlı dalga, çizgi ve noktalar görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf 85 no. 260, Taf. 46, no. 17. Korucu, 2013, Kat. No. 134




<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 062
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Alçak halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 9.4 cm <b>K.Y.:</b> 1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 147 <b>G:</b> 80 <b>B:</b> 36 Katkı maddeleri yoğun , yoğun mika, kireç taşçık mevcut.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>Bezeme</b>	Kazıma bezeme kaide altında 6 kollu yıldız motifi görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Korucu, 2013, Kat. No. 182

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 063
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 8.1 cm <b>K.Y.:</b> 1.6 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 113 <b>G:</b> 47 <b>B:</b> 44 Az katkılı, taşçık ve gözenekli yapı görülmekte. Hamur renginde pişmeden kaynaklı renk eşitsizliği görülmekte.
<b>Astar</b>	Krem-Pembe astar, kaide altında astar kalıntısı görülmekte.
<b>Sır</b>	İç alanda çok açık sarı sır ve yeşil sır altı boyama.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda kıvrımlı kalın kazıma çizgiler ile motif oluşturulmuş desen net anlaşılamamakta.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin 2021, Kat. No. 20. Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 92, no. 306.

 <p>ESK-BS 064</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 064
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 4.7 cm <b>K.Y.:</b> 1.7 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 151 <b>G:</b> 117 <b>B:</b> 82 Taşçık ve mika katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	Şeffaf sır altında yeşil akıtma boyama. Kaide ayak kısmında şeffaf sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	-
<b>Süsleme Tekniği</b>	Sır altı boyama.
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

 <p>ESK-BS 065</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 065
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Yüksek halka kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>K. Ç.:</b> 4 cm <b>K.Y.:</b> 1.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 115 <b>G:</b> 63 <b>B:</b> 37 Mika, kireç ve taşçık ve şamot katkı. Gözenekli yapı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda kuş motifi görülüyor, motif spiral, oval çizgi ve daire desenleri ile doldurulmuştur.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 54 no.59. Korucu, 2013, Kat. No. 27

 <p>ESK-BS 066</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 066
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin kase – Kaide
<b>Buluntu ölçüleri</b>	T. Ç.:6.4 cm Y.:1.1 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R: 99 G: 56 B: 30</b> Katkı maddeleri kireç ve taşçık. Hamurda pişirimden kaynaklı grilik mevcut.
<b>Astar</b>	Beyaz astar, dış alanda da ince beyaz astar görül-mekte.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, sır parlak.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda kazıma çizgilerle paralel ve dikey şekilde oluşturulmuş # motifi görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Meriç, 2021, Fig. 8-6

<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 067
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin kase
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:20 cm Y.:7 cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 95 <b>G:</b> 55 <b>B:</b> 29
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Boyun kısmında astarsız şeffaf sırlama. Boyun dış alanda sarı sır desen görülmekte. Sır parlak.
<b>Bezeme</b>	Dış alanda kahverengi sır üzerinde sarı sırdan dalga motifi oluşturularak bezenmiş. Seramik iç ve dış alanda yivler görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Sır üstü boyama
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

Sarı Renk Boya Dekorlu

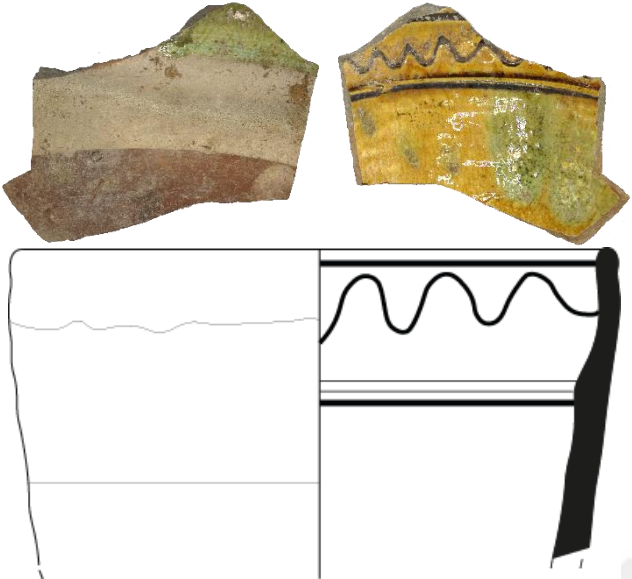
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 068
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin Kase
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:20 cm Y.:7.8cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 105 <b>G:</b> 66 <b>B:</b> 41 Kireç katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar. İç ve dış alanda görülmekte.
<b>Sır</b>	İç ve dış alanda yeşil sır, ağız kısmından tondoya doğru açılan bir renk düzeni mevcut.
<b>İç Bezeme</b>	Tondoda balık motifi ve etrafında dairesel çizgi içinde noktalama motifleri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	-
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

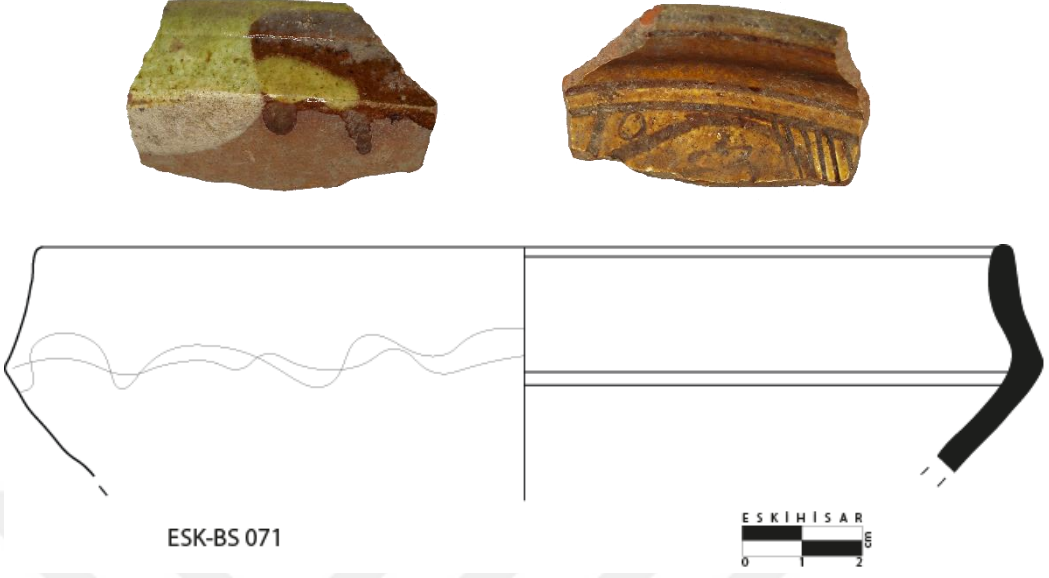


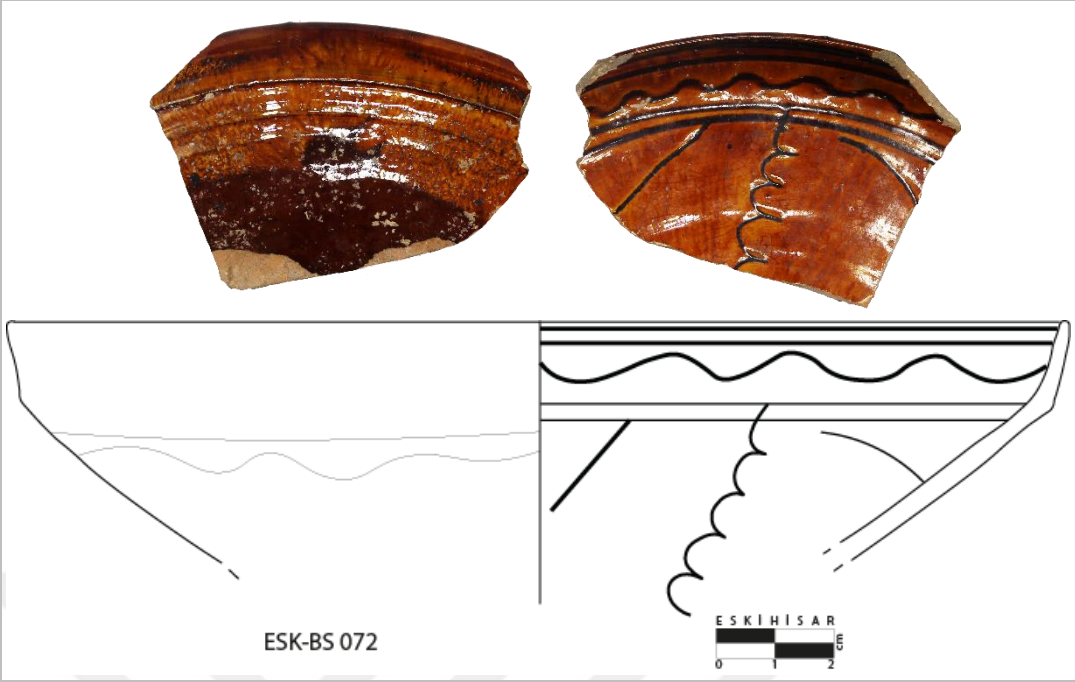
ESK-BS 069




<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 069
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin kase
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:20 cm Y.:5.5cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.3 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 113 <b>G:</b> 74 <b>B:</b> 48 Taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Krem astar. İç ve dış alanda astar görülmekte
<b>Sır</b>	İç ve dış alanda çok açık renkte sarı sır ve sır altı boyama tekniği ile yeşil renk görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	İç alanda bezeme yok, dış alanda derin kazıma bezemeden kaynaklı kabartma görünümlü çizgi ve spiral desenler mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

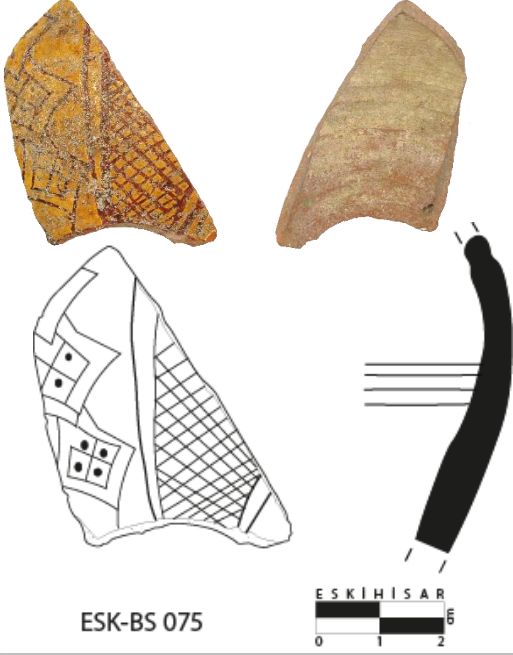
 <p style="text-align: center;">ESK-BS 070</p> <p style="text-align: center;">ESKİHISAR 0 1 2 6</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 070
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Gövde Parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:10 cm Y.:7.5cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 110 <b>G:</b> 75 <b>B:</b> 48
<b>Astar</b>	Beyaz astar. İçte ve dışta.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır ve sır altı boyama ile açık yeşil renk mevcut. Sır parlak. Dışta açık yeşil sır.
<b>İç Bezeme</b>	İç alanda birbirine paralel çizgiler arasında kıvrımlı dalga deseni görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Megaw, 1968, ZW Plate 14 a1.


	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 071
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin Kase – Ağız Parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:16 cm Y.:4.6cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 103 <b>G:</b> 66 <b>B:</b> 43
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu sarı sır, Dışta ise yeşil ve kahverengi sır görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	İç alanda kazıma bezeme paralel çizgiler, oval çizgi ve daireler görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 072
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin Kase – Ağız parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:18 cm Y.:5.7cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.28 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 102 <b>G:</b> 79 <b>B:</b> 53
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç ve dış alanda koyu turuncu – kahverengi sır.
<b>İç Bezeme</b>	Ağız bölümünde paralel çizgiler ve altında dalga yay deseni, gövde alanda yine paralel çizgiler ve gövdeye dikey yay motifleri görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, 2010, Kat. No. 356.


 <p style="text-align: center;">ESK-BS 073</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 073
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin Kase - Ağız parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:10 cm Y.:5.6cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 92 <b>G:</b> 52 <b>B:</b> 35
<b>Astar</b>	Beyaz astar. Dış alanda da bölgesel olarak mevcut.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, dış ağız alanında da sır görülmekte. Sır parlak.
<b>İç Bezeme</b>	İç alanda ağızda paralel çizgiler arasında dalga çizgi deseni görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan, Seçkin, 2021, Kat No. 22, 24.


<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 074
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin Kase -Ağız parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:12 cm Y.:2.3cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 86 <b>G:</b> 48 <b>B:</b> 30
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda koyu yeşil dış alanda ise sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte. Sır parlak.
<b>Bezeme</b>	İç alanda bezeme yok, dışta ise ağız bölgesinde çizgi ve nokta dizisi altında floral görünümlü bir motif içerisinde paralel ve dikey çizgilerin kesişimi ile oluşturulan # motifi görülmekte.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

 <p style="text-align: center;">ESK-BS 075</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 075
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Gövde parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>Y.:</b> 5 cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.4 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 94 <b>G:</b> 63 <b>B:</b> 43
<b>Astar</b>	Krem astar.
<b>Sır</b>	Dış alanda sarı sır, sırda bozulmalar görülmekte.
<b>Bezeme</b>	Dış alanda ince ve kalın kazıma tekniği ile geometrik baklava dilimi deseni daireler ve çapraz çigiler ile motif oluşturulmuştur.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	İnanan,kat. no:25,34

 <p style="text-align: center;">ESK-BS 076</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 076
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Gövde Parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>Y.:</b> 6.1 cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 87 <b>G:</b> 51 <b>B:</b> 32
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	Dış alanda sarı sır, dökülme ve bozulmalar mevcut.
<b>Bezeme</b>	Spiral ve çapraz- paralel çizgiler ile oluşturulmuş kafes motifi görülmektedir.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf A. Taf. 75 No. 154, Taf. 126, No.573

 <p>ESK-BS 077</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 077
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Gövde parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	<b>Y.:</b> 6.1 cm <b>Cid. Kal.:</b> 0.5 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R:</b> 99 <b>G:</b> 67 <b>B:</b> 42
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda sarı sır, sırda dökülme ve bozulmalar görülmekte.
<b>İç Bezeme</b>	İç alanda sarmal örgü motifi.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 46 no. 20.

 <p>ESK-BS 078</p> <p>ESKİHISAR</p> <p>0 1 2</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 078
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Derin kase
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:12 cm Y.:3.8 cm Cid. Kal.: 0.2 cm
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	R: 83 G: 63 B: 44 Kireç, taşçık katkılı.
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İç alanda beyaz astar üzerine şeffaf sır dış alanda ise yeşil sır görülmekte.
<b>Bezeme</b>	Dış alanda kazıma ile paralel çizgiler aralarında dörtgen ve spiraller bant tarzında işlenmiştir. Spiral dolgulu metop olarak da tabir edilir. İç ağız kısmında çizgi dizileri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	Böhlendorf Arslan, 2004, Taf. 75 no. 157.

	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 079
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Ağız parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	A. Ç.:12 cm Y.:3 cm Kireç ve taşçık görülmekte.
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R: 118 G: 78 B: 43</b>
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	İçte şeffaf dış alanda ise sarı sır görülmekte.
<b>Bezeme</b>	Kazıma bezeme, spiral, üçgen ve çizgi dizileri işlenmiş. Ağız kısmında ise kabartma halinde spiral motifleri mevcut.
<b>Süsleme Tekniği</b>	Kazıma bezeme
<b>Benzer Bezeme Örnekleri</b>	-

 <p>ESK-BS 080</p> <p>ESKIHISAR</p> <p>0 1 2</p>	
<b>Buluntu Kodu</b>	ESK-BS 080
<b>Buluntu yeri</b>	Eskihisar Kale Çevresi
<b>Form</b>	Kadeh parçası
<b>Buluntu ölçüleri</b>	Ç.: 4 cm Y.: 5.3 cm Taşçık, kireç ve seramik kırığı katkılı.
<b>Hamur rengi - Katkı</b>	<b>R: 90 G: 47 B: 26</b>
<b>Astar</b>	Beyaz astar.
<b>Sır</b>	Sarı sırlı seramik, parlak, dökülme ve bozulmalar mevcut.
<b>Bezeme</b>	-
<b>Süsleme Tekniği</b>	-
<b>Benzer Örnek</b>	İnanan, Kadı Kalesi Anaia, s.379

## KAYNAKÇA

Aksoy, Tamer (2011). Kocaeli Kültür Envanteri. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Arcasoy, Ateş (1983). Seramik Teknolojisi. İstanbul: Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Ana Sanat Dalı Yayınları.

Armstrong, Pamela (2008). "Production, Manufacture And Technology Ceramics." The Oxford Handbook of Byzantine Studies: Robin Cormack (ed.), John F. Haldon (ed.), Elizabeth Jeffreys (ed.). New York: Oxford University Press Inc., 1-17.

Bahar, Bilge (2013). İzmit Körfezi Bizans Dönemi Savunma Yapıları Bağlamında Gebze Eskişehir Kalesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bahar, Bilge (2021). "Eskişehir Kalesi." Turkish Studies, 16(7), 177-202.

Böhlendorf-Arslan, Beate (2004). Glasierte byzantinische Keramik aus der Türkei. İstanbul: Ege yayınları.

Dark, Ken (2001). Byzantine Pottery., Charleston: Tempus Publishing.

Doğer, Lale (1999). "Kufi Yazı Taklidi Motiflerle Bezeli Sgraffito ve Kazıma Sgraffito Teknikli Bizans Seramikleri" Antik&Dekor, (55), 148-151.

Doğer, Lale (1999). "İzmir Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Balık Figürlü Sgraffito Bizans Seramikleri." Arkeoloji ve Sanat, (93), 38-42.

Doğer, Lale (2007). "İşlev, Teknik ve Estetik Değerlendirmelerle Bizans Günlük Yaşamında Sırlı Seramik." SERES IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri, 26(28), 709-727.

Doğer, Lale (2007). "Halkın İmge Dünyasında Seramik Sanatı." Kalanlar-12. ve 13. Yüzyıllarda Türkiye'de Bizans, 48-55.

Fındık, E. Fatma (2021). “Aziz Nikolaos Kilisesi, Kuzey Ek Yapısı Tuğla Süslemeleri: Rozet Motifi ya da Yenilmez Güneş Sol Invictus.” *Arkhaia Anatolika Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi*, 4, 41-82.

Elam, Nilgün (2011). “Bizans Anadolu’sunun Ticarî, Dinî (Hac) Ve Askerî Yol Ağı.” *Uluslararası Osmanlı Öncesi Ve Osmanlı Tarihi Araştırmaları 6. Ara Dönem Sempozyum Bildirileri*, cilt 1, 545-564.

Eyice, Semavi (1973). “Tuzla'nın Değirmenaltı Mevkiinde Bir Bizans Kalıntısı.” *Sanat Tarihi Yıllığı*, (5), 27-78.

Eyice, Semavi (2001). “Tuzla Önündeki Hagia Glykeria Kilise ve Manastırı.” *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Araştırmaları, Yıldız Demiriz' e Armağan*, B. Tanman, U. Tükel (Ed.), s. 67-79.

Foss, Clive (2002). *Anadolu’da Orta Çağ Kalelerinin İncelenmesi: Nicomedia*, (Çev F. Yavuz Ulugün), İzmit: İzmit Rotary Kulübü Kültür Yayınları.

Foss, Clive (2002). “Pilgrimage in Medieval Asia Minor.” *Dumbarton Oaks Papers*, 56, 129-151.

French, David, Clive Foss, Alan Hall, H. F. Russell, Ann Murray, and Robert Payton (1985). “The Year’s Work.” *Anatolian Studies*, 35: 3–12.

Hacızade, Fikret (2016). “Seramik Alanında Kullanılan Terim ve Kavramlarda Türkçenin Durumu.” *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 39-54.

Hayes, J.Walker (1992). “Excavations at Saraçhane in Istanbul.” Vol. 2, Oxford: The pottery, Princeton University Press.

Hüseyin Avcı, İlksen Özbay. (1995), *Eskihisar Kalesi 1994 Yılı Kazı Çalışmaları*, VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, 45: 415-441.

Ilıkkın, İlknur. (1966). *Gebze Türk Eserleri*, Yayımlanmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

İnanan, Filiz (2010). Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı Zeuksippus Tipi Seramikleri, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

İnanan, Filiz (2012). “Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı Sırlı Bizans Seramik Buluntularının Ön Değerlendirmesi.” TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, (15), 147-160.

İnanan, Filiz, Selçuk Seçkin, (2021). “Yalova, Çobankale Kazısı Sırlı Seramik Buluntuları: İlk Gözlemler.” Cedrus, 9, 437-458.

Kahraman, Ali, Yücel Dağlı (2003). Evliya Çelebi - Seyahatname, C.2 -1. , Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Kırmızı, Burcu (2012). Material Characterization of the Late 12th-13th Century Byzantine Ceramics From Kuşadası Kadıkalesi/Anaia, Middle East Technical University, Ankara.

Lale Doğer, M. Eda Armağan (2017). “Aigai (Aiolis) Kazısı 2004 - 2014 Yılları Bizans Dönemi Buluntuları”. XX. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, cilt(1): 484-503.

Mansel, A. Müfid (1968). “Hannibal'in Mezarı.” Belleten, 32(128), 527-552.

Maguire, Henry (Ed.). (1997). Materials analysis of Byzantine pottery. Dumbarton Oaks.

Megaw, Arthur Hubert Stanley (1968). “Zeuxippus Ware”. Annual of the British School at Athens, (63), 67-88.

Megaw, Arthur Hubert Stanley (1989). “Zeuxippus Ware Again.” Annual of the British School at Athens, (63), 67-88.

Meriç, Z. Adile, Meriç, A. Ekin (2021). “2012-2019 Yılları Arasında İznik Roma Tiyatrosu'nda Bulunan Bizans Sırlı Seramiklerinin Değerlendirilmesi.” Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (54), 49-66.

Miliopoulos, Johannes (1900). "Byzantinische Landschaften"(Ed.) Albrecht Berger, De Gruyter, 471-476.

Mirmiroğlu, Viladimir (1949). "Pelekanon Muharebesi" Belleten, (50), Ankara.

Mitchell, S. (1998). Archaeology in Asia Minor 1990-98. *Archaeological Reports*, 125-192.

Morgan, Charles.H. (1942). The Byzantine Pottery. (XI) , Published for the American School of Classical Studies at Athens Harvard University Press.

Orhun, Murat. (2020). "Kartaca'lı Hannibal." Dr. Kemal Daşcıoğlu'na Vefa Kitabı, 711-739.

Ökse, A. Tuba (2012). Önyasya Arkeolojisi Seramik Terimleri, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Öztaşkın, Muradiye (2013). Stratonikeia ve Lagina kazılarında bulunan Bizans dönemi Seramikleri: (2008-2010 yılları). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Papanikola-Bakirtzē, Dēmētra, et al. (1992). Ceramic Art from Byzantine Serres. University of Illinois Press.

Peyssonel, Charles (2005). 1745 Yılında İzmit ve İznik'e Yapılmış Bir Gezinin Öyküsü (Relation d'un Voyage fait a Nicomedie et a Nicée en 1745). (Çev. F. Yavuz Ulugün). İzmit: KYÖD Yayınları.

Ramsay, William Mitchell (1960). Anadolu'nun 'Tarihi Coğrafyası, (Çev. Mihri Pektaş). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Rıdvan Gölcük, Esra Kahraman (2016). "Gebze'de Bir Sarnıç." Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu-III, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları: 321-334.

Sağlam, S. Hasan (2021). "Şile and its castle: Historical topography and medieval architectural history". A|Z Itu Journal Of The Faculty Of Architecture, 18(1), 183-198.

Swift, Emerson H. “Le Quartier des Manganes et la Première Région de Constantinople.” *American Journal of Archaeology*, vol. 49, no. 4, 1945, pp. 631–34.

Texier, Charles (1862). *Küçük Asya coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi II.* (Çev. Ali Suat 2002). Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı.

Turani, Adnan (1975). *Sanat Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Toplum Yayınevi.

Uçar, Hasan, Uçar, Aygül (2018). “Tire Kutu Han Kazısı, Beylikler ve Osmanlı Dönemi Seramikleri.” *Sanat Tarihi Dergisi*, 27(1), 1-33.

Ulugün, Feyzullah Yavuz (2008). *Seyahatnamelerde Kocaeli ve Çevresi*, İzmit Rotary Kulübü, İzmit.

Umar, Bilge (2002). *Bithynia*, İstanbul: İnkılap Kitap Evi.

Varol, Emrah (2020), *Bithynia Bölgesi Ticaret Yolları*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Véronique François, Jean-Michel Spieser (2003). “Pottery and glass in Byzantium” *The Economic History of Byzantium: From the Seventh through the Fifteenth Century: Library and Collection Washington, D.C.*, 593-609.

Vroom, Joanita (2019). *Bizans’ tan Modern Döneme Ege’de Seramik 7.-20. Yüzyıllar* (Çev. Y. Bağcı). İstanbul: ANAMED.

Waksman, Sylvie Yona, François, Véronique (2004). “Vers une redéfinition typologique et analytique des céramiques byzantines du type Zeuxippus Ware”. *Bulletin de correspondance hellénique*, (128-129, 2.1), 629-724.

Waksman, Sylvie Yona, Girgin, Çiğdem. (2008). “Les vestiges de production de céramiques des fouilles de Sirkeci (Istanbul). Premiers éléments de caractérisation.” *Anatolia Antiqua*, 16(1), 443-469.

Waksman, Sylvie Yona, Erhan, N, Eskalen, S. (2010) “Caractérisation des céramiques produites dans les ateliers de Sirkeci (Istanbul). *Anatolia antiqua*. Eski Anadolu, 18(1), 329-337.

Waksman, S. Y., Erhan, N., & Eskalen, S. (2010). Caractérisation des céramiques produites dans les ateliers de Sirkeci (Istanbul). Résultats de la campagne 2009. *Anatolia antiqua*. Eski Anadolu, 18(1), 329-337.

White, Harriet E. (2010) “An investigation of production technologies of Byzantine glazed pottery from Corinth, Greece in the eleventh to thirteenth centuries.” (1), Thesis submitted for PhD, University of Sheffield.

Yavuzylmaz, Ahmet (2012). Gebze ve Çevresindeki Türk-İslam Devri Yapıları. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazgaç, Muhsin. (1963). Gebze’de Eskihisar Kalesi: Dakibyza, Basılmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Yılmaz, Lale. (2017). “Tarihsel Kaynaklarda Roma, Bizans, Osmanlı Devri Limanlarının Anlatımı.” *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, 1 (2), 55-71.

Yücel, Erdem. Soyhan Cihat. (1976) Gebze ve Eskihisar, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul: Yenilik Basımevi.

Zacharias, Nikolaos et al. (2018). “Critical assessment of chromatic index in archaeological ceramics by Munsell and RGB: novel contribution to characterization and provenance studies.” *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 18(2), 175-212.